

Oddziaływanie funduszy strukturalnych na poziomie podregionów NUTS 3

PODREGION POZNAŃSKI

Analiza wykonana na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Wykonawca:
PROKSEN - PBS DGA

Współpraca/koordynacja metodyczna: Radomir Dyjak

Warszawa, czerwiec 2007

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane w okresie 16.01.2007 – 06.06.2007 w oparciu o informacje z baz danych przekazanych Wykonawcy przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Bazy danych zawierały informacje z systemu monitoringu aktualne na dzień 31 czerwca 2006 r.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP - CEL I ZAKRES RAPORTU	3
2. PODSUMOWANIE.....	4
3. STRESZCZENIA ROZDZIAŁÓW	9
3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PODREGIONU ORAZ SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W ROKU 2003.....	17
4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KIERUNKÓW I TENDENCJI WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW STRUKTURALNYCH W PODREGIONIE.....	19
4.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA REALIZOWANYCH PROJEKTÓW	19
4.2. RODZAJE REALIZOWANYCH PROJEKTÓW	20
5. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU	25
5.1. WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, LOKALNEJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ ORAZ LOKALNEJ INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU.....	25
5.1.1. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	25
5.1.2. LOKALNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA.....	30
5.1.3. LOKALNA INFRASTRUKTURA KOMUNALNA	32
5.2. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ SFERY B+R W PODREGIONIE.....	35
5.3. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA PODNIESIENIE POZIOMU ZATRUDNIENIA W PODREGIONIE.....	39
5.4. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO EDUKACJI ORAZ PODNIESIENIE POZIOMU EDUKACJI.....	43
5.5. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ MSP	47
5.6. ŚRODKI FINANSOWE NA UTRZYMANIE POWSTAŁEJ INFRASTRUKTURY ORAZ ICH WPŁYW NA MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE PODREGIONU.....	51
5.7. EFEKT SYNERGII ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW.....	57
5.8. PROPORCJE POMIĘDZY PROJEKTAMI UKIERUNKOWANYMI NA WSPIERANIE NAJBARDZIEJ EFEKTYWNYCH I SKUTECZNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ A INWESTYCJAMI PROKONSUMPCYJNYMI.....	65
5.9. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA WZMOCNIENIE ENDOGENICZNEGO POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO PODREGIONU.....	68
6. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNĄ PODREGIONÓW.....	73
6.1. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI NA LINII PODREGION A METROPOLIA WOJEWÓDZTWA ORAZ AGLOMERACJA/CJE PODREGIONU A PERYFERIA PODREGIONU.....	73
6.2. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZMNIEJSZANIE ISTNIEJĄCYCH ZRÓŻNICOWAŃ ROZWOJOWYCH WEWNĄTRZ PODREGIONU ORAZ MIĘDZY BADANYM PODREGIONEM A PODREGIONAMI SĄSIADUJĄCYMI	76
6.3. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WYMIARÓW MIĘDZYREGIONALNEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ	78
6.4. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WSPÓŁPRACY ORAZ PARTNERSTWA MIĘDZY OŚRODKAMI MIEJSKIMI, STREFAMI OKOŁOMIEJSKIMI I OBSZARAMI WIEJSKIMI	80
6.5. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZWIĘKSZENIE ROLI MAŁYCH I ŚREDNICH MIAST ORAZ WZMOCNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZO-PRZESTRZENNEJ PODREGIONÓW	83
7. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA REALIZACJĘ STRATEGII I PLANÓW ROZWOJU	85
7.1. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE POSTAWIONE W NARODOWYM PLANIE ROZWOJU/PODSTAWACH WSPARCIA WSPÓLNOTY NA LATA 2004-2006.....	85
7.2. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE STRATEGII LIZBOŃSKIEJ	87
7.3. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A POTRZEBY ROZWOJOWE PODREGIONU	89
7.4. WPŁYW CZYNNIKÓW SYSTEMOWYCH ORAZ INNYCH CZYNNIKÓW NA RODZAJ PROJEKTÓW PRZYJMOWANYCH DO REALIZACJI	91
8. WNIOSKI DO NOWEGO OKRESU PROGRAMOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOŚWIADCZEŃ WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W LATACH 2004-2006.93	
9. ZAŁĄCZNIKI	

1. WSTĘP - CEL I ZAKRES RAPORTU

Głównym celem badania jest analiza oddziaływania (w tym oddziaływania potencjalnego/przewidywanego) funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności, inicjatywy EQUAL i INTERREG na rozwój społeczno-gospodarczo-przestrzenny na poziomie podregionu poznańskiego. Cele szczegółowe badania to: (1) Określenie wpływu funduszy unijnych na rozwój społeczno-gospodarczy podregionu, w tym na rozwój przedsiębiorczości (ze szczególnym uwzględnieniem MSP), wzrost zatrudnienia (zwłaszcza w sektorze usług), podniesienie poziomu edukacji oraz wzrost inwestycji w sferze B+R; (2) Określenie wpływu funduszy unijnych na dostępność i spójność przestrzenną wybranych podregionów, w tym wpływu inwestycji w zakresie infrastruktury transportowej; (3) Określenie wpływu funduszy unijnych na realizację strategii i planów rozwoju.

Badanie obejmowało analizę dostarczonej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego bazy danych, zawierającej projekty, na które podpisano umowy o dofinansowanie z programów pomocowych Unii Europejskiej i które zostały zrealizowane lub były w trakcie realizacji wg stanu na dzień 31 czerwca 2006 r. W ramach badania przeanalizowano dane statystyczne związane z podregionem poznańskim zawarte w bazach GUS i dotyczące roku 2003 i 2005 oraz opracowania strategiczne łączące się z badanym podregionem – głównie analizy i strategię rozwoju na szczeblu województwa i powiatów – co pozwoliło ustalić główne cele i determinanty rozwoju badanego podregionu. Zestawienie wspomnianych wyżej danych statystycznych z głównymi celami i determinantami rozwoju podregionu stanowiło główny punkt odniesienia dla wnioskowania o celu i zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych i innych funduszy pomocowych Unii Europejskiej oraz o ich wpływie na rozwój społeczno-gospodarczo-przestrzenny.

Badane programy wsparcia UE – fundusze strukturalne, Fundusz Spójności, inicjatywy EQUAL i INTERREG – są głównymi narzędziami realizacji założeń Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006. Tym samym omawiane programy mają decydujący wpływ na osiągnięcie zakładanych celów NPR i rozwój społeczno – gospodarczy naszego kraju.

Szeroki zakres tematyczny badania oraz stosunkowo krótki okres od zakończenia realizacji projektów utrudniał formułowanie wniosków dotyczących długofalowego oddziaływania funduszy na rozwój badanych podregionów. Atutem badania było jednak przyjęcie wąskiego zakresu przestrzennego. Dzięki temu możliwe było bardziej dokładne przyjrzenie się pojedynczym projektom realizowanym w wybranych obszarach. Ewaluatorzy skoncentrowali się na dotarciu do jak największej liczby beneficjentów celem dogłębnego poznania skali oraz siły oddziaływania funduszy unijnych z perspektywy poszczególnych podregionów, powiatów i gmin.

Mając na uwadze zbliżający się, nowy okres programowania na lata 2007-2013, wyniki ewaluacji oraz ich wdrożenie może okazać się istotne w kontekście konstrukcji i optymalnego dopasowania zapisów dotyczących funduszy strukturalnych w przyszłości. Należy podkreślić, że kwestia wdrażania funduszy unijnych w Polsce jest nowym zagadnieniem i znajduje się wciąż w fazie „uczenia się”. Zespół badawczy nie ma na celu krytyki wdrażania programów Unii Europejskiej, lecz jego konstruktywną ocenę, która umożliwi udoskonalenie systemu i wykorzystanie wyciągniętych wniosków w praktyce zarówno przez osoby zaangażowane w proces wdrażania programów, jak również samych ewaluatorów.

W trakcie pracy nad raportem zespół napotkał na szereg trudności, związanych z brakiem spójności pomiędzy danymi statystycznymi i empirycznymi lub ich brakiem na poziomie wszystkich podregionów. Istotnym utrudnieniem były również nieścisłości w przekazanej przez MRR bazie danych z których część udało się wyjaśnić poprzez bezpośredni kontakt z instytucjami zarządzającymi i z beneficjentami.

2. PODSUMOWANIE

Ogólnej odpowiedzi na pytanie na ile fundusze unijne wpłynęły na rozwój społeczno-gospodarczy podregionów można udzielić na podstawie zestawienia wydatków inwestycyjnych ponoszonych przez JST i przedsiębiorców ze źródeł własnych w stosunku do środków pozyskanych z dotacji unijnych. Wyniki zestawienia dla poszczególnych podregionów przedstawia tabela poniżej. W niektórych przypadkach można mówić o zdecydowanym znaczeniu wsparcia, jakie uzyskano ze środków strukturalnych, w innych o niewielkim znaczeniu.

Tabela: Wskaźnik udziału pozyskanego wsparcia z funduszy UE za lata 2004-2006 do poniesionych wydatków majątkowych/ nakładów inwestycyjnych ogółem za lata 2004-2005¹

Jednostka terytorialna	Wydatki na transport i łączność	Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	Inwestycje materialne w przedsiębiorstwach	Wydatki na ochronę zdrowia	Wydatki na oświatę i wychowanie	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska
Podregion poznański z m. Poznań	82,2%	712,4%	2,4%	123,9%	27,6%	141,6%
Powiat gnieźnieński	5,4%	458,9%	2,4%	0,0%	5,7%	47,9%
Powiat grodziski	69,3%	96,3%	0,1%	0,0%	0,0%	38,5%
Powiat kościański	7,8%	813,7%	0,5%	0,0%	0,0%	114,7%
Powiat leszczyński	21,0%	190,2%	2,8%	0,0%	0,0%	962,8%
Powiat międzychodzki	69,4%	143,1%	2,1%	251,7%	38,1%	28,4%
Powiat nowotomyski	101,1%	0,0%	4,2%	93,0%	0,0%	24,9%
Powiat obornicki	0,0%	351,5%	1,4%	0,0%	0,0%	112,1%
Powiat poznański	318,3%	152,5%	4,6%	121,8%	0,0%	11,6%
Powiat szamotulski	83,0%	808,3%	18,6%	0,0%	261,7%	107,0%
Powiat średzki	30,6%	671,0%	0,0%	-	0,0%	0,0%
Powiat śremski	319,2%	0,0%	1,2%	116,8%	0,0%	38,4%
Powiat wolsztyński	0,0%	332,1%	1,0%	0,0%	15,8%	47,1%
Powiat wrzesiński	0,0%	427,2%	6,7%	1087,8%	0,0%	0,0%
Powiat m.Leszno	0,0%	0,0%	18,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Powiat m.Poznań	41,1%	3192,6%	0,3%	116,4%	60,5%	218,0%

¹ Dane GUS o nakładach inwestycyjnych gmin i powiatów dostępne tylko do roku 2005

Największy udział wsparcia z funduszy strukturalnych odnotowano w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, gdzie ich udział średnio był 7-krotnie większy od środków własnych przeznaczanych na ten cel przez JST, a w przypadku powiatu grodzkiego Poznania nawet 30-krotnie większy! Fundusze strukturalne odegrały również znaczącą rolę w ochronie zdrowia jak i w gospodarce komunalnej.

W podregionie z sieci kanalizacyjnej korzystało 62,7% mieszkańców podregionu (w kraju 57,4%). Największe potrzeby występują w stosunku do rozwoju kanalizacji na obszarach wiejskich, gdzie odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 11,7% i był niższy niż w kraju (16,6%). Jednocześnie gminy podregionu poznańskiego należały do najbardziej efektywnie wykorzystujących środki unijne przeznaczone na rozbudowę infrastruktury komunalnej. Ze wsparcia skorzystało 33% gmin w podregionie, zrealizowano 30 projektów z zakresu rozwoju lokalnej infrastruktury komunalnej, co stanowiło 25% dofinansowania otrzymanego w podregionie. Jednak większość wsparcia trafiło do największych ośrodków miejskich: Poznania i Leszna. Tym niemniej w miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców zrealizowano większość (26) projektów, jednak wartość wsparcia wynosiła jedynie 12,7%. Dzięki realizacji projektów w niektórych miejscowościach stopień skanalizowania zbliżył się do 100%.

Sprawnie realizowano projekty w zakresie walki z bezrobociem. Na te cele przeznaczono znaczną ilość środków i zrealizowano wiele różnorodnych projektów. Wydaje się, że było to głównie zasługą zintegrowanej polityki skupionej wokół urzędów pracy działających w ramach jednolitej struktury. Jednocześnie badania społeczne wykazały, że poziom wsparcia był za mały, by w sposób istotny determinować poprawę na rynku pracy. Tym niemniej warto wskazać, iż w większości realizowane projekty dotyczyły zmiany postaw oraz rozwoju ogólnych umiejętności w zakresie poszukiwania pracy. Nieliczne projekty dotyczyły szkoleń dla przedsiębiorców w zakresie zakładania firm i prowadzenia firmy na konkurencyjnym rynku. Równie nieliczne były szkolenia mające na celu wykształcenie nowych umiejętności zawodowych – aktywne kształtowanie rynku pracy. Jak wskazywali respondenci badań społecznych, najskuteczniejsze działania na rzecz zmian na rynku pracy realizowały projekty polegające na wsparciu dla samo zatrudnienia oraz bezpośrednie wsparcie dla nowych stanowisk pracy.

W podregionie zrealizowano 11 projektów w zakresie rozwoju lokalnej i 23 projekty w zakresie rozwoju ponadlokalnej infrastruktury transportowej. Znaczna ilość projektów dotyczyła transportu publicznego i miejskiego (wszystkie realizowane były w Poznaniu). W wyniku realizacji przedsięwzięć uruchomiona została nowa trasa tramwajowa, powstał zintegrowany dworzec autobusowy, zainstalowano elektroniczne tablice przesiadkowe oraz wdrożono zintegrowany system zarządzania ruchem. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom ponad 40% całego wsparcia otrzymanego w podregionie. Przy czym największe przedsięwzięcie finansowane z Funduszu Spójności obejmowało modernizację poznańskiego węzła kolejowego pochłonęło prawie 50% środków przyznanych na rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Istotne jest to, że większość projektów obejmowała modernizację systemu dróg oraz budowę obwodnic w miastach powiatowych. Miejscowości te pełnią rolę węzłów komunikacyjnych, które mają kluczowe znaczenie dla drożności całego systemu drogowego. Pomimo, że charakter tego rodzaju projektów jest punktowy i dotyczy kilkunastu miejscowości powiatu poznańskiego, szamotulskiego i leszczyńskiego, to jest to wyraz zaangażowania środków w bardzo newralgiczne i dobrze przemyślane przedsięwzięcia o znacznej sile oddziaływania na drożność systemu komunikacyjnego podregionu.

W relatywnie niewielkim stopniu wykorzystano możliwości w zakresie szkolnictwa zawodowego, w szczególności na obszarach wiejskich. Choć w tym obszarze zrealizowano szereg działań infrastrukturalnych, to praktycznie 100% środków w tych obszarach skonsumowały projekty realizowane w Poznaniu. Należy, więc stwierdzić, że pozostałe obszary praktycznie nie funkcjonują i następuje dalsza polaryzacja w rozwoju pomiędzy metropolią a peryferiami..

Jako pozytywne należy wskazać na komplementarne projekty w zakresie B+R, gdzie 7 z nich zrealizowały bezpośrednio uczelnie wyższe. Ogólnie środki na rozwój sfery B+R to 19 projektów o łącznej wartości 68 mln zł.. Jako kompleksowe rozwiązanie oraz dobry przykład działań komplementarnych przywołać można realizację projektu „Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego” przy UAM, w ramach, którego zrealizowano budowę infrastruktury, jak i wyposażenie specjalistycznego laboratorium oraz inkubator przedsiębiorczości. Ponadto zrealizowano 5 innych projektów w zakresie wyposażenia

laboratoriów w tym dwa dotyczyły technologii drewna. Podsumowując należy uznać, że fundusze strukturalne znacząco wsparły potencjał rozwojowy w obszarze B+R, oraz rozwoju szkolnictwa wyższego, gdzie zrealizowano szereg ciekawych i komplementarnych efektów. Tym niemniej na dzień dzisiejszy nie można zweryfikować efektów tych działań podobnie jak trudno jednoznacznie ocenić na ile wsparto dzięki temu rozwój produkcji dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie

Najmniej wykorzystano potencjał związany z turystyką, gdzie praktycznie w skali całego podregionu nie zrealizowano zbyt wielu projektów. Podobnie jak w przypadku pozostałych kluczowych czynników rozwoju, rozwój turystyki skupił się na projektach realizowanych w Poznaniu, gdzie zrealizowano ponad połowę projektów. Większość projektów dotyczyła renowacji zabytków i budowy przyszkolnych obiektów sportowych. Natomiast zabrakło zupełnie działań wokół metropolii i budowania szerokiej oferty turystycznej. W tym wypadku należy ocenić, że w podregionie środki strukturalne nie wsparły znacząco potencjału rozwojowego turystyki.

Najsłabsze wsparcie z funduszy strukturalnych odnotowano w obszarze rozwoju przedsiębiorczości i oświaty. Jest to o tyle dziwne, że jak przedstawiono to powyżej w tym zakresie inwestycje uzyskały jednak spore wsparcie z funduszy strukturalnych. Można to wytłumaczyć na kilka sposobów. Jedną przyczyną to fakt, że w dużo większym stopniu rozwój w tych obszarach finansowano ze środków własnych. Z drugiej strony większość działań realizowano w Poznaniu, a pozostałe regiony nie uzyskały żadnego wsparcia, a ponadto szkolnictwo wyższe nie stanowi głównej pozycji wydatków majątkowych większości JST. W podregionie zdecydowanie postawiono gospodarkę komunalną i drogi jako główne czynniki rozwojowe. Widać też, że wiele działań skierowanych jest na rozwój potencjału podregionu związanego z kulturą i dziedzictwem narodowym.

Należy wskazać, że cały podregion zrealizował stosunkowo dużą liczbę projektów praktycznie we wszystkich obszarach, tym samym w dużej części projekty realizowane w podregionie poznańskim były względem siebie komplementarne. W szczególności korzystne efekty wystąpiły w obszarze walki z bezrobociem, gdzie zrealizowano wiele różnorodnych działań, co przyniosło też i wymierne efekty. Ogólnie pozytywne efekty wystąpiły też w powiatach „poznańskich”, gdzie zrealizowano najwięcej projektów. Natomiast w pozostałych powiatach sytuacja nie była jednoznaczna. W przypadku bezrobocia wystąpiła pozytywna korelacja w skali podregionu. Liczba pracujących w podregionie poznańskim wzrosła o 4,2%, przy czym w sektorze rolnym nastąpił spadek o 0,6%, a w sektorze przemysłowym wzrost o 8%. Jednakże w powiatach poznańskim i grodzkim Poznania, gdzie zrealizowano najwięcej projektów w zakresie wsparcia dla przedsiębiorczości odnotowano największy (w podregionie) wzrost ogólnej liczby przedsiębiorstw (6,5% i 4%), co wskazuje na pozytywny wpływ realizowanych projektów na rozwój sektora. Jednocześnie jednak w obu powiatach odnotowano w tym czasie znaczny spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. W powiecie poznańskim wyniósł -4,5% (w rolnictwie -53%), a w powiecie grodzkim spadek wyniósł aż 33% (spadek głównie w przemyśle i budownictwie o 57%). W przypadku pozostałych powiatów zdecydowanie pozytywny efekt wystąpił jedynie w powiecie nowotomyskim (wzrost ilości zarejestrowanych podmiotów o 6%), w pozostałych przypadkach wzrosty były dużo mniejsze, a w 4 powiatach odnotowano spadek liczby podmiotów gospodarczych, w tym w powiecie śremskim o 5,3%. Jednocześnie w 4 powiatach zanotowano ogólny spadek nowo rejestrowanych podmiotów – największy spadek wystąpił w powiecie wrzesińskim (-8%). Tak więc, uzyskane wyniki gospodarcze nie dają jednoznacznej odpowiedzi, co do wystąpienia pozytywnego efektu wynikającego z komplementarnej realizacji projektów w poszczególnych powiatach. Zwłaszcza kontrowersje budzą dość słabe wyniki powiatu kościańskiego i śremskiego, a także wrzesińskiego, które to powiaty zrealizowały najwięcej (z pominięciem poznańskiego) projektów i to zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej.

Podsumowując można stwierdzić, że podregion skutecznie realizuje swoje plany rozwojowe, jednak występują problemy w zakresie bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorczości oraz koordynacji działań w skali całego podregionu (zdecydowanie peryferia odstają od metropolii). Wydaje się, że zasadne byłoby skoordynowanie działań zmierzających do większej spójności przestrzennej, głównie przez wypracowanie jasnej koncepcji, które obszary należy wzmacniać i jak regiony peryferyjne mogą w tym procesie uczestniczyć. Konieczna jest, zatem jasna polityka władz podregionu na rzecz rozwoju zrównoważonego, gdzie

będą określone jasne strategie rozwoju w oparciu o czynniki endogeniczne oraz jasne plany działania na rzecz wzmocnienia tych czynników, z których skorzysta cały podregion.

Brak jasnej koncepcji rozwoju jest główną przyczyną podejmowania działań nieefektywnych. Tym samym uzyskane efekty i ogólny wydźwięk z uzyskanej pomocy są bardzo niejednoznaczne. Podobnie należy stwierdzić, że choć projekty w dużej mierze są zgodne z celami zawartymi w Narodowym Planie Rozwoju i Podstawach Wsparcia Wspólnoty, to wydaje się to dość przypadkowe. Sukces należy raczej przypisać licznym potrzebom i zaangażowaniu beneficjentów w realizację projektów, niż zaplanowanym działaniom i realizacji celów strategicznych. Potwierdzają to badania społeczne, które wykazały, iż respondenci mieli duże problemy ze wskazaniem celów ponad lokalnych i działaniach podejmowanych w innych dziedzinach (obszarach), tym samym i projektów komplementarnych. Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że jest powszechny brak współpracy pomiędzy różnymi jednostkami samorządu terytorialnego odpowiedzialnymi za rozwój gospodarczy, zatrudnienie, bezrobocie, drogi, oświatę, itp. Wydaje się, że każda z jednostek robi tylko „swoje” i nie bardzo interesuje się resztą. Taką sytuację potwierdzają zarówno badania społeczne, jak i analizy realizowanych projektów. Taką postawę można znaleźć również w dokumentach strategicznych, gdzie praktycznie każdy z obszarów ma odrębne cele, a powiązania pomiędzy celami i zakres współpracy w różnych obszarach społeczno-gospodarczych są bardzo ogólnikowo formułowane.

W zakresie wpływu funduszy UE na dostępność i spójność przestrzenną podregionu poznańskiego należy wskazać, że dawne województwo poznańskie jest jednym z podregionów, które w największym stopniu skorzystały z możliwości rozwoju sieci transportowej, jakie otworzyły fundusze unijne. Podkreślić należy zrównoważony charakter inwestycji. Ze środków unijnych finansowane były zarówno przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej, jak i kolejowej. Znaczna część inwestycji, w tym przede wszystkim rozbudowa węzła kolejowego w Poznaniu ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia spójności transportowej kraju oraz głównych aglomeracji Unii Europejskiej.

Większość projektów obejmowała modernizację systemu dróg oraz budowę obwodnic w miastach powiatowych. Miejscowości te pełnią rolę węzłów komunikacyjnych, które mają kluczowe znaczenie dla drożności całego systemu drogowego. Część projektów dotyczyła modernizacji nawierzchni (głównie poprzez dostosowanie do ruchu pojazdów wysokotonazowych) oraz przebudowy obiektów mostowych. Ze względu na niewielką liczbę i wartość przedsięwzięć dotyczących modernizacji dróg powiatowych realizowane projekty w niewielkim stopniu wpłyną na poprawę warunków komunikacji pomiędzy peryferiami, a kluczowymi miastami podregionu natomiast poprawi się znacznie warunki podróżowania pomiędzy ośrodkami miejskimi.

Stosunkowo słaby jest wpływ ogółu projektów na spójność przestrzenną podregionu. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim braku znaczącego wpływu realizowanych projektów na zmniejszenie różnicowań zarówno wewnątrz podregionu jak i między podregionem a obszarami sąsiednimi. W niektórych dziedzinach te różnicowania pogłębiają się. Towarzyszy temu w zasadzie brak projektów realizowanych z funduszy, które oddziaływałyby na wzmocnienie wymiarów współpracy terytorialnej i międzyregionalnej oraz wzmacnianie współpracy wewnątrzregionalnej – między ośrodkami miejskimi, ich peryferiami i obszarami wiejskimi oraz między poszczególnymi podregionami. Wśród dokumentach programowych dostępnych funduszy, kwestie te są bardzo słabo zaznaczone, co ma odzwierciedlenie w małej liczbie projektów tego typu. Jedynym wyjątkiem notowanym w tym zakresie w podregionie były projekty realizowane w ramach Programu Leader +, które sprzyjały (wręcz wymuszały) tego typu współpracę oraz projekty z zakresu poprawy infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej) związane z usprawnieniem połączeń komunikacyjnych na linii Poznań – obszary sąsiednie)

Badania społeczne wykazały jednak, że potrzeby tego typu współpracy, zarówno wewnątrz podregionu jak i między podregionami, są znacznie większe, a mieszkańcy widzą perspektywy ich rozwoju w przyszłości. Pozytywnym aspektem w zakresie zwiększenia spójności wewnątrz podregionu poznańskiego jest natomiast fakt widocznego – znacznego wpływu funduszy na wzrost roli małych i średnich miast. Umożliwia to stworzenie przy wykorzystaniu funduszy strukturalnych silnych lokalnych ośrodków miejskich stanowiących uzupełnienie i dopełnienie metropolitarnej funkcji miasta Poznania i oddziaływających w pozytywny sposób na rozwój całego podregionu, a dzięki oddziaływaniom funkcjonalno – przestrzennym, na zwiększenie jego spójności wewnętrznej.

Tym samym należy wskazać, że w przyszłości należy zwrócić uwagę na potrzebę większego uwypuklenia np. w kryteriach wyboru projektów formułowanych na poziomie podregionu zapisów stymulujących tworzenie partnerstwa oraz nawiązywanie współpracy pomiędzy beneficjentami realizującymi projekty liniowe oraz przedsięwzięcia związane z ochroną lub poprawą stanu środowiska. W odniesieniu do spójności podregionu szczególną uwagę należy zwrócić na to, aby w dokumentach programowych dotyczących funkcjonowania funduszy strukturalnych kwestie te były bardziej uwypuklone

Ogólnie należy stwierdzić, że fundusze strukturalne mocno wsparły działania JST i innych podmiotów, a ich znaczenie w większości przypadków dla rozwoju podregionu było bardzo duże. Jednocześnie wyraźnie widać, że wiele działań było dość przypadkowych, podyktowanych bardziej doraźnymi potrzebami niż określonymi celami rozwoju opartymi o potencjał endogeniczny. Potwierdza to zarówno analiza realizowanych projektów, wypowiedzi w badaniach społecznych, jak również analiza dokumentów strategicznych. Wynika z tego, iż na dzień dzisiejszy mechanizmy planowania są daleko niewystarczające - najczęściej są to listy potrzeb układane w uniwersalny sposób, na zasadzie „napiszemy wszystko, co się da i zobaczymy, co się uda”. A że lista potrzeb jest bardzo długa, to też każdy realizowany projekt praktycznie trafia w te potrzeby i w ten sposób przyczynia się do poprawy sytuacji gospodarczej i społecznej. Zdecydowanie okres ten należy traktować jako fazę „uczenia się”, które przebiega jednak bardzo sprawnie. Nauka dotyczy zarówno projektantów, beneficjentów jak i jednostki pośredniczące. Jednocześnie widać wyraźnie, że tam gdzie jest dużo projektów a tym samym są i doświadczenia, wykorzystanie środków jest bardziej celowe, ukierunkowywane na wspieranie wybranych dziedzin o potencjalnie największych korzyściach.

Wydaje się, że w omawianym okresie podstawowym mankamentem był brak determinacji (czasem całkowite ignorowanie) dla realizacji określonych planów rozwoju gospodarczego. Dotyczyło to praktycznie wszystkich uczestników procesu wykorzystania pomocy UE, zwłaszcza projektodawców i instytucji pośredniczących. Dla skutecznego działania konieczne jest dobre planowanie w oparciu o scenariusze rozwoju z uwzględnieniem wymiernych efektów (szacowanie wyników w odniesieniu do możliwości generowanych przez określony czynnik). Brak zrozumienia zasad programowania i celów działania, powoduje, iż projektanci, beneficjenci a także osoby pośredniczące, podchodzą do realizacji projektów bardzo subiektywnie, zapominając często o celach nadrzędnych regionalnych czy krajowych. Biorąc pod uwagę fakt, że w najbliższym okresie programowania definiowanie kierunków wsparcia z funduszy strukturalnych w dużej mierze będzie leżało po stronie samorządów województwa, które są odpowiedzialne za tworzenie regionalnych dokumentów strategicznych i jednocześnie dopasowują ich kształt do swoich zidentyfikowanych potrzeb, pożądane jest bliższe niż do tej pory dopasowanie tych dwóch obszarów. Jednostki sporządzające plany rozwoju (na szczeblu województw, powiatów i gmin, a także wszelkie inne jednostki odpowiedzialne za plany sektorowe) powinny być zobowiązane do jasnego wykazania powiązań pomiędzy celami w różnych obszarach i określenie spodziewanych efektów zarówno w granicach planu własnego jak i pozostałych planów funkcjonujących w danym regionie. Podobnie jednostki nadzorujące powinny przywiązywać więcej uwagi do efektów i powiązań z celami nadrzędnymi.

Dla uzyskania lepszych efektów w następnym okresie programowania, konieczne jest, zatem podjęcie szerokich działań promocyjnych, wyjaśniających zasady programowania oraz propagujących dobre praktyki, w szczególności skierowanych bezpośrednio do beneficjentów. W kontekście uaktywnienia gmin mających największe trudności z podejmowaniem wyzwań rozwojowych należy szukać mechanizmów szczególnego wsparcia (np. szkolenia, przygotowanie projektów pilotażowych). Szansę na realizację tego typu działań stwarza m. in. pomoc techniczna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa.

3. STRESZCZENIA ROZDZIAŁÓW.

(Ad 5.1) WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, LOKALNEJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ

W podregionie poznańskim zarówno poziom rozwoju, jak i dostępność do infrastruktury społecznej jest na znacznie wyższym poziomie niż przeciętnie w kraju. Sytuacja w poszczególnych powiatach przedstawia się jednak mniej korzystnie. Poszczególne powiaty wykazują przede wszystkim braki w dostępie do podstawowej infrastruktury i usług społecznych oraz opieki socjalnej i medycznej. Z kolei zapytani o potrzeby gminy, w zakresie infrastruktury społecznej, respondenci zdecydowanie najczęściej wymieniali brak obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Średnia gęstość dróg lokalnych (gminnych) o nawierzchni twardej w podregionie wynosi 23,5 km/100 km² i jest o 19% niższa od średniej dla kraju. Zapytani o potrzeby gmin w zakresie infrastruktury transportowej respondenci wskazywali głównie na potrzebę remontu dróg i naprawy ich nawierzchni.

W podregionie z sieci kanalizacyjnej korzystało 62,7% mieszkańców podregionu (w kraju 57,4%). Największe potrzeby występują w stosunku do rozwoju kanalizacji na obszarach wiejskich, gdzie odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 11,7% i był niższy niż w kraju (16,6%).

Łącznie zrealizowano 63 projekty dotyczące rozwoju infrastruktury społecznej. Całkowita wartość podpisanych umów osiągnęła poziom 174 332 566 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 125 888 389 zł, co stanowiło 8,5% wsparcia otrzymanego w podregionie. Dużą aktywność w zakresie realizacji projektów dotyczących rozwoju infrastruktury społecznej wykazywały gminy (43 projekty), jak i inne podmioty (szpitale, biblioteki, parafie oraz szkoły). Kierunki wydatkowania środków były dość zróżnicowane: 10 projektów dotyczyło rozwoju infrastruktury medycznej, 8 - infrastruktury oświatowej, 23 – infrastruktury kulturowej, 6 – infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; 2 projekty dotyczyły rozwoju infrastruktury turystycznej oraz 8 - ochrony zabytków oraz 6 zagospodarowania przestrzeni publicznej. Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej oraz ochrony zdrowia realizowane były głównie na tych terenach, gdzie występuje ujemne saldo migracji. Należy to uznać za pozytywne zjawisko, gdyż realizowane projekty, poprzez poprawę funkcji mieszkaniowych terenów mogą przyczynić się do zmniejszenia odpływu ludności lub stymulować jej napływ.

W podregionie zrealizowano 11 projektów w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury transportowej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 87 545 181 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 46 478 050 zł, co stanowiło 3,1% wsparcia otrzymanego w podregionie. Większość projektów dotyczyła transportu publicznego i miejskiego, na ten cel przeznaczono 81 % środków (wszystkie realizowane były w Poznaniu). W ramach realizowanych projektów

wybudowano 6,5 km dróg. Długość wybudowanych i wyremontowanych dróg jest stosunkowo niewielka, przez co wpływ projektów ma charakter punktowy i dotyczy kilkunastu miejscowości. Dość duże znaczenie dla poprawy warunków ruchu lokalnego mogą mieć projekty dotyczące rozwoju transportu publicznego i miejskiego w Poznaniu. W wyniku realizacji przedsięwzięć uruchomiona została nowa trasa tramwajowa, powstał zintegrowany dworzec autobusowy, zainstalowano elektroniczne tablice przesiadkowe oraz wdrożono zintegrowany system zarządzania ruchem.

Gminy podregionu poznańskiego należały do najbardziej efektywnie wykorzystujących środki unijne przeznaczone na rozbudowę infrastruktury komunalnej. W podregionie zrealizowano 30 projektów z zakresu rozwoju lokalnej infrastruktury komunalnej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 591 646 947 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 364 705 579 zł, co stanowiło 24,7% dofinansowania otrzymanego w podregionie. Ze wsparcia skorzystało 28 gmin, tj. 33% gmin w podregionie. Jednak większość wsparcia trafiło do największych ośrodków miejskich: Poznania i Leszna. W miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców zrealizowano większość (26) projektów, jednak wartość wsparcia wynosiła jedynie 12,7%. Analiza wskaźników wskazuje, że dzięki realizacji projektów w miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców powstało lub powstanie ponad 150 km sieci kanalizacyjnej. W wyniku realizacji tych projektów ogólna długość sieci kanalizacyjnej w podregionie zwiększy się o ponad 5%. Dzięki realizacji projektów w niektórych miejscowościach stopień skanalizowania zbliżył się do 100%. Projekty dotyczące rozbudowy oczyszczalni realizowane były w gminach, w których dotychczasowa przepustowość oczyszczalni ścieków uniemożliwiała dalszy rozwój systemu kanalizacji, dzięki czemu powstały warunki do dalszej kanalizacji. Jednocześnie w wielu gminach, w których dotychczas nie ma oczyszczalni, nie realizowano żadnych inwestycji.

(Ad 5.2) WPLYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ SFERY B+R W PODREGIONIE

Według danych przekazanych przez GUS w 2003 roku w regionie działały 54 jednostki badawczo-rozwojowe. Większość prowadziła działalność na terenie aglomeracji poznańskiej (37 jednostek). Obecność silnego zaplecza naukowego w aglomeracji poznańskiej oraz dobrze rozwinięty sektor przedsiębiorstw jest potencjalnie silną stymulantą rozwoju sfery B+R w podregionie. Poziom intelektualny kadry naukowo-badawczej jest porównywalny z poziomem innych krajów UE. Natomiast zdecydowanie gorszy jest poziom specjalistycznej infrastruktury badawczo-naukowej, ze względu na niedoinwestowanie sektora. Pod tym względem potencjał regionu wykorzystywany jest w niewielkim zakresie.

W okresie 2004-2006 w podregionie poznańskim zostało zrealizowanych 17 projektów związanych z rozwojem sfery B+R. Łączna wartość projektów wyniosła 56 770 697 zł, a wartość udzielonego wsparcia 34 375 090 zł, co stanowiło niespełna 2,3% wsparcia otrzymanego w podregionie. Większość środków przeznaczono na rozwój parków naukowo-technologicznych (80% środków) oraz na rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej (12,4% środków). Przedmiotem finansowania było również wsparcie transferu technologii i innowacji oraz wsparcie rozwoju kadry naukowej. Na realizację tego rodzaju projektów przeznaczono odpowiednio 5,8 i 1,8% środków. Projektem, który ma kluczowe znaczenie dla rozwoju sfery B+R w podregionie poznańskim jest utworzenie Poznańskiego Parku Naukowo – Technologicznego. Stanowić on będzie zaplecze dla rozwoju sektora B+R i może przyczynić się do koncentracji potencjału badawczego. Pierwsze efekty działania Parku są już widoczne - na jego terenie realizowane były również inne projekty współfinansowane z funduszy europejskich.

(Ad 5.3) WPLYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA PODNIESIENIE POZIOMU ZATRUDNIENIA W PODREGIONIE

W rozdziale przedstawiono diagnozę sytuacji MSP w odniesieniu do zatrudnienia Wyodrębniono realizowane w podregionie projekty unijne zmierzające do poprawy sytuacji na rynku pracy, a także oceniono wpływ tych projektów na zatrudnienie i bezrobocie. Oceny dokonano w oparciu o dane GUS dostępne dla podregionu, przeanalizowano geograficzną mapę wsparcia w odniesieniu do poszczególnych powiatów, wartość wsparcia ogółem, a także wartość wsparcia na 1 zatrudnionego. Analiza wskaźników wykazała pozytywne zmiany w podregionie na przestrzeni lat 2003-2005 w odniesieniu do zatrudnienia i bezrobocia i co więcej pozytywna poprawa była skorelowana z wartością wsparcia dla poszczególnych powiatów, jednak na tym etapie badania trudno w sposób

jednoznaczny, kompetentny i precyzyjny przesądzić o wpływie funduszy na zaistniałe zmiany. Niezależnie od powyższego przeprowadzono badanie społeczne, do którego zaproszono wybraną grupę przedsiębiorców, którzy uzyskali wsparcie, pracowników instytucji odpowiedzialnych za realizację programów unijnych w podregionie a także urzędników gminnych. Wszystkie grupy wskazywały, że fundusze unijne w sposób pozytywny wpłynęły na rozwój podregionu oraz poprawę sytuacji na rynku pracy.

(Ad 5.4) WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ MSP

W rozdziale przedstawiono diagnozę sytuacji MSP w podregionie, wyodrębniono realizowane w podregionie projekty unijne przeznaczone dla sektora MSP a także oceniono wpływ tych projektów na sytuację sektora MSP w podregionie. Oceny dokonano przy pomocy wybranych wskaźników ekonomicznych dotyczących poziomu nakładów inwestycyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w podregionie, poziomu zatrudnienia i bezrobocia a także zmian dotyczących ilości podmiotów gospodarczych zarejestrowanych oraz nowo tworzonych. Analiza wskaźników wykazała, iż większość zmian zachodzących w podregionie na przestrzeni lat 2003-2005 w odniesieniu do badanych wskaźników miała charakter pozytywny, choć podregion zanotował znaczny spadek wartości nakładów inwestycyjnych w roku 2005 w stosunku do roku 2003. W tym świetle należy stwierdzić, że znaczne środki finansowe wykorzystane przez przedsiębiorców w ramach pomocy unijnej nie zdołały odwrócić negatywnego trendu i w takim znaczeniu wpływ funduszy unijnych na sytuację MSP był znacznie ograniczony, a o ogólnej sytuacji w sektorze decydowały inne uwarunkowania. Przeprowadzono również badanie społeczne na wybranej grupie przedsiębiorców, którzy uzyskali wsparcie i uzyskano jednoznaczną opinię, że fundusze unijne w sposób istotny i pozytywny wpłynęły na rozwój tych przedsiębiorstw.

(Ad 5.5) WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO EDUKACJI ORAZ PODNIESIENIE POZIOMU EDUKACJI

Podregion poznański jest specyficzny pod względem edukacji. Głównym czynnikiem wyróżniającym ten podregion jest obecność miasta Poznania z silnym ośrodkiem akademickim. W podregionie mamy 32 uczelnie, z czego w Poznaniu funkcjonuje 27. W naturalny sposób oddziałują one na system edukacji. Realizowane projekty związane ze szkolnictwem wyższym kumulują dużą ilość środków. Statystyki pokazują, że aż 71% wartości wszystkich projektów zostało skierowanych na budowę i rozbudowę obiektów edukacyjnych. Z tej puli 70% przeznaczono na wsparcie dla szkolnictwa wyższego w Poznaniu. Tym samym obszary wiejskie są daleko, na drugim planie, jeśli chodzi o absorpcję funduszy unijnych.

(Ad 5.6) ŚRODKI FINANSOWE NA UTRZYMANIE POWSTAŁEJ INFRASTRUKTURY ORAZ ICH WPŁYW NA MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE PODREGIONU

W podregionie poznańskim można wyróżnić około 30 projektów, których realizacja przyczyniła się do zaangażowania dodatkowych środków znaczących w budżetach samorządów. Łączne zapotrzebowanie na dodatkowe środki związane z utrzymaniem powstałej infrastruktury przy współdziałaniu funduszy UE w podregionie poznańskim oszacowano na 16 785 144 zł (w skali roku). Jednocześnie jak wskazują badania społeczne, w omawianym podregionie badani potrafili określić wysokość dodatkowych środków finansowych na utrzymanie powstałej infrastruktury, a ponadto potrafili również podać źródła swoich wyliczeń. Ciekawe jest też to, że wyniki eksperckiej oceny dodatkowych kosztów zbliżone są bardzo do wartości podawanych przez pytanych respondentów - 76% badanych szacuje, że utrzymanie infrastruktury może wynieść do 5% wartości projektu. Wielkości dodatkowych kosztów oszacowanych przez ekspertów oscylują w przedziale 3,4 do 5%.

W przypadku podregionu poznańskiego łączne zapotrzebowanie na dodatkowe środki związane z utrzymaniem powstałej infrastruktury przy współdziałaniu funduszy UE oszacowano na 16 785 144 zł (w skali roku), co oznacza przeciętnie dodatkowo na jedną gminę 199 823 zł. Efektem wybudowanej

infrastruktury są dodatkowe koszty, nie są one jednak na tyle wysokie, aby nie były bilansowane w budżetach gminnych i hamowały dalszy rozwój podregionów. Jednakże w przypadku gmin wiejskich, położonych z daleka od ośrodków miejskich mogą być to kwoty obciążające, na tyle poważnie finansowe możliwości samorządu, aby hamować ich dalszy rozwój.

(Ad 5.7) EFEKT SYNERGII ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW

Rozpatrywanie komplementarności jest w znacznym stopniu ograniczone ze względu na duże rozproszenie projektów zarówno tematyczne, jak i obszarowe. W praktyce komplementarność można rozpatrywać tylko w większej skali np. powiatu czy podregionu. W pojedynczych przypadkach można znaleźć przykłady dotyczące gmin. W praktyce były to gminy, gdzie znajdują się miasta. W całym podregionie było 17 gmin, które zrealizowały przynajmniej 10 projektów. Największą liczbę projektów zrealizowanych przez jedną gminę przypada na gminy (poza gminą m. Poznań): M. Leszno – 42 projekty, Gniezno – 25 projektów, Śrem - 25 projektów, Kościan – 23 projekty, Września - 23 projektów, Międzychód - 20 projektów.

Ogólnie należy stwierdzić, że projekty realizowane w podregionie poznańskim w dużej części były względem siebie komplementarne. Jednak sytuacja układała się dość różnorodnie zarówno w poszczególnych powiatach jak i w poszczególnych obszarach tematycznych. Najlepiej przedstawia się ona w zakresie walki z bezrobociem, gdzie projekty wykazują stosunkowo dużą komplementarność. Liczba pracujących w podregionie poznańskim wzrosła o 4,2%, przy czym w sektorze rolnym nastąpił spadek o 0,6%. Jednocześnie liczba bezrobotnych zmalała o 15% (średnio w kraju o 13%), a wśród mieszkańców wsi spadek wyniósł 14% (w kraju o 11%), co może wskazywać na pozytywne współdziałanie programów i uzyskanie efektów synergii, dzięki któremu uzyskano wyniki lepsze niż przeciętnie w kraju. Z kolei ogólna liczba zarejestrowanych podmiotów wzrosła o 3% (w kraju wzrost o 1%). W tym samym czasie nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wzrosły o 10% (w kraju wzrost o 21%), w tym w przemyśle i budownictwie wzrost wyniósł 21% (w kraju wzrost o 20%), natomiast w usługach rynkowych wartość nakładów inwestycyjnych dokonywanych przez przedsiębiorstwa zmalała o 16,5% (w kraju wzrost o 21%). Jednak sytuacja nie jest tak jednoznaczna w poszczególnych powiatach. Szczególne kontrowersje budzą słabe wyniki powiatu kościańskiego i śremskiego, a także wrzesiński, które to powiaty zrealizowały najwięcej (z pominięciem poznańskiego) projektów i to zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej.

Należy stwierdzić, że w dużej części realizowane projekty były względem siebie komplementarne. W szczególności korzystne efekty wystąpiły w obszarze walki z bezrobociem, gdzie zrealizowano wiele różnorodnych działań. Ogólnie pozytywne efekty wystąpiły też w powiatach „poznańskich” gdzie zrealizowano najwięcej projektów. Natomiast w pozostałych powiatach sytuacja nie była jednoznaczna, co potwierdza zasadę, że w większej skali uzyskuje się lepsze efekty. Ze względu na niejednoznaczność uzyskanych wyników trudno mówić o zaistnieniu efektu synergii. W tym wypadku można wnioskować jedynie pośrednio, na podstawie domniemania, że taki efekt mógł wystąpić, a jego wyniki pojawią się prawdopodobnie w latach następnych. Wskazywać na to może fakt realizacji działań komplementarnych (w niektórych przypadkach) oraz uzyskane opinie w badaniach społecznych, które zasadniczo wskazują na wiele pozytywnych aspektów wynikających z uzyskanego wsparcia z funduszy strukturalnych.

(Ad 5.8) PROPORCJE POMIĘDZY PROJEKTAMI UKIERUNKOWANYMI NA WSPIERANIE NAJBARDZIEJ EFEKTYWNYCH I SKUTECZNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ, A INWESTYCJAMI PROKONSUMPCYJNYMI

W podregionie poznańskim proporcja pomiędzy projektami ukierunkowanymi na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć, a inwestycjami prokonsumpcyjnymi wypada na korzyść tych drugich. Ponad 58% ogółu pozyskanych środków przeznaczono na działania ukierunkowane na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć, a tylko 17% na inwestycje typowo prokonsumpcyjne. Jednocześnie widać, że ilościowo ta struktura wygląda zupełnie inaczej. Jednak główny wpływ na to miała bardzo duża liczba działań skierowanych do rolników.

Wewnętrzna sytuacja w podregionie była jednak dość zróżnicowana. Patrząc na poszczególne powiaty widać, że najwięcej projektów o średniej i wysokiej efektywności zrealizowano w powiecie grodzkim Leszna (98%) i obornickim (74%), natomiast w powiatach średzkim, gnieźnieńskim, kościańskim i wrzesińskim udział tych projektów nie przekroczył 30%. W pozostałych powiatach projekty o średniej i dużej efektywności stanowiły zwykle ponad 50% realizowanych projektów.

(Ad 5.9) WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA WZMOCNIENIE ENDOGENICZNEGO POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO PODREGIONU

Jako główne czynniki endogeniczne, mogące mieć potencjalnie największy wpływ na rozwój podregionu wskazano : Produkcję dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie; Rozwój sektora badawczo-rozwojowego – wyspecjalizowane usługi laboratoryjne (w tym inżynieria materiałowa), tworzenie innowacji; Rozwój turystyki w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych; Poprawę warunków kształcenia wyższego.

Przeciętnie wydatki majątkowe dokonywane przez JST w podregionie wsparte były w 111% przez środki z funduszy UE. W przypadku powiatu leszczyńskiego wsparcie to wyniosło ok. 304% (czyli pozyskano trzykrotnie więcej ze środków strukturalnych, niż przeznaczono środków własnych). Jednocześnie w powiecie kościańskim pomoc ta nie przekraczała 33% wydatków własnych. Należy jednak stwierdzić, że ogólnie rzecz biorąc w podregionie poznańskim fundusze strukturalne wspierały znacząco wydatki majątkowe ponoszone przez JST.

Reasumując, pomimo, iż fundusze strukturalne w dużym stopniu wspierały wydatki majątkowe JST to jednocześnie trudno wskazać na działania jednoznacznie nakierowane na wspieranie konkretnych obszarów endogenicznych, o dużym znaczeniu dla rozwoju za wyjątkiem działań na terenie Poznania. Jednakże należy też podkreślić, że znaczenie uzyskanej pomocy jest dużo większe niż pokazują to proste zestawienia. Ponadto (jak wskazywali na to respondenci w badaniach społecznych) wiele projektów praktycznie nie zostałyby zrealizowanych, gdyby nie możliwości uzyskania dodatkowego finansowania, które często sięgało 70% wartości projektu.

(Ad 6.1) WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI NA LINII PODREGION A METROPOLIA WOJEWÓDZTWA ORAZ AGLOMERACJA/CJE PODREGIONU A PERYFERIA PODREGIONU

Podregion poznański obejmuje swoim obszarem dawne województwo poznańskie. Połączenia transportowe na linii miasta powiatowe-metropolia województwa są bardzo dobrze rozwinięte. Przez region przebiegają kluczowe krajowe i europejskie korytarze transportowe. Głównym problemem jest brak odpowiednio przystosowanych dróg (nieodpowiednia szerokość) dla transportu wielkogabarytowego, który ma duży wpływ na degradację nawierzchni. Ponadto wobec wzrastającego ruchu tranzytowego wskazywano na pilną potrzebę budowy obwodnic miast.

W podregionie zrealizowano łącznie 23 projekty w zakresie rozwoju ponadlokalnej infrastruktury transportowej, w tym jeden dotyczący rozwoju infrastruktury kolejowej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 862 628 382 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 578 697 129 zł, co stanowiło 39,2% całego wsparcia otrzymanego w podregionie. Największe przedsięwzięcie finansowane z Funduszu Spójności obejmowało modernizację poznańskiego węzła kolejowego. Na jego realizację pozyskano 303 554 115 zł, co stanowiło 52,5% środków przyznanych na rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Na realizację inwestycji drogowych pozyskano 275 143 014 zł.

Realizowane projekty były zgodne ze zdiagnozowanymi potrzebami podregionu. Większość projektów obejmowała modernizację systemu dróg oraz budowę obwodnic w miastach powiatowych. Miejscowości te pełnią rolę węzłów komunikacyjnych, które mają kluczowe znaczenie dla drożności całego systemu drogowego. Uzupełnieniem powyższych działań były projekty dotyczące przebudowy dróg wojewódzkich łączących miasta powiatowe podregionu.

Większość projektów dotyczyła modernizacji nawierzchni (głównie poprzez dostosowanie do ruchu pojazdów wysokotonażowych) oraz przebudowy obiektów mostowych.

Pytani przedstawiciele JST podkreślają, że poprawie uległy warunki dojazdu do Poznania oraz warunki przejazdu pomiędzy miastami podregionu. Projekty te wpłynęły jednocześnie na ożywienie gospodarcze i poprawę możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Szczególne znaczenie miały tu inwestycje dotyczące budowy obwodnic i przebudowy dróg w miastach, które znacząco wpływają na skrócenie czasu przejazdu w obrębie podregionu.

Ze względu na niewielką liczbę i wartość przedsięwzięć dotyczących modernizacji dróg powiatowych realizowane projekty w niewielkim stopniu wpłyną na poprawę warunków komunikacji pomiędzy peryferiami, a kluczowymi miastami podregionu. Wpływ tego rodzaju projektów ma charakter punktowy i dotyczy kilkunastu miejscowości powiatu poznańskiego, szamotulskiego i leszczyńskiego.

(Ad 6.2) WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZMNIEJSZANIE ISTNIEJĄCYCH ZRÓŻNICOWAŃ ROZWOJOWYCH WEWNĄTRZ PODREGIONU ORAZ MIĘDZY BADANYM PODREGIONEM A PODREGIONAMI SĄSIADUJĄCYMI

Na podstawie zebranych informacji można wnioskować, że w wyniku realizacji projektów w obrębie podregionu nie nastąpiło znaczące zmniejszenie zróżnicowań rozwojowych. Ze wsparcia korzystały w głównej mierze gminy o relatywnie wysokich dochodach (trafiło do nich ponad 2/3 środków). W przypadku infrastruktury komunalnej większość środków trafiło do gmin, w których poziom rozwoju kanalizacji był dość dobry, jednak widoczne są również przykłady realizacji projektów w gminach, w których infrastruktura komunalna była słabo rozwinięta. W przypadku infrastruktury kulturowej większość środków dotarła do gmin, w których występowały istotne braki w tym zakresie. Podobna ilość środków trafiła do gmin dobrze wyposażonych w infrastrukturę kulturową.

(Ad 6.3) WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WYMIARÓW MIĘDZYREGIONALNEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ.

Na podstawie analizy realizowanych projektów oraz wyników badań społecznych trudno wskazać wpływ zrealizowanych projektów na wzmocnienie współpracy międzyregionalnej. Wśród projektów poddanych dogłębnej analizie kilka realizowanych na terenie więcej niż jednego podregionu, jednak żaden z nich nie odnosił się w sposób bezpośredni do wzmocnienia współpracy międzyregionalnej.

Uczestnicy badania wskazywali jedynie, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej rozszerzyła się możliwość nawiązywania kontaktów z krajami europejskimi. Współpraca tego rodzaju była realizowana poprzez tworzenia sieci tzw. miast partnerskich. Wskazany został również wpływ sąsiednich podregionów na motywację do absorpcji środków, dzięki obserwacji efektywnie realizowanych tam projektów.

(Ad 6.4) WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WSPÓŁPRACY ORAZ PARTNERSTWA MIĘDZY OŚRODKAMI MIEJSKIMI, STREFAMI OKOŁOMIEJSKIMI I OBSZARAMI WIEJSKIMI

Analiza dokumentów programowych dotyczących programów operacyjnych określających zasady wdrażania funduszy strukturalnych wskazuje, że pojawiają się w nich odniesienia do współpracy na linii miasto – obszary podmiejskie – wieś. Jednakże odniesienie wprost do tej współpracy występuje w niewielkiej liczbie działań, stąd należy stwierdzić, iż dokumenty programowe w bardzo niewielkim stopniu poruszają problematykę tej współpracy. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku analizy dokumentów strategicznych w podregionie.

W analizie dokonano przeglądu SPO, które odwołują się wprost do tej problematyki. Przeprowadzono również analizę projektów nieskupiających się na żadnym obszarze, które z założenia obejmowały obszar kilku gmin, a tym samym stymulowały współpracę regionalną na linii miasta - strefy okolicznej - obszary wiejskie. Do tych założeń odwołują się przede wszystkim 2 typy projektów: projekty zrealizowane z Pilotażowego Programu „Leader +” oraz projekty z zakresu transportu. Z Programu „Leader +” zostało zrealizowanych w podregionie 7 projektów obejmujących swoim zasięgiem 43 gmin, z czego 20 gmin wiejskich, 3 gminy miejskie i 20 gmin wiejsko – miejskich.

Ważnym przykładem umacniania tych powiązań są projekty z zakresu miejskiego transportu publicznego w Poznaniu, który obsługuje także strefę podmiejską. W tym zakresie zrealizowano w sumie 4 projekty, z czego 2 nawiązują wprost do ich ponadmiejskiego charakteru, obejmującego także obszary podmiejskie. Ważnym przykładem tego typu działań jest także projekt dotyczący rozbudowy infrastruktury kolejowej w podregionie pn. „Modernizacja poznańskiego węzła kolejowego”, który usprawnia sieć powiązań komunikacyjnych z miastem Poznań.

Tego typu projekty wpływają na umocnienie powiązań funkcjonalno – przestrzennych Poznania – jako głównej aglomeracji podregionu przede wszystkim z przyległymi do niego obszarami podmiejskimi.

(Ad 6.5) WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZWIĘKSZENIE ROLI MAŁYCH I ŚREDNICH MIAST ORAZ WZMOCNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZO-PRZESTRZENNEJ PODREGIONÓW

W podregionie poznańskim znajduje się 48 miast, z czego 39 stanowią miasta małe liczące poniżej 20 tys. ludności, 8 – miasta średnie (20 – 500 tys. mieszkańców) oraz 1 miasto duże – Poznań. Ogółem na obszarach miejskich podregionu poznańskiego z funduszy strukturalnych zrealizowano w sumie 337 projektów, co stanowiło 13,5 % wszystkich zrealizowanych projektów. Na projekty te pozyskano w sumie 879 049 467 zł wsparcia, co stanowiło 59,5 % całej otrzymanej pomocy z funduszy strukturalnych.

Struktura wielkościowa miast w podregionie poznańskim wskazuje, że zdecydowana większość projektów przypadła na obszar miasta Poznania. Natomiast na terenie małych i średnich miast podregionu zrealizowano w sumie 48,1 % wszystkich projektów zrealizowanych na terenach miejskich (6,5 % wszystkich projektów ogółem) i pozyskano 32,5 % wszystkich środków, jakie napłynęły na tereny miejskie (19,3 % wszystkich pozyskanych środków w podregionie).

W tym przypadku w zakresie ilości zrealizowanych projektów większy udział małych i średnich miast widoczny jest przede wszystkim w przypadku przedsiębiorców oraz infrastruktury komunalnej. W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia, projekty realizowane na terenach małych i średnich miast mają większy udział niż w przypadku projektów realizowanych przez przedsiębiorców oraz projektów z zakresu infrastruktury drogowej. Na tej podstawie można stwierdzić, iż realizowane projekty z funduszy strukturalnych mimo słabego odniesienia w dokumentach programowych do kwestii wsparcia roli miast w sieci osadniczej podregionu – wpływają poprzez ilość i charakter realizowanych projektów na wzrost roli miast w sieci osadniczej, a tym samym wzmacniają spójność społeczno-gospodarczo-przestrzenną podregionu. Dotyczy to przede wszystkim rozwoju sektora przedsiębiorstw a tym samym tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy stanu infrastruktury społecznej i drogowej. Należy jednak podkreślić, że specyfika podregionu poznańskiego (gdzie zdecydowanie dominuje miasto Poznań jako centrum podregionu) niejako wpływa i determinuje kierunki rozwoju całego podregionu, w tym pozostałych miast, które niejako stanowią uzupełnienie i dopełnienie funkcji i oddziaływania głównej metropolii, jaką jest miasto Poznań.

(Ad 7.1) PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE POSTAWIONE W NARODOWYM PLANIE ROZWOJU/PODSTAWACH WSPARCIA WSPÓLNOTY NA LATA 2004-2006

W powyższym podrozdziale przedstawiono w sposób szczegółowy cele postawione w Narodowym Planie Rozwoju i Podstawach Wsparcia Wspólnoty na lata 2004- 2006, zestawiono wszystkie projekty zrealizowane w różnych dziedzinach życia społeczno- gospodarczego w podregionie i dokonano oceny wpływu i

zgodności celów projektu z celami obu przytaczanych powyżej dokumentów. Generalnie analiza wykazała zgodność celów programów realizowanych w podregionie z celami NPR i PWW. Z uwagi na szeroki zasięg tematyczny trudno było znaleźć uzasadnienie dla celu: osiągnięcie i utrzymanie w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB- każde działanie inwestycyjne zmierzające do wypracowania jakiejś wartości dodanej prowadzi do osiągnięcia tak zdefiniowanego celu. Reszta celów określonych w NPR i PWW, czyli zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia; włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej; intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej, rozwój technologii społeczeństwa informacyjnego; wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce znajdują swoje odzwierciedlenie w projektach realizowanych w podregionie.

(Ad 7.2) PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE STRATEGII LIZBOŃSKIEJ

W podregionie poznańskim zrealizowano dużą ilość projektów, które w swej istocie odnoszą się do celów Strategii Lizbońskiej. Biorąc pod uwagę całkowitą liczbę projektów realizowanych w podregionie i wykluczając projekty rolników indywidualnych w gospodarstwach rolnych uzyskujemy bazę do wyliczeń. W toku analizy eksperckiej stwierdzono, że 60% projektów uwzględnia zapisy Strategii Lizbońskiej, natomiast 32% bezpośrednio przyczynia się do jej realizacji. Pozostaje kwestią otwartą, na ile taka wysoka spójność ze Strategią Lizbońską zrealizowanych projektów jest dziełem przypadku a na ile świadomym działaniem beneficjentów. Niestety materiały z badań nie pozwalają zająć jednoznacznego stanowiska w tej sprawie. Podobnie jak w przypadku innych podregionów respondenci stwierdzali, że wybór przyjętych do realizacji projektów jest zasadny z punktu widzenia celów Strategii Lizbońskiej, ponieważ są one zgodne ze strategią wojewódzką. Wśród respondentów dominuje pogląd, że jeśli strategia wojewódzka uwzględnia cele Strategii Lizbońskiej, to znaczy, że wybrane do realizacji projekty też są z nią zgodne.

(Ad 7.3) PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A POTRZEBY ROZWOJOWE PODREGIONU

Na podstawie analizy dokumentów strategicznych w podregionie oraz wyników badań IDI wyznaczono główne potrzeby rozwojowe podregionu. Na tej podstawie określony został związek pomiędzy realizowanymi projektami a potrzebami rozwojowymi podregionu. W przypadku podregionu poznańskiego należy stwierdzić, iż w ogólnych założeniach zrealizowane projekty przy wsparciu funduszy strukturalnych odzwierciedlały główne potrzeby rozwoju podregionu. Przewaga w zakresie wielkości otrzymanego wsparcia dla projektów infrastrukturalnych nawiązuje wprost do zidentyfikowanych potrzeb rozbudowy infrastruktury komunalnej i transportowej. Potrzeba zidentyfikowana jako zwiększanie konkurencyjności gospodarki poprzez rozwój przedsiębiorczości jest widoczna w realizowanych projektach w postaci bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw. Z kolei do poprawy warunków życia nawiązują projekty z zakresu infrastruktury społecznej i zasobów ludzkich.

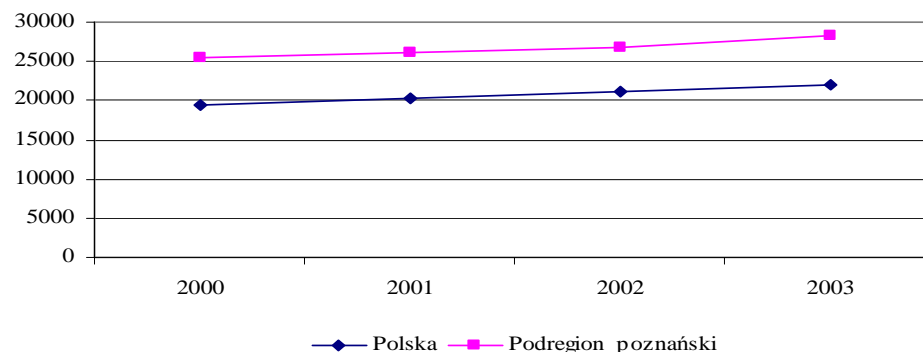
(Ad 7.4) WPŁYW CZYNNIKÓW SYSTEMOWYCH ORAZ INNYCH CZYNNIKÓW NA RODZAJ PROJEKTÓW PRZYJMOWANYCH DO REALIZACJI

Wśród kluczowych czynników decydujących o wyborze projektów przyjmowanych do realizacji w podregionie poznańskim wskazywano potrzeby rozwojowe gminy, potrzeby mieszkańców oraz założenia zawarte w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie gminy. Pewne znaczenie miały również czynniki formalno-prawne oraz niewystarczające środki finansowe, które stanowiły niejednokrotnie barierę dla realizacji projektów kluczowych z punktu widzenia potrzeb rozwojowych gminy. Większość badanych nie zauważyła wpływów czynników politycznych i społecznych bądź wykluczała ich istnienie.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PODREGIONU ORAZ SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W ROKU 2003

Podregion poznański (oraz miasta Poznań) charakteryzuje się wyraźnymi cechami metropolitalnymi. Zajmuje obszar należący w poprzednim podziale administracyjnym do województwa poznańskiego. Powiązanie całego obszaru ze stolicą regionu, czyli Poznaniem jest dobre. Podregion leży na jednym z najważniejszych szlaków wymiany gospodarczej między Europą Wschodnią a Zachodnią. Układ osadniczy podregionu wielkopolskiego tworzy system hierarchiczny. Głównym centrum jest aglomeracja poznańska, gdzie skoncentrowana jest największa część potencjału gospodarczego podregionu. Kolejny stopień tworzą duże ośrodki miejskie o charakterze subregionalnym. Sieć tą uzupełniają ośrodki lokalne o różnych funkcjach, randze i specjalizacji.

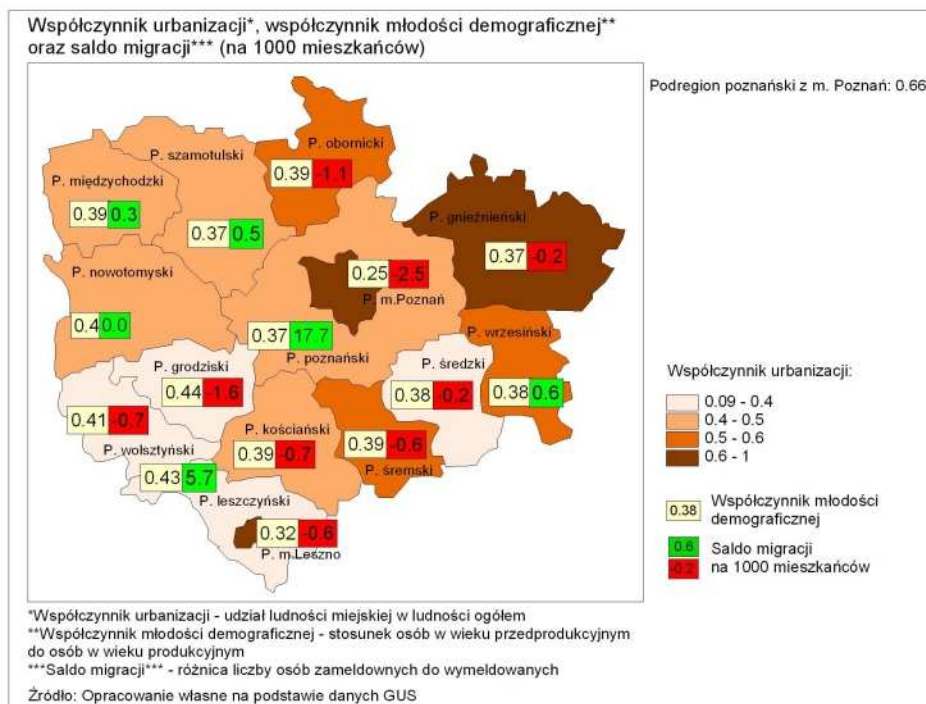
Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca

W latach 2000-2003 w podregionie poznańskim (łącznie z m. Poznań) PKB kształtowało się na dość wysokim poziomie i wykazywało podobną dynamikę jak średnia krajowa. W 2003 roku PKB na jednego mieszkańca stanowiło 128% średniej krajowej i 123% średniej dla województwa wielkopolskiego. Jednocześnie występowało dość duże zróżnicowanie w poziomie PKB dla podregionu poznańskiego (95% średniej dla kraju), a miastem Poznań (196 % średniej dla kraju).

Podregion poznański jest jednym z największych w Polsce. Jego powierzchnia wraz z m. Poznań wynosi 11 782 km². W 2003 roku obszar ten zamieszkiwało 1 704 tys. osób, z czego 30% przypadało na m. Poznań. Podregion jest dość gęsto zaludniony. W 2003 roku gęstość zaludnienia wyniosła 145 osób na km², co stanowiło 119% średniej krajowej. Potencjał ludnościowy jest jednak rozmieszczony nierównomiernie. Duża część ludności skoncentrowana jest w aglomeracji poznańskiej i powiecie leszczyńskim (2197 osób na km² i 1996 osób na km²) natomiast najrzadziej zaludniony jest powiat międzychodzki (49 osób na km²).

Mapa 3.1.

Pod względem przestrzennym sieć osadnicza jest równomiernie ukształtowana. W skład podregionu wchodzi 15 powiatów, w tym dwa miasta na prawach powiatu. Wśród 84 gmin znajduje się: 41 gmin miejsko-wiejskich, 36 gmin wiejskich i 7 gmin miejskich.

Opisana struktura osadnicza ma wpływ na współczynnik urbanizacji, który wynosi 66% i jest wyższy niż współczynnik urbanizacji mierzony dla całego kraju (61%). Najmniejszym udziałem ludności miejskiej charakteryzowały się powiat grodziski, średzki, wolsztyński i leszczyński. Najwyższym zaś powiat gnieźnieński i m. Poznań.

Współczynnik młodości demograficznej wskazuje, że społeczeństwo jest nieco starsze niż średnio w kraju. W podregionie poznańskim w 2003 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 34 osoby w wieku przedprodukcyjnym (w kraju 35 osób). Jednocześnie w obrębie podregionu występują dość duże różnice. Większość powiatów charakteryzuje się dość młodym społeczeństwem, jedynie w aglomeracjach: poznańskiej i leszczyńskiej udział ludzi w wieku przedprodukcyjnym jest dużo niższy niż średnia dla kraju (odpowiednio 25% i 32%).

W podregionie poznańskim zauważalny jest niewielki wzrost liczby ludności w wyniku ruchów migracyjnych. W 2003 roku saldo migracji w podregionie kształtowało się na dodatnim poziomie 2 osób na 1000 mieszkańców. W

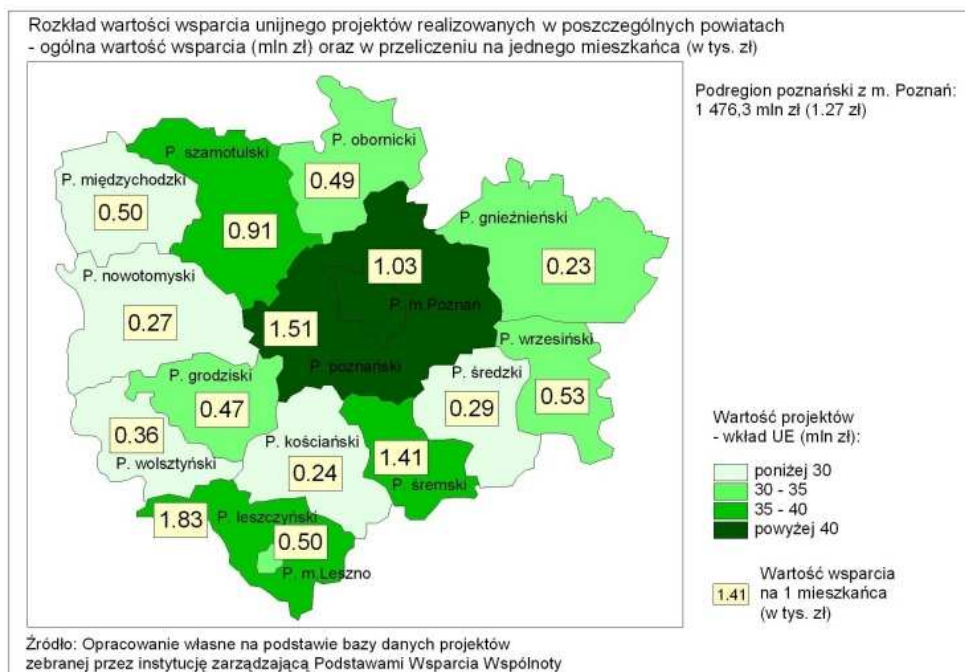
obrębie podregionu widoczny jest wyraźny kierunek migracji z dużych miast na obszary podmiejskie, co wynika z faktu, że ludność pracująca w dużych aglomeracjach osiedla się na obszarach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miast. Dlatego też liczba ludności zwiększa się najbardziej dynamicznie w powiecie poznańskim i leszczyńskim (mapa 3.1.). W 2003 roku niewielki ubytek ludności występował w 9 powiatach (największy w m. Poznań).

4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KIERUNKÓW I TENDENCJI WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW STRUKTURALNYCH W PODREGIONIE

4.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W podregionie poznańskim wraz z miastem Poznań zrealizowano w sumie w badanym okresie 2503 projekty przy wsparciu funduszy strukturalnych. Całkowita wartość zrealizowanych projektów sięgnęła poziomu 288 2414 825 zł, co stanowiło 3,5% ogółu wartości projektów zrealizowanych w kraju. Wartość otrzymanego wsparcia w sumie osiągnęła poziom 1 478 680 669 zł, co stanowiło 3,2% ogółu wsparcia udzielonego w kraju.

Mapa 4.1.

W całym podregionie rozkład projektów jest dość równomierny, za wyjątkiem powiatu poznańskiego i powiatu grodzkiego miasta Poznań, które łącznie pozyskały prawie 70% ogółu wsparcia przypadającego na region. Spośród pozostałych powiatów wyróżniają się: powiat leszczyński, który pozyskał 6,2% ogółu środków oraz szamotulski, w którym pozyskano 5,3% ogółu środków przypadających na podregion.

Średnie wsparcie przypadające na 1 projekt realizowany w podregionie osiągnęło wartość 590 763,3 zł i było mniejsze od średniej dla Polski, które wynosiło 751 987,7 zł. W odniesieniu do liczby mieszkańców podregionu stanowiło to wsparcie na poziomie 861,8 zł na 1 mieszkańca i również było znacznie mniejsze od średniej dla Polski (1 217,7 zł na mieszkańca).

Średni poziom dofinansowania uzyskanego przez beneficjentów osiągnął wielkość 51,3 %.

Tabela 4.2.1. Charakterystyka wsparcia z funduszy strukturalnych

Jednostka administracyjna	Projekty		Wartość projektów		Wielkość wsparcia	
	ILOŚĆ	%	WARTOŚĆ	%	WARTOŚĆ	%
POLSKA	61 719	100,0	82 390 318 510	100,0	46 412 344 147	100,0
Podregion poznański z m. Poznań*	2 502	4,1	2 878 361 875	3,5	1 476 284 269	3,2
Powiat gnieźnieński	298	11,9	79 203 472	2,8	32 779 644	2,2
Powiat grodziski	85	3,4	38 480 316	1,3	23 124 951	1,6
Powiat kościański	137	5,5	38 331 453	1,3	18 516 130	1,3
Powiat leszczyński	106	4,2	142 343 380	4,9	91 703 595	6,2
Powiat międzychodzki	123	4,9	36 969 389	1,3	18 043 882	1,2
Powiat nowotomyski	127	5,1	46 291 307	1,6	19 056 528	1,3
Powiat obornicki	100	4,0	59 560 044	2,1	27 471 228	1,9
Powiat poznański	461	18,4	832 030 460	28,9	431 721 650	29,2
Powiat szamotulski	174	7,0	207 079 097	7,2	77 943 913	5,3
Powiat średzki	167	6,7	31 775 015	1,1	15 703 649	1,1
Powiat śremski	165	6,6	127 435 054	4,4	82 674 680	5,6
Powiat wolsztyński	129	5,2	43 494 948	1,5	19 649 228	1,3
Powiat wrzesiński	239	9,6	80 727 684	2,8	38 974 131	2,6
Powiat m. Leszno	23	0,9	142 759 422	5,0	31 938 242	2,2
Powiat m. Poznań	181	7,2	1 010 211 726	35,1	569 866 436	38,6

*udział dla podregionu odnosi się do ogółu projektów w kraju

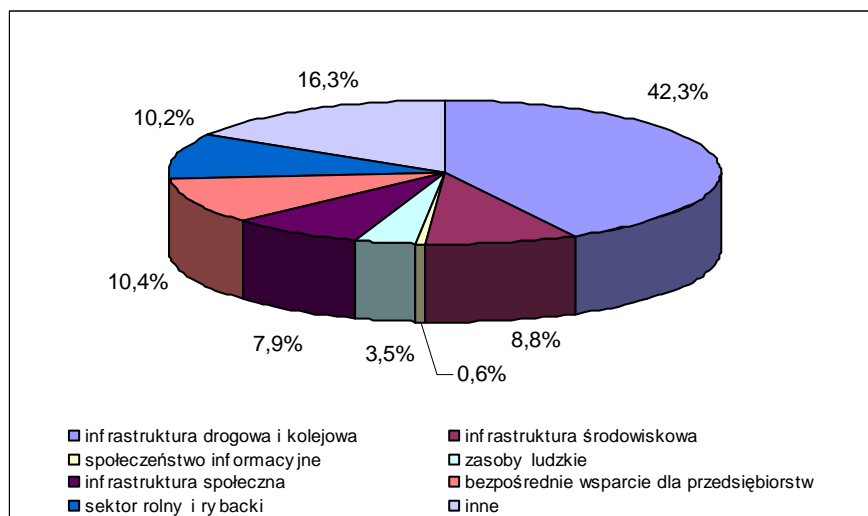
4.2. RODZAJE REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

Analizę rodzajów zrealizowanych projektów przeprowadzono na 4 poziomach szczegółowości: rodzaju realizowanych projektów, wielkości projektów, typu beneficjentów oraz obszaru, na jakim były realizowane poszczególne projekty. W ten sposób powstał obraz głównych kierunków wsparcia, na jakie wykorzystywane są fundusze strukturalne w Polsce w pierwszych latach akcesji do UE.

Najwięcej projektów zrealizowano w sektorze rolnym i rybackim, które stanowiły 75% całkowitej liczby zrealizowanych projektów, projekty w ramach kategorii „bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw” stanowiły łącznie 14% oraz „zasoby ludzkie” – 5,4 % ogółu liczby zrealizowanych projektów w podregionie poznańskim.

RODZAJE PROJEKTÓW WG KATEGORII TEMATYCZNYCH

Wykres 4.2.1. Wartość dofinansowania projektów

Najmniej zrealizowano projektów w ramach kategorii infrastruktura społeczna – 1,1 % liczby projektów oraz „społeczeństwo informacyjne” – 0,1 % (2 zrealizowane projekty).

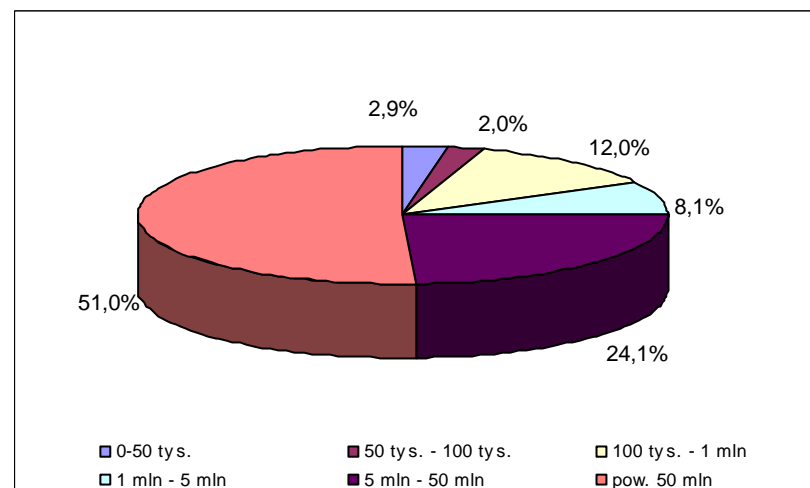
W zakresie całkowitej wartości realizowanych projektów dominują, bowiem projekty realizowane w ramach kategorii „infrastruktura drogowa i kolejowa”, które stanowią łącznie 33% całkowitej wartości realizowanych projektów. Projekty realizowane w ramach kategorii: bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw – 24,3% oraz sektor rolny i rybacki – 13,4% wartości wszystkich realizowanych projektów ze wsparciem finansowym UE. Najniższy udział w całkowitej wartości projektów mają projekty z zakresu społeczeństwa informacyjnego (0,4 %) oraz zasobów ludzkich (2,5 %).

WIELKOŚĆ REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

Uwzględniając przyporządkowanie projektów wg grup wielkości, najwięcej projektów plasowało się w przedziale 0 – 50 tys. zł, które stanowiły 56% wszystkich projektów zrealizowanych w podregionie. W sumie projekty do 1 mln zł stanowiły 96,7% projektów. Zdecydowanie najmniejszym udziałem ilościowym cechują się natomiast projekty o wartości pow. 50 mln zł, które stanowią tylko 0,2% całkowitej liczby projektów.

Pod względem otrzymanego wsparcia dominują projekty największe – powyżej 100tys zł, gdzie znalazło się 95% całkowitej wartości otrzymanego wsparcia. W grupie tej najwięcej środków pozyskano dla projektów z przedziału powyżej 50 mln, które łącznie skonsumowały 51% środków. Projekty małe z przedziału 0 – 100 tys zł, skonsumowały 2% całości pozyskanego wsparcia.

Wykres 4.2.2. Wartość dofinansowania projektów wg wielkości projektów

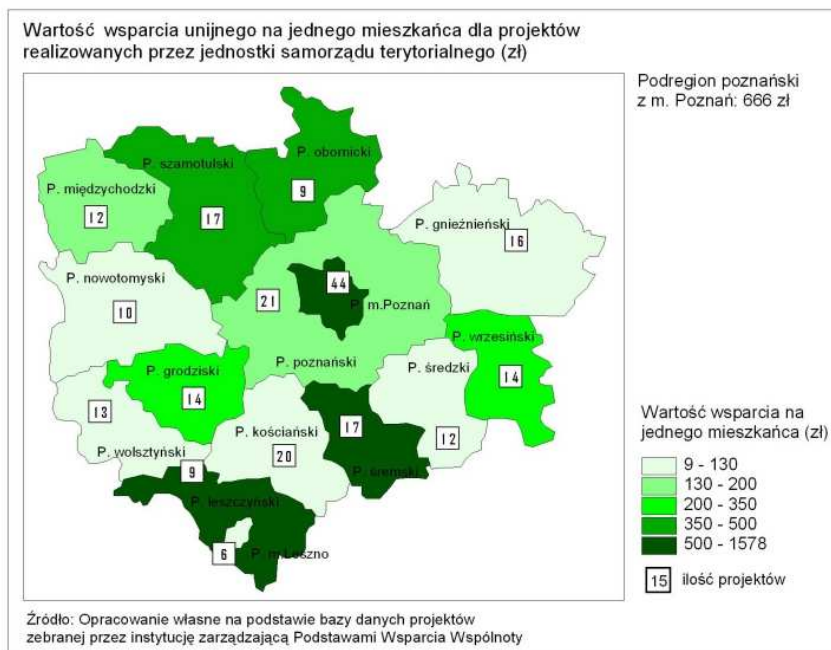
TYPY BENEFICJENTÓW

Tabela 4.2.2. Wartość dofinansowania projektów wg typów beneficjentów

W zakresie struktury ilościowej realizowanych projektów według głównych kategorii beneficjentów dominują projekty realizowane przez rolników - ponad 70 % wszystkich projektów w podregionie. Kolejne miejsca zajmują przedsiębiorstwa (16,3 %) oraz JST (9,2 %). Te 3 najważniejsze grupy beneficjentów zrealizowały w sumie 96% wszystkich projektów w podregionie poznańskim.

W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia w strukturze beneficjentów w podregionie poznańskim dominują zdecydowanie JST, które otrzymały 52% całego wsparcia, jakie napłynęło z funduszy strukturalnych do podregionu. Na drugim miejscu, z ponad połowę mniejszym udziałem, znalazły się jednostki budżetowe (21%) a na trzecim przedsiębiorstwa, którym przypadło 10% wsparcia pozyskanego w podregionie. Rolnicy skonsumowali 6,7% pozyskanego przez region. Najniższym udziałem w tym zakresie cechują się natomiast rybacy (0,1 %) oraz jednostki naukowo – badawcze – 0,3 % całości otrzymanego wsparcia.

Mapa 4.2.1.

Beneficjenci	POLSKA	Podregion poznański		
	Wartość wsparcia [%]	Liczba projektów	Wartość wsparcia zł	[%]
Inne	0,9	0	0	0,0
instytucje kultury	0,5	28	10 884 708	0,7
jednostka budżetowa	32,7	15	309 228 540	20,9
jednostka naukowo-badawcza	0,4	5	3 886 046	0,3
jednostka samorządu terytorialnego	45,5	231	773 480 738	52,3
kościóły, związki wyznaniowe	0,2	4	20 308 824	1,4
NGO	3,1	4	26 850 734	1,8
placówka oświatowa	2,1	12	49 136 291	3,3
placówki ochrony zdrowia	0,9	13	30 139 765	2,0
Przedsiębiorstwo	8,3	409	154 309 918	10,4
Rolnik	3,7	1 760	99 113 224	6,7
Rybak	1,6	4	1 341 876	0,1
Suma	100,0	2 503	1 478 680 669	100,0

W przypadku struktury ilości realizowanych projektów przez JST wśród 231 projektów najwięcej projektów zrealizowały powiaty - prawie 46 % (106 projektów) wszystkich zrealizowanych projektów przez JST. Na drugim miejscu znalazły się samorządy gminne - 36,4% (84 projekty). Samorząd województwa wielkopolskiego zrealizował 38 projektów, które dotyczyły podregionu poznańskiego.

Pod względem otrzymanego wsparcia w podregionie poznańskim dominują samorządy gmin, które pozyskały ponad 75 % wszystkich środków pozyskanych przez JST. Na drugim miejscu w tym zakresie znalazł się samorząd województwa, a dopiero na 3 samorządy powiatowe, z udziałem zaledwie 5,6 % otrzymanego wsparcia.

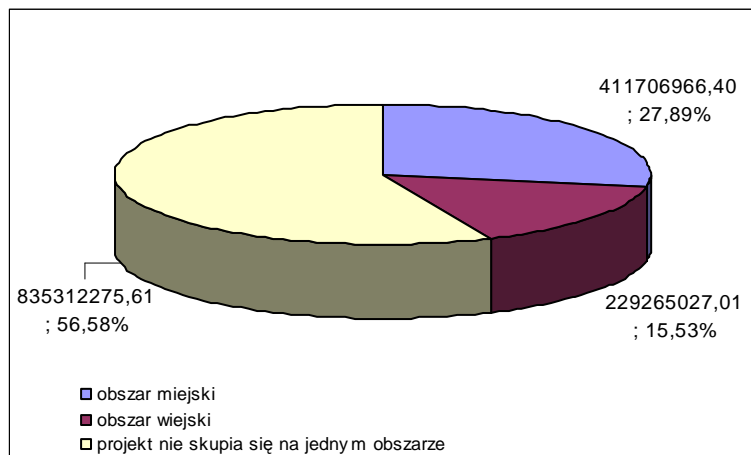
W przypadku analizy wsparcia pozyskanego przez przedsiębiorstwa zdecydowanie dominują projekty realizowane przez firmy z sektora MSP, które zrealizował w sumie 83,4% spośród 409 projektów zrealizowanych przez przedsiębiorstwa w podregionie. Największą grupę spośród MSP stanowiły przedsiębiorstwa małe, które zrealizowały 30% wszystkich projektów.

Analizując wskaźniki ilości zrealizowanych projektów w przeliczeniu na 10 tys. firm, najczęściej przypada na średnie przedsiębiorstwa - 627 projektów na 10 tys. firm. Mimo niewielkiej liczby bezwzględnej na drugim miejscu znalazły się projekty realizowane przez duże firmy, gdzie wskaźnik wyniósł 175 projektów. Dla mikroprzedsiębiorstw przyjmuje on wartość 5 projektów przypadających na 10 tys. firm tej wielkości.

W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia przez poszczególne grupy przedsiębiorstw należy wskazać na znaczną równomierność. W tym zakresie duże przedsiębiorstwa pozyskały w sumie ponad 32% wsparcia, średnie przedsiębiorstwa ponad 29%, a małe firmy – 12 % ogółu wsparcia pozyskanego przez przedsiębiorstwa.

OBSZAR REALIZACJI

Wykres 4.2.3. Wartość dofinansowania wg lokalizacji projektu

Najwięcej projektów w podregionie poznańskim zrealizowano na terenach wiejskich – 79,5% wszystkich projektów. Tereny miejskie były obszarem realizacji dla 13,3 % wykonanych projektów, natomiast pozostałe projekty zostały zaklasyfikowane do projektów nie skupiających się na żadnym obszarze.

Pod względem wielkości otrzymanego wsparcia projekty z obszarów miejskich uzyskały niecałe 28% całości wsparcia, na obszary wiejskie pozyskano ponad 15 % wsparcia, a największym udziałem w tym kontekście cechowały się projekty nie koncentrujące się na żadnym obszarze – ponad 50 % pozyskanych środków.

W przypadku obszarów wiejskich w zakresie ilości zrealizowanych projektów najczęściej z nich wykonano w mieście Poznaniu (mieście dużym) – ponad 56 % wszystkich, następnie w miastach małych – prawie 28 % oraz w miastach średnich – ponad 15 %. W przypadku wielkości otrzymanego wsparcia jeszcze bardziej zdecydowanie dominowały projekty zrealizowane w Poznaniu – prawie 76 % otrzymanego wsparcia, następnie projekty zrealizowane na terenie miast małych – 16,0 % oraz miast średnich – ponad 8 % otrzymanego wsparcia.

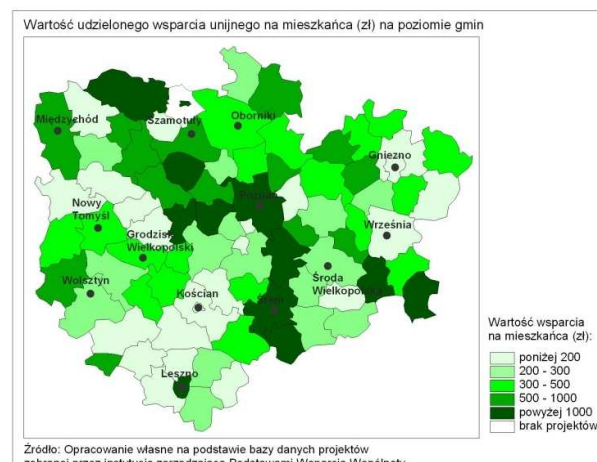
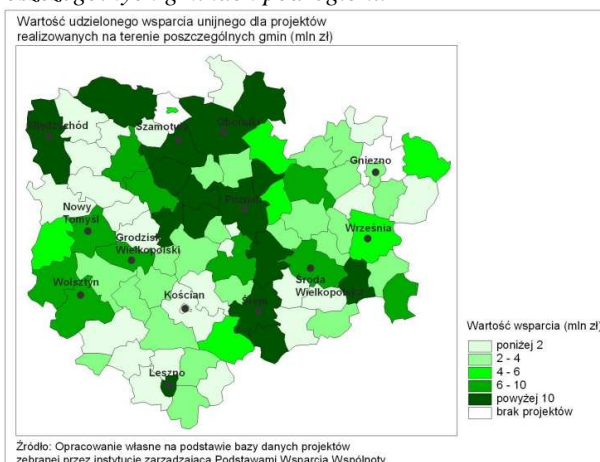
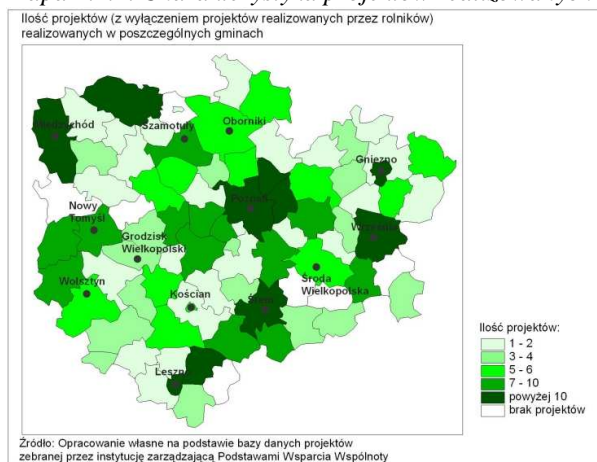
CHARAKTERYSTYKA ILOŚCIOWA PROJEKTÓW REALIZOWANYCH W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH

W przypadku przestrzennego rozkładu projektów realizowanych w podregionie poznańskim w ujęciu gminnym należy wskazać, iż w zakresie ilości realizowanych projektów dominują gminy miejskie oraz miejsko – wiejskie, a także gminy bezpośrednio z nimi sąsiadujące. Dotyczy to przede wszystkim największych miast podregionu: Poznań, Gniezno, Września, Śrem, Leszno. Najmniejszą liczbą zrealizowanych projektów charakteryzują się natomiast gminy oddalone od większych ośrodków miejskich zwłaszcza położone w północnej i północno – zachodniej części podregionu.

W zakresie wielkości otrzymanej pomocy w ujęciu bezwzględny najczęściej środków napłynęło w pasie gmin leżących w centrum podregionu od Obornik do miasta Śrem. Najmniejsze wsparcie uzyskały natomiast gminy położone w południowej części podregionu oraz samorzządy zlokalizowane wokół miasta Gniezna.

Podobnie przedstawia się sytuacja w zakresie wielkości otrzymanego wsparcia na 1 mieszkańca, gdzie największą wartością tego wskaźnika cechują się gminy położone w północnej części podregionu oraz pas gmin ciągnących się przez jego centrum. Najmniejszą wartością tego wskaźnika cechują się natomiast gminy położone w południowej i zachodniej części badanego podregionu.

Mapa 4.2.2. Charakterystyka projektów realizowanych w poszczególnych gminach podregionu

5. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

5.1. WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, LOKALNEJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ ORAZ LOKALNEJ INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

5.1.1. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA²

STAN W ROKU 2003 ORAZ POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Dostępność oraz wyposażanie placówek ochrony zdrowia

Opieka zdrowotna w podregionie poznańskim sprawowana jest przez sieć stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki medycznej. Sieć tą tworzy 38 szpitali oraz 452 przychodnie. Z czego aż 18 szpitali i 227 przychodni zlokalizowanych było w mieście Poznaniu. Na 10 tys. mieszkańców przeciętnie przypadało 54,6 łóżka w szpitalach ogólnych (średnia dla kraju 48,7). Najwięcej łóżek szpitalnych, na 10 tys. mieszkańców, przypadało w powiecie leszczyńskim wraz z miastem Leszno – 118,6, natomiast najmniej w powiecie grodziskim – 20,3.

Z przedstawionych danych wynika, iż w 2003 roku w obrębie podregionu dostępność do stacjonarnych placówek ochrony zdrowia była zróżnicowana, jednocześnie średnia ilość łóżek dla całego podregionu była wyższa niż przeciętnie w kraju. Podstawowymi problemami były dysproporcje w dostępności przestrzennej placówek służby zdrowia na poziomie podstawowym oraz problem przystosowania infrastruktury służby zdrowia i opieki społecznej do potrzeb wynikających z nasilania procesu „starzenia się” społeczeństwa.

Infrastruktura kulturowa, sportowo-rekreacyjna i turystyczna

W podregionie działa 138 placówek kulturalnych (domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice), jednakże w związku z dużą ilością mieszkańców zamieszkujących podregion, średnio na jedną placówkę kultury przypada podobna ilość mieszkańców jak w kraju - 10,5 tys. (średnia dla kraju 10,3 tys.). W obrębie podregionu dostępność placówek kulturalnych jest dość zróżnicowana. W 2003 roku w 16 z 84 gmin (19%) nie funkcjonowała żadna placówka kulturalna (mapa 5.5.1.1). Na jedną sekcję sportową przypadało 2,1 tys. osób (średnia dla kraju 1,96 tys. osób). Jednocześnie mieszkańcy podregionu wykazują podobną jak w kraju aktywność w zakresie kultury fizycznej. Liczba osób ćwiczących w klubach i sekcjach sportowych wynosi 17,2 na 1000 mieszkańców (średnia krajowa – 17,7).

Podregion poznański jest bardzo atrakcyjny turystycznie. Znajdują się w nim rozległe obszary leśne z terenami chronionymi, takimi jak parki narodowe, rezerваты przyrody lub obszary chronionego krajobrazu wraz z zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi. W części północnej i środkowej podregionu znajdują się liczne jeziora, znaczna ich część wykorzystywana jest w celach turystycznych. Dla rozwoju turystyki istotnym walorem są duże, czyste akweny jeziorne i duże rzeki, a także liczne obiekty pozaprzyrodnicze, takie jak muzea i zabytki architektury. Na atrakcyjność podregionu wpływają także imprezy kulturalne, których w podregionie nie brakuje. Potencjał ten jest w dużym stopniu wykorzystywany. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało 15,9 miejsc noclegowych, gdzie średnia w kraju wynosi 15,6. Natomiast średnia liczba osób korzystających z miejsc noclegowych wyniosła 325,8 i była nieznacznie

² Rozwój infrastruktury społecznej jest zagadnieniem dość szerokim, które obejmuje kilkanaście typów przedsięwzięć. Z tego względu analiza została ograniczona do kilku typów przedsięwzięć, które zdaniem ewaluatorów miały największy wpływ na zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej w podregionie.

niższa niż w kraju (383,4). Najbardziej atrakcyjnymi terenami dla turystów okazały się powiaty leszczyński oraz międzychodzki. Związane jest to z dużą ilością jezior na terenach powiatów.

Z analizy danych GUS wynika, że w podregionie poznańskim zarówno poziom rozwoju, jak i dostępność do infrastruktury społecznej jest na znacznie wyższym poziomie niż w kraju. Na poziomie podregionu trudno doszukać się braków w infrastrukturze społecznej, natomiast na poziomie powiatów takie braki się pojawiają. W powiatach średzkim, szamotulskim i obornickim występują bardzo duże braki w infrastrukturze turystycznej, w powiecie grodziskim nie ma żadnego obiektu sportowego, natomiast w 6 powiatach przypada o połowę mniej łóżek niż średnio w kraju. Dokumenty strategiczne wskazują przede wszystkim na niewystarczającą promocję turystyki w podregionie oraz zróżnicowany dostęp do infrastruktury, do usług społecznych, opieki socjalnej i medycznej.

Zapytani o potrzeby gminy w zakresie infrastruktury społecznej respondenci zdecydowanie najczęściej, w 15 z 18 gmin, wymieniali brak obiektów sportowo-rekreacyjnych. Trzech respondentów mówiło o potrzebie bardziej rozbudowanej infrastruktury turystycznej, w tym jeden wspominał o potrzebie rozwoju agroturystyki.

CHARAKTER I ZAKRES REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W podregionie zrealizowano łącznie 65 projektów dotyczących rozwoju infrastruktury społecznej³, co stanowiło w sumie 2,6% wszystkich, które zostały zrealizowane. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 174 332 566 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 125 888 389 zł, co stanowiło 8,5% wsparcia otrzymanego w podregionie. Średni poziom dofinansowania jednego projektu z funduszy strukturalnych sięgnął poziomu 72%.

W podregionie poznańskim dużą aktywność w zakresie realizacji projektów dotyczących rozwoju infrastruktury społecznej wykazywały nie tylko gminy (43 projekty), ale i inne podmioty (szpitale, biblioteki, parafie oraz szkoły). Spośród 21 projektów zrealizowanych przez inne podmioty aż 9 dotyczyło infrastruktury zdrowia, 4 infrastruktury oświatowej, 5 projektów zrealizowano w ramach ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego, a infrastruktury kulturalnej – 3 projekty.

Tabela 5.1.1. Charakterystyka ilościowa i wartościowa realizowanych projektów zakresu infrastruktury społecznej

Rodzaj projektu	Liczba podpisanych umów	Wartość projektów (zł)	Wartość dofinansowania (zł)	Średnia wartość projektu (zł)	Udział dofinansowania wspólnotowego (%)
Infrastruktura ochrony zdrowia	10	42831036	31507265	4 283 104	74
Infrastruktura oświatowa	8	44690555	31163376	5 586 319	70
Infrastruktura kulturowa	23	39610171	28197523	1 722 181	71
Infrastruktura sportowo-rekreacyjna	6	8029322	6083625	1 338 220	76
Infrastruktura turystyczna, ochrona zabytków i dziedzictwa narodowego	10	36360450	27122274	3 636 045	58
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej	6	2083261	1394324	347 210	67

³ Projekty zostały wyodrębnione na podstawie kategorii interwencji oraz szczegółowej analizy zakresu realizowanych projektów. Projekty z zakresu infrastruktury społecznej realizowane były w ramach następujących kategorii interwencji: 36 – Infrastruktura społeczna i ochrona zdrowia publicznego; 1306 – Odnowa i rozwój wsi oraz ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego na wsi; 171 – Turystyka – Inwestycje majątkowe (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe); 351 – Odnowa i adaptacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i wojskowych; 352 – Odnowa terenów miejskich; 354 – Utrzymanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego.

Podregion poznański	63	173 604 795	125 468 387	2 755 632	72
----------------------------	-----------	--------------------	--------------------	------------------	-----------

W podregionie poznańskim 9 spośród 10 projektów zrealizowanych było w ramach rozwoju regionalnej infrastruktury ochrony zdrowia oraz jeden w ramach lokalnej infrastruktury zdrowia. Realizowane projekty można podzielić na 4 grupy:

- zakup specjalistycznego sprzętu medycznego - 2 projekty
- modernizacja obiektów - 3 projekty
- modernizacja obiektów połączona z zakupem sprzętu medycznego - 4 projekty
- modernizacja systemu informatycznego - 1 projekt

Projekty o znaczeniu regionalnym były realizowane w 6 miastach, przy czym najwięcej projektów zrealizowały szpitale z Poznania (4 projekty). Tylko jeden projekt dotyczył obszarów wiejskich, dlatego też uzyskał dofinansowanie z działania 3.5. ZPORR: Lokalna Infrastruktura Społeczna. Pozostałe projekty były zrealizowane w ramach działania 1.3. ZPORR: Regionalna Infrastruktura Społeczna.

Największym beneficjentem w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia były szpitale działające na terenie miasta Poznań. Dofinansowano 4 projekty na łączną kwotę 36 619 451 zł (85% ogółu środków przeznaczonych na ochronę zdrowia). Największy projekt (wartość dofinansowania 27 765 604 zł) dotyczył **poprawy standardów i dostępności specjalistycznego leczenia nowotworów (radioterapii) w Wielkopolsce**. Projekt obejmował m.in. przebudowę zakładu radioterapii, adaptację pomieszczeń pod akcelerator niskoenergetyczny oraz pod tomograf komputerowy, przebudowę dotychczasowej infrastruktury lokalowej (części ambulatoryjnej) w celu utworzenia oddziału radioterapii oraz zakup aparatury specjalistycznej i sprzętu pomocniczego do radioterapii (tj. akceleratorów, symulatora, tomografu komputerowego do planowania leczenia, wyposażenia pracowni modelarni, oddziału radioterapii etc.).

ZPORR, działanie 1.3 Regionalna infrastruktura społeczna; wartość projektu 34 354 139 zł; wartość dofinansowania 25 765 604 zł (75%)

Rozwój infrastruktury oświatowej

W ramach rozwoju infrastruktury oświatowej zrealizowano 8 projektów, z czego 3 dotyczące szkół wyższych zostały zrealizowane przez uczelnie wyższe z Poznania. W ramach projektów rozbudowano infrastrukturę dydaktyczno-naukową Akademii Medycznej oraz Akademii Rolniczej, a także wybudowano i wyposażono salę kongresowo-dydaktyczną Akademii Medycznej. W ramach działania 3.5. ZPORR wybudowano oraz zmodernizowano 3 szkoły na terenach wiejskich oraz wybudowano centrum edukacji przyrodniczej wraz z odbudową zabytkowego folwarku w mieście Mniszki.

Budowa centrum edukacji przyrodniczej wraz z odbudową zabytkowego folwarku w m. Mniszki

Centrum powstało w celu ochrony dziedzictwa kulturowego wsi polskiej. Ma przypomnieć tradycje dawnych zawodów, jak również przybliżyć walory przyrodnicze rezerwatu Dolina Kamionki, jednego z atrakcyjniejszych miejsc Wielkopolski. Na terenie folwarku, wpisanego w rejestr zabytków, stanowiącego obiekt charakterystyczny dla budownictwa regionalnego, przewiduje się utworzenie zbioru dawnych sprzętów rolniczych oraz kolekcji rodzinnych Doliny Kamionki i roślin uprawianych niegdyś w tzw. ogródkach przydomowych. Inwestycja obejmuje m.in. remont i adaptację budynków folwarcznych z dostosowaniem do funkcji ekspozycyjnej narzędzi rolniczych, ekspozycję ginących zawodów oraz ich wyposażenie oraz zagospodarowanie parku i budowę placu zbaw.

SPO ROL, działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego; wartość projektu 535 784 zł; wartość dofinansowania 428 627 zł (80%)

Rozwój infrastruktury kulturowej oraz sportowo-rekreacyjnej

Gminy w podregionie poznańskim wykazały dużą aktywność w zakresie realizacji projektów dotyczących budowy lub modernizacji infrastruktury kulturowej oraz sportowo-rekreacyjnej. Projekty w tym zakresie realizowało 18 gmin (21% ogólnej liczby gmin) w tym dwie gminy miejskie. Realizowane projekty można podzielić na 7 zasadniczych grup:

▪ modernizacja teatru	- 1 projekt
▪ budowa sali koncertowej	- 1 projekt
▪ modernizacja (remont, rozbudowa, przebudowa) domów kultury	- 5 projektów
▪ modernizacja świetlic wiejskich	- 7 projektów
▪ utworzenie świetlic wiejskich	- 3 projekty
▪ modernizacja świetlic z zagospodarowaniem terenów przyległych	- 6 projektów
▪ budowa lub rozbudowa infrastruktury sportowej	- 6 projektów

Budowa sali widowiskowo-sportowej w Pyzdrach

Hala widowiskowo-sportowa zlokalizowana jest wzdłuż istniejącej skarpy nad rzeką Wartą, przy budynku szkoły podstawowej i gimnazjum. W tym celu obłożono skarpe elementami betonowymi i szkieletowymi oraz obsadzono ozdobnymi i niskimi krzewami. Całość terenu oświetlono latarniami, a przy sali zbudowano parking. Na sali sportowej zaplanowano płytę główną – największe boisko – spełniające wymogi dla rozgrywek pierwszoligowych (o wymiarach 24x44 m). Dodatkowym atutem sali jest trybuna na 260 osób. Wybudowano też salkę rehabilitacyjną, w której odbywają się ćwiczenia na specjalistycznym sprzęcie. Zaplecze szatniowo-sanitarne i magazynowe spełnia wymagania dotyczące przystosowania obiektu dla osób niepełnosprawnych.

ZPORR, działanie 3.5 Lokalna infrastruktura społeczna; wartość projektu 4 709 980 zł; wartość dofinansowania 3 532 485 zł (75%)

Rozwój infrastruktury turystycznej, ochrona zabytków i dziedzictwa narodowego

W podregionie zrealizowano 2 projekty w ramach infrastruktury turystycznej oraz 8 projektów w zakresie ochrony zabytków. Głównym beneficjentem były podmioty z miasta Poznania, które zrealizowały 4 projekty o łącznej wartości dofinansowania 16 304 662 zł. Realizowane projekty były bardzo zróżnicowane. Spośród wszystkich projektów w zakresie ochrony zabytków, aż cztery projekty realizowane były przez diecezje rzymsko-katolickie i dotyczyły renowacji kościołów oraz archiwów.

Rewaloryzacja zespołu pałacowego: Dom Pracy Twórczej w Obrzycku

Projekt realizowany przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przedmiotem projektu jest nadanie dawnego charakteru zabytkowego zespołowi pałacowemu w Obrzycku, poprzez przywrócenie pierwotnego układu funkcjonalnego w obrębie istniejących ścian konstrukcyjnych. Działania, które miały doprowadzić do osiągnięcia zakładanych celów projektu, to przebudowa pałacu, remont Domku Ogrodnika oraz ogrodzenie terenu. Pałac pełni funkcję Domu Pracy Twórczej, co podnosi jego wagę jako miejsca związanego z dziedzictwem kulturowym, nie tylko w aspekcie zabytkowym, ale również intelektualnym. Niezaprzeczalnym walorem pałacu jest jego architektura, z neobarokową fasadą. Nierozzerwalną częścią pałacu były towarzyszące mu zabudowania, znajdujące się w otoczeniu parku.

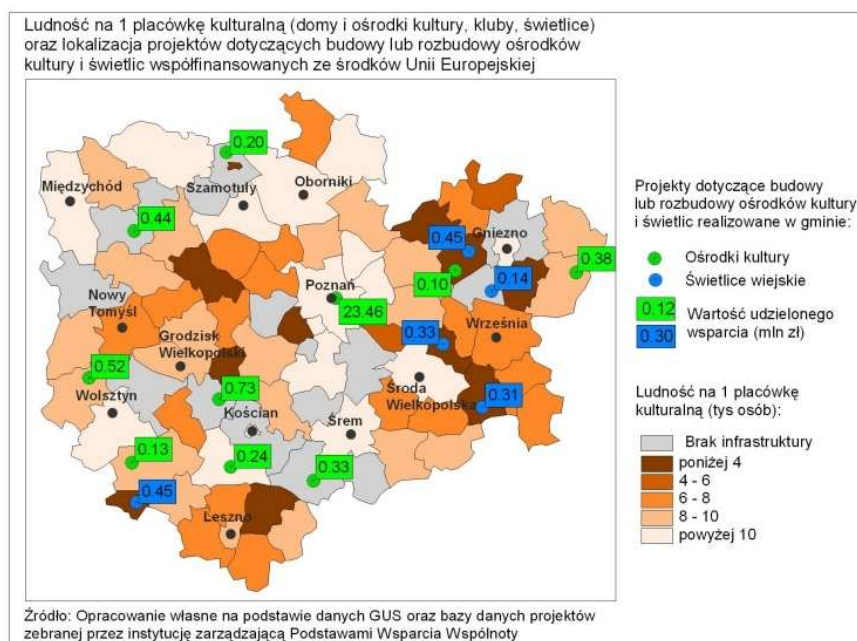
ZPORR, działanie 1.4 Rozwój turystyki i kultury; wartość projektu 6 982 000 zł; wartość dofinansowania 5 236 500 zł (75%)

WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

Na poziomie podregionu realizowane projekty w dużym stopniu odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rozwojowym. Jednak w obrębie podregionu występuje duże zróżnicowanie przestrzenne zarówno w zakresie liczby realizowanych projektów, jak i wartości uzyskanego wsparcia. W szczególności dotyczy to projektów w zakresie rozwoju infrastruktury kulturowej (mapa 5.1.1).

Wpływ projektów na wzrost liczby miejsc pracy i PKB oraz dynamikę migracji

Mapa 5.1.1.

Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej oraz ochrony zdrowia nie mają zwykle bezpośredniego przełożenia na wzrost liczby miejsc pracy oraz PKB. Są to jednak przedsięwzięcia o dużym znaczeniu - szczególnie w rejonach, gdzie występuje ujemne saldo migracji, w szczególności odpływ ludności z obszarów wiejskich. Projekty realizowane były głównie na tych terenach, gdzie saldo migracji było na ujemnym poziomie. Rozbudowa infrastruktury społecznej przyczynia się do wzrostu atrakcyjności oraz poprawy walorów mieszkaniowych. Dlatego za pozytywny należy uznać fakt, że znaczna część środków w podregionie została przeznaczona na tego rodzaju projekty.

Rozbudowa infrastruktury społecznej może ograniczyć odpływ ludności lub stymulować jej napływ. W podregionie poznańskim projekty realizowane były głównie w powiatach, w których istnieją dynamicznie rozwijające się silne ośrodki miejskie, stanowiące miejsce pracy znacznej liczby mieszkańców. Na tych obszarach istnieje duże prawdopodobieństwo odpływu ludności z terenów wiejskich. Duży wpływ, zarówno na wzrost liczby miejsc pracy jak i PKB mogą mieć projekty dotyczące ochrony zabytków oraz infrastruktury turystycznej. Projekty w tym zakresie wpływają pozytywnie na atrakcyjność terenów. Podregion poznański jest wyposażony w zadawalającą ilość miejsc noclegowych, jednak podkreślany był brak właściwej promocji podregionu. Jeden z realizowanych projektów, który dotyczył promocji produktów turystycznych oraz biznesowych

regionu – odpowiada na to zapotrzebowanie.

Wpływ projektów na poprawę przydatności terenów do pełnienia funkcji mieszkaniowych.

Przedstawiciele trzech czwartych gmin, w których realizowane były projekty z zakresu infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej oraz ochrony zdrowia, wskazują na wzrost komfortu życia mieszkańców w wyniku realizacji projektów (5 z 8 respondentów wskazuje, że wpływ ten był średni lub duży).

Możliwość realizacji projektów bez wsparcia środków unijnych.

W 4 przypadkach przedstawiciele gmin wskazali, że projekty nie byłyby zrealizowane bez wsparcia środków unijnych. W większości przypadków odpowiedzi tego rodzaju dotyczyły projektów z zakresu rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, ale wynika to z faktu, że tego typu projekty były najczęściej

realizowane.

Wpływ realizowanych projektów na zaspokojenie potrzeb w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej.

W przypadku projektów dotyczących rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej po 4 respondentów określiło wpływ na zaspokojenie potrzeb gminy w tej sferze jako umiarkowany lub duży. Respondenci mówiący o innych typach projektów z zakresu infrastruktury społecznej określali ich wpływ na zaspokojenie potrzeb gminy jako umiarkowany.

Skala realizowanych projektów

Na podstawie dostępnych danych GUS możliwe jest określenie poziomu wydatków gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego do 2003 roku. Z analizy tych danych wynika, że w 2003 roku roczny poziom wydatków gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na jednego mieszkańca wynosił 48,8 zł. Wartość udzielonego wsparcia na projekty dotyczące rozwoju infrastruktury kulturowej i ochrony zabytków w okresie objętym badaniem wyniosła 44,3 zł na jednego mieszkańca, co oznacza, że wysokość udzielonego wsparcia w okresie objętym badaniem była zbliżona do średniego rocznego poziomu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w okresie przed wstąpieniem Polski do UE. W poszczególnych powiatach relacja ta jest dość zróżnicowana. Obecność dodatkowych środków jest najbardziej odczuwana w powiecie szamotulskim i powiecie m. Poznań, gdzie pozyskane środki odpowiadają 114% i 85% środków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w roku 2003.

5.1.2. LOKALNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

STAN W ROKU 2003 ORAZ POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWOJU LOKALNEJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ

Sieć dróg lokalnych w podregionie poznańskim w 2003 roku tworzyło 2774,6 km dróg gminnych o nawierzchni twardej, w tym aż 83% stanowią drogi o nawierzchni ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamiennieo-betonowych oraz bitumu). Sieć dróg twardych uzupełnia 5304,6 km dróg o nawierzchni gruntowej. Średnia gęstość dróg o nawierzchni twardej w podregionie wynosi 23,5 km/100 km² i była o 19% niższa od średniej dla kraju, która wynosi 28,9 km/100 km². Najmniejszym zagęszczeniem dróg charakteryzował się powiat międzychodzki (28% średniej dla kraju).

Respondenci (11 z 18) zapytani o potrzeby gminy w zakresie lokalnej infrastruktury transportowej mówili o potrzebie remontu pozostających w złym stanie dróg lub modernizacji ich nawierzchni, a 5 respondentów wspominało o konieczności rozbudowy sieci dróg. Respondenci z 6 gmin jako kluczową barierę rozwoju gminy wskazywali brak lub złą jakość dróg. Dwóch respondentów stwierdziło, że przydatne byłoby zwiększenie ilości kolejowych połączeń pasażerskich.

CHARAKTER I ZAKRES REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W podregionie zrealizowano 11 projektów w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury transportowej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 87 545 181 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 46 478 050 zł, co stanowiło 3,1% wsparcia otrzymanego w podregionie. Średni poziom wsparcia jednego projektu z funduszy strukturalnych sięgnął poziomu 49%. Większość projektów dotyczyła rozwoju transportu publicznego w aglomeracji poznańskiej, na ten cel przeznaczono 81 % środków. (tabela 5.1.2).

Tabela 5.1.2. Charakterystyka ilościowa i wartościowa realizowanych projektów z zakresu infrastruktury transportowej

Rodzaj projektu	Liczba podpisanych umów	Wartość projektów (zł)	Wartość dofinansowania (zł)	Średnia wartość projektu (zł)	Udział dofinansowania wspólnotowego (%)	Średnia wartość wkładu własnego (zł)
Budowa dróg	4	8 869 272	6 335 020	2 217 318	71	633 563
Modernizacja dróg	3	3 632 274	2 682 248	1 210 758	74	316 675
Transport publiczny w aglomeracjach	4	75 043 635	37 460 782	18 760 909	50	9 395 713
Podregion poznański	11	87 545 181	46 478 050	7 958 653	49	3 733 376

Ze wsparcia skorzystało 9 gmin (11% gmin w podregionie). Największym beneficjentem było m. Poznań, które zrealizowało 4 projekty.

Budowa trasy tramwajowej od ul. Jana Pawła II do ul. Podgórnej w Poznaniu

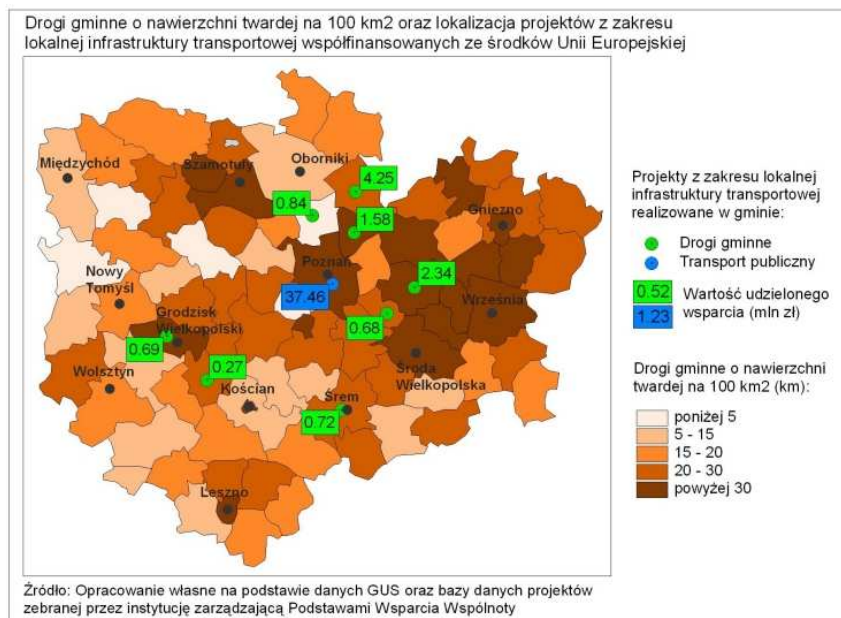
W ramach projektu wybudowano ok. 2 km trasy tramwajowej od ul. Jana Pawła II do ul. Podgórnej, które połączą Stare Miasto z Nowym Miastem. Przebiegać ma ona od ul. Jana Pawła II przez ul. Kórnicką, most św. Rocha, ul. Mostową, ul. Muśnickiego do ul. Podgórnej. W ramach projektu wybudowano trakcję elektryczną, przystanki komunikacji zbiorowej, system sterowania ruchem drogowym. Ułożono nową nawierzchnię drogową oraz chodniki.

ZPORR, działanie 1.6 Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach; wartość projektu 55 316 700 zł; wartość dofinansowania 27 658 350 zł (50%)

WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

Wpływ projektów na rozwój lokalny obszarów

Mapa 5.1.2.

W ramach realizowanych projektów wybudowano 6,5 km dróg. Długość wybudowanych dróg jest stosunkowo niewielka, dlatego też nie wpływa znacząco na zwiększenie wskaźnika zagęszczenia dróg w podregionie. Pojedyncze przedsięwzięcia dotyczyły modernizacji dróg. Ich oddziaływanie ma charakter lokalny i dotyczy niewielkiej ilości gmin.

Istotny wpływ na poprawę warunków ruchu lokalnego mogą mieć projekty dotyczące rozwoju transportu publicznego i miejskiego w Poznaniu. W wyniku realizacji przedsięwzięć uruchomiona została nowa trasa tramwajowa, powstał zintegrowany dworzec autobusowy, zainstalowano elektroniczne tablice przesiadkowe oraz wdrożono zintegrowany system zarządzania ruchem.

Szeroki zakres oraz kompleksowy charakter podejmowanych działań może mieć duży wpływ na zwiększenie atrakcyjności transportu miejskiego w aglomeracji poznańskiej, co w dłuższej perspektywie może przyczynić się do wzrostu zainteresowania tą alternatywną gałęzią transportu.

Wpływ projektów na poprawę przydatności terenów do pełnienia funkcji mieszkaniowych

Przedstawiciele 2 z 3 gmin, w których realizowane były projekty z zakresu infrastruktury transportowej, dostrzegają wzrost komfortu życia mieszkańców w wyniku realizacji projektów (określając przy tym ten wzrost jako średni lub duży).

Możliwość realizacji projektów bez wsparcia środków unijnych

Jeden przedstawiciel gminy wskazał, że realizacja projektu nie byłaby możliwa bez wsparcia środków unijnych. Pozostali dwaj przedstawiciele gmin wskazywali, że projekty zostałyby zrealizowane, ale w mniejszym zakresie. Przedstawiciel Zarządu Dróg podkreślił, że potrzeby w zakresie infrastruktury drogowej, również lokalnej, są bardzo duże i jedynie dopływ znacznych środków unijnych jest w stanie zasadniczo polepszyć sytuację.

Wpływ realizowanych projektów na zaspokojenie potrzeb w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej

Zdaniem przedstawicieli gmin realizowane projekty w dużym stopniu przyczyniły się do zaspokojenia potrzeb gminy w lokalnej infrastrukturze transportowej. Warto przy tym zaznaczyć, że potrzeby podregionu w zakresie infrastruktury transportowej były często podkreślane przez badanych. Brak odpowiedniej jakości dróg był najczęściej wymienianą barierą w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy, zaraz po niedoborze środków finansowych.

5.1.3. LOKALNA INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

STAN W ROKU 2003 – POTRZEBY ORAZ UWARUNKOWANIA DLA ROZWOJU INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ

W podregionie poznańskim w 2003 roku łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosiła 10,3 tys. km, co stanowiło średnio 87,8 km na 100 km² (średnio dla kraju – 74,3 km na 100 km²). Z sieci wodociągowej korzystało średnio 92,6% mieszkańców podregionu, podczas gdy w skali kraju 85,1%. Łączna długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej wyniosła 2955 km, co stanowiło średnio 25,1 km na 100 km² (średnio dla kraju – 22,0 km na 100 km²). Z sieci kanalizacyjnej korzystało 62,7% mieszkańców podregionu, podczas gdy w skali kraju 57,4%. Na terenach wiejskich odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 11,7% i był niższy niż w kraju (16,6%). Na 100 km sieci wodociągowej przypada 35 km sieci kanalizacyjnej, gdy w kraju wskaźnik ten wynosi 30 km.

Czynnikiem warunkującym rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej jest obecność oczyszczalni ścieków o odpowiedniej przepustowości. W podregionie w 2003 roku zlokalizowanych było 118 oczyszczalni komunalnych (75 biologicznych, 3 mechaniczne i 40 z podwyższonym usuwaniem biogenów), z których korzystało 68% ogółu ludności (w kraju 58,2%). Łączna przepustowość oczyszczalni (wynikająca z projektu technicznego) wynosiła 422,1 tys. m³/dobę. Natomiast średnia objętość ścieków oczyszczanych (łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi) wynosiła 227,9 m³/dobę, co wskazuje na wykorzystanie mocy przerobowych oczyszczalni jedynie w 54%. Wyższy odsetek osób korzystających z oczyszczalni ścieków w stosunku do liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wskazuje na rozwinięty system dowozu ścieków komunalnych. Jednocześnie w obrębie podregionu występują znaczne dysproporcje pomiędzy wyposażeniem w sieć wodociągową, kanalizacyjną oraz oczyszczalnie ścieków (mapa 5.1.3.).

Podregion poznański należy do najlepiej wyposażonych w infrastrukturę komunalną w kraju. Dotyczy to zarówno sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, jak i oczyszczalni ścieków. Największe potrzeby występują w stosunku do rozwoju kanalizacji na obszarach wiejskich, gdzie zwiększyło się zużycie wody zarówno w gospodarstwach domowych, jak i w gospodarce rolnej, natomiast nie towarzyszy temu wystarczający rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. Ścieki wiejskie odprowadzane są często nielegalnie do cieków lub gruntu, zanieczyszczając wody powierzchniowe oraz płytsze

warstwy wód podziemnych. Aż 53% przebadanych wód gruntowych wykazuje niską jakość (III klasa). Czynnikiem ograniczającym rozwój infrastruktury komunalnej mogą być: brak oczyszczalni ścieków, niewystarczająca ich przepustowość oraz niekorzystne warunki terenowe (głównie ukształtowanie terenu). W podregionie poznańskim jedynie w 9 z 84 gmin nie funkcjonuje żadna oczyszczalnia ścieków. Jednocześnie stosunkowo niski współczynnik wykorzystania oczyszczalni pozwala również sądzić, że obiekty działające na terenie podregionu mają możliwość przyjęcia dodatkowych ładunków ścieków. Na obszarze podregionu występują korzystne warunki terenowe dla rozwoju kanalizacji.

Niemal wszyscy respondenci (16 z 18) zapytani o potrzeby w dziedzinie infrastruktury komunalnej mówili o potrzebie budowy kanalizacji. Respondenci z 6 gmin wskazywali brak kanalizacji lub oczyszczalni ścieków jako kluczową barierę rozwoju gminy. W 4 gminach sygnalizowano potrzebę budowy wodociągów. W pojedynczych przypadkach respondenci podnosili kwestie rozbudowy oczyszczalni ścieków, utworzenia wysypiska śmieci lub uregulowania gospodarki odpadami.

CHARAKTER I ZAKRES REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W podregionie zrealizowano 30 projektów z zakresu rozwoju lokalnej infrastruktury komunalnej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 591 646 947 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 364 705 579 zł, co stanowiło 24,7% dofinansowania otrzymanego w podregionie. Średni poziom wsparcia z funduszy strukturalnych jednego z projektów sięgnął poziomu 72%. Większość projektów dotyczyła rozbudowy infrastruktury ściekowo-kanalizacyjnej, na ten cel przeznaczono 80% środków (tabela 5.1.3.).

Tabela 5.1.3. Charakterystyka ilościowa i wartościowa realizowanych projektów z zakresu infrastruktury komunalnej

Rodzaj projektu	Liczba podpisanych umów	Wartość projektów (zł)	Wartość dofinansowania (zł)	Średnia wartość projektu (zł)	Udział dofinansowania wspólnotowego (%)	Średnia wartość wkładu własnego (zł)
Budowa lub rozbudowa oczyszczalni ścieków	3	16 230 673	10 977 210	5 410 224	68	1 751 154
Budowa sieci kanalizacyjnej	22	473 667 811	279 252 877	21 530 355	59	8 837 042
Budowa sieci wodociągowej	4	2 571 925	1 329 521	642 981	52	310 601
Gospodarka odpadami	1	99 176 538	73 145 971	99 176 538	74	26 030 568
Podregion poznański	30	591 646 947	364 705 579	19 721 565	62	7 564 712

Ze wsparcia skorzystało 28 gmin, co stanowi 33% gmin w podregionie (mapa 5.5.3). Większość wsparcia trafiło do największych ośrodków miejskich: Poznania i Leszna. W miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców zrealizowano większość (26) projektów, jednak wartość środków unijnych przeznaczonych na ich realizację wynosiła jedynie 12,7%. W tej grupie znalazły się 22 projekty dotyczące rozwoju infrastruktury ściekowo-kanalizacyjnej: 3 projekty dotyczyły modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków, a 19 rozbudowy systemu kanalizacji sanitarnej.

Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Pniewach w latach 2004-2006

Najważniejszym argumentem decydującym o rozbudowie oczyszczalni w Pniewach był perspektywiczny plan budowy sieci kanalizacyjnych w całej gminie, do którego zobowiązuje Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Realizacja zadania przyczyni się do minimalizacji ilości emitowanych ścieków do środowiska oraz podniesienia standardu higieny obsługiwanych mieszkańców. Możliwe będzie również zapewnienie odbioru ścieków z obiektów potencjalnych inwestorów. Pniewska oczyszczalnia ścieków po modernizacji i rozbudowie nie wykorzystuje jeszcze całej swojej wydajności. Przygotowana jest na oczyszczenie 2130 m³ ścieków na dobę. Obecnie dopływa do niej około 1100 m³. Obiekt przygotowany jest na odbiór ścieków z całej gminy. Do tej pory do sieci kanalizacji sanitarnej podłączone są tylko dwie

wsie.

ZPORR, działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska; wartość projektu 12 878 702 zł; wartość dofinansowania 8 463 232 zł (66%)

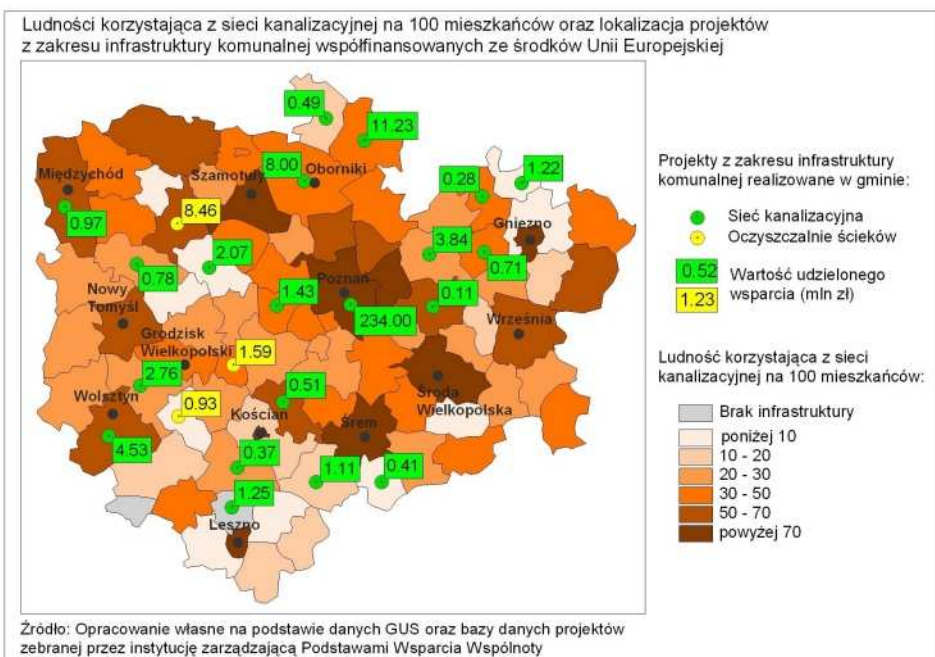
Budowa kanalizacji sanitarnej Bielawy-Kowanówko-Roznowo

Według danych z 2004 roku na terenie miasta i gminy znajdowało się 3111 sztuk zbiorników bezodpływowych. Większość z istniejących zbiorników była nieszczelna, a brak urządzeń oczyszczających i gromadzących ścieki powoduje, że są one często bezpośrednio odprowadzane do rowów melioracyjnych, zanieczyszczając okoliczne ciekły wodne. Zwiększa to zagrożenie zanieczyszczenia środowiska ściekami bytowymi, a jednocześnie pogarsza warunki poziomu życia mieszkańców tych obszarów. Na terenie miasta i gminy Oborniki w 2004 roku kanalizacją objętych było tylko 38% mieszkańców, a sieć kanalizacji sanitarnej posiada miasto Oborniki oraz miejscowości: Kolanówko, Objezierze i Wargowo II. Celem realizacji projektu jest ochrona środowiska naturalnego poprzez uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na najbardziej zaludnionym terenie gminy Oborniki. Ma to ogromny wpływ szczególnie na jakość wód gruntowych, jak również wód powierzchniowych (rzeka Welna). W wyniku realizacji projektu 877 gospodarstw domowych zostało podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej. Ponadto powstały dogodne warunki do budowy nowych mieszkań w obrębie zrealizowanej inwestycji.

ZPORR, działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska; wartość projektu 10 661 985 zł; wartość dofinansowania 7 996 489 zł (75%)

WPLYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

Mapa 5.1.3

Projekty dotyczące rozwoju infrastruktury komunalnej wpływają na poprawę jakości środowiska naturalnego, a tym samym podniesienie atrakcyjności terenów. Wzrost atrakcyjności dotyczy trzech aspektów: poprawy funkcji mieszkaniowych, zwiększenia walorów turystycznych oraz udostępnienia terenów inwestycyjnych. Doprowadzanie wody i odbiór ścieków to jeden z podstawowych wymogów cywilizacyjnych i jedno z podstawowych kryteriów warunkujących atrakcyjność inwestycyjną danego obszaru.

Podmioty realizujące projekty dotyczące rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej wskazywały najczęściej na następujące efekty realizacji przedsięwzięć: (a) poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych; (b) zahamowanie postępującej degradacji środowiska naturalnego; (c) dostarczenie terenów inwestycyjnych dla potrzeb przedsiębiorczości; (e) zaspokojenie potrzeb socjalnych społeczności lokalnych.

Gminy podregionu poznańskiego należały do jednych z najbardziej efektywnie wykorzystujących środki unijne przeznaczone na rozbudowę infrastruktury komunalnej. Ze wsparcia korzystały zarówno gminy, w których stopień skanalizowania był dość wysoki, jak i te, w których sieć kanalizacji była słabo rozwinięta. Dzięki realizacji projektów w niektórych miejscowościach stopień skanalizowania zbliżył się do 100%.

Projekty dotyczące rozbudowy oczyszczalni realizowane były w gminach, w których dotychczasowa przepustowość oczyszczalni ścieków uniemożliwiała dalszy rozwój systemu kanalizacji, dzięki czemu powstały warunki do dalszej kanalizacji. Jednocześnie nie ma projektów dotyczących budowy oczyszczalni ścieków w gminach, w których brakuje tego rodzaju obiektów – nie nastąpił, więc na tych obszarach znaczący postęp w usunięciu jednej z podstawowych barier dla rozwoju systemu odprowadzania ścieków.

Jedna trzecia (3 z 9) przedstawicieli gmin, w których realizowano projekty dotyczące rozbudowy systemu kanalizacji, wskazało, że realizacja projektu nie byłaby możliwa bez wsparcia środków unijnych. Analogicznej odpowiedzi udzielił przedstawiciel jednej z trzech gmin, w których realizowano projekty dotyczące oczyszczalni ścieków. Pozostali badani mówili, że bez pomocy unijnej projekty zostałyby zrealizowane później lub w mniejszym zakresie.

W co trzeciej gminie do podstawowych barier w rozwoju społeczno-gospodarczym zaliczano braki w infrastrukturze komunalnej. Dwie trzecie przedstawicieli gmin, w których realizowano projekty z zakresu rozbudowy kanalizacji, wskazuje, że realizowane projekty w dużym stopniu przyczyniły się do zaspokojenia potrzeb gminy w tym zakresie. Wszyscy trzej respondenci mówili o dużym wpływie projektów dotyczących rozbudowy oczyszczalni ścieków.

Wg danych GUS w 2003 roku średni roczny poziom wydatków gmin na rozwój infrastruktury wodno-ściekowej wynosił 34,1 zł na jednego mieszkańca. Wartość udzielonego wsparcia na projekty dotyczące rozwoju sieci wodno-ściekowej⁴ w okresie objętym badaniem wyniosła 169,3 zł na jednego mieszkańca. Na podstawie tych danych można wnioskować, że środki unijne miały znaczący wpływ na zwiększenie poziomu wydatków na rozwój infrastruktury wodno-ściekowej w podregionie. Należy jednak pamiętać, że większość środków przeznaczona została na uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w Poznaniu. Po wyłączeniu z analizy tej aglomeracji wskaźniki kształtują się na zbliżonym poziomie do średniej krajowej, co oznacza, że wysokość udzielonego wsparcia w okresie objętym badaniem była zbliżona do średniego rocznego poziomu wydatków na gospodarkę wodno-ściekową w okresie przed wstąpieniem Polski do UE.

5.2. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ SFERY B+R W PODREGIONIE

STAN W ROKU 2003 ORAZ UWARUNKOWANIA DLA ROZWOJU SFERY BADAWCZO-ROZWOJOWEJ W PODREGIONIE

Według danych GUS w 2003 roku w regionie działały 54 jednostki badawczo-rozwojowe. Większość prowadziło działalność na terenie aglomeracji poznańskiej (37 jednostek). Nakłady na działalność badawczo-rozwojową wynosiły 107 zł na jednego mieszkańca i stanowiły 90% średniej krajowej.

Obecność silnego zaplecza naukowego w aglomeracji poznańskiej oraz dobrze rozwinięty sektor przedsiębiorstw jest potencjalnie silną stymulantą rozwoju sfery B+R w podregionie. Poziom intelektualny kadry naukowo-badawczej jest porównywalny z poziomem innych krajów UE. Natomiast zdecydowanie gorszy jest poziom specjalistycznej infrastruktury badawczo-naukowej. Problemem jest niedoinwestowanie tego sektora. Poziom nakładów na naukę jest dużo niższy niż średnia dla Unii Europejskiej. Pod tym względem potencjał regionu wykorzystywany jest w niewielkim zakresie. Szansą na zmianę sytuacji jest realizacja Regionalnej Strategii Innowacji.

W dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie regionu wymieniane są również inne bariery rozwoju sfery badawczo-rozwojowej. Do największych barier należą: (a) koncentrowanie się większości naukowców na badaniach podstawowych; (b) słaba współpraca pomiędzy nauką a gospodarką, czego główną przyczyną jest bariera świadomości; (c) brak umiejętności menedżerskich u większości wielkopolskich naukowców; (d) brak struktur i procedur w jednostkach naukowych potrzebnych do współpracy z firmami (brak ośrodków transferu technologii); (e) brak prawnych uregulowań (także praktycznych

⁴ Przedsięwzięcia dotyczące budowy lub modernizacji sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków.

doświadczeń) w zakresie korzystania przez gospodarke z infrastruktury uczelni i jednostek naukowych; (f) nieumiejetność myślenia kategoriami własciwymi przedsiwbiorstwom oraz nieznanomosc ich potrzeb wynikajaca z ograniczonych mozliwosci wzajemnego poznania sie (np. poprzez szkolenia, certyfikacje, umowy dotyczace praktyk dla studentow i doktorantow).

Z tego wzgledu kluczowymi celami w tym obszarze sa: (1) Integracja srodowisk spoleczno-gospodarczych na rzecz innowacji; (2) Budowa nowoczesnej infrastruktury innowacyjnej; (2) Promocja powiazan rodzimej nauki z gospodarka; (3) Umiedzynarodowienie nauki i badan regionalnych; (4) Poprawa jakosci edukacji na poziomie wyzszy; (5) Zwiqkszenie zdolnosci przedsiwbiorstw do wprowadzania innowacji.

REALIZOWANE PROJEKTY

Tabela 5.2. Charakterystyka ilosciowa i wartosciowa realizowanych projektow zakresu sfery B+R

Rodzaj projektu	Liczba podpisanych umow	Wartosc projektow (zł)	Wartosc dofinansowania (zł)	Średnia wartosc projektu (zł)	Udział dofinansowania wspolnotowego (%)
Rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej	6	6 304 207	4 277 059	1 050 701	68
Wspieranie transferu technologii i innowacji	6	2 643 659	1 982 745	440 610	75
Rozwój parkow naukowo-technologicznych	4	46 168 595	27 496 217	11 542 149	60
Wsparcie rozwoju kadry naukowej	1	1 654 236	619 070	1 654 236	37
Podregion poznancki	17	56 770 697	34 375 090	3 339 453	61

W okresie 2004-2006 w podregionie poznanckim zostalo zrealizowanych 17 projektow zwiqzanych z rozwojem sfery B+R. Łączna wartosc projektow wyniosla 56 770 697 zł, a wartosc udzielonego wsparcia 34 375 090 zł, co stanowiło niespełna 2,3% wsparcia otrzymanego w podregionie.

Większość srodkow przeznaczono na rozwój parkow naukowo-technologicznych (80% srodkow) oraz na rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej (12,4% srodkow). Przedmiotem finansowania bylo rowniez wsparcie transferu technologii i innowacji oraz wsparcie rozwoju kadry naukowej. Na realizacje tego rodzaju projektow przeznaczono odpowiednio 5,8 i 1,8% srodkow (tabela 5.2.).

ODDZIAŁYWANIE PROJEKTÓW NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY PODREGIONU

Zakres tematyczny realizowanych w podregionie poznanckim projektow jest dosc zróznicowany i pokrywa sie w znacznym stopniu z zakresem zidentyfikowanych potrzeb. Można wyróżnić trzy glowne osie oddziaływania: (a) wpływ na rozwój nowoczesnej infrastruktury oraz zaplecza badawczo-rozwojowego; (b) wpływ na wzmacnianie powiazan pomiedzy nauka i gospodarka; (c) wpływ na podniesienie jakosci ksztalcenia kadry naukowej oraz zwiqkszenie aktywnosci naukowcow w zakresie dzialalnosci badawczo-rozwojowej.

Pozytywnym zjawiskiem jest powstanie w okresie 2003-2005 dziesieciu nowych jednostek badawczo-rozwojowych. Na podstawie analizy projektow znajdujacych sie w bazie danych przekazanej przez Zamawiajacego nie można wykazac bezposredniego zwiqzku pomiedzy ich utworzeniem a dostepnoscia funduszy unijnych. Jednostki badawczo-rozwojowe dzialajace na terenie podregionu, podobnie jak wiekszosc tego rodzaju podmiotow w kraju, dysponuja aparatura naukowo-badawcza, ktora w znacznej czesci jest przestarzala i nie spelnia wymogow, jakie stawia wspolczesna nauka i gospodarka. W ramach dzialania: 1.4. SPO WKP Wzmocnienie wspolpracy miedzy sfera badawczo-rozwojowa a gospodarka zrealizowano łącznie 6 projektow, ktorych przedmiotem bylo doposazenie i unowocześnienie infrastruktury niezbednej do prowadzenia dzialalnosci badawczo-rozwojowej. Wszystkie przedsiwzięcia dotyczily

modernizacji, rozbudowy lub wyposażenia specjalistycznych laboratoriów, w tym: laboratorium technologicznej oceny surowców lignocelulozowych, laboratorium badania mebli, laboratorium georeferencyjnego do ciągłego monitorowania pozycji techniką laserową – GPS, specjalistycznego laboratorium chemicznego dla potrzeb MSP, laboratorium diagnostyki przedimplantacyjnej i prenatalnej. Jeden z projektów dotyczył dostosowania laboratorium do norm EN717-1:2004 i ENV13419 -1:1999.

Pozytywnym zjawiskiem jest znaczny udział projektów dotyczących inżynierii materiałowej, która w chwili obecnej jest dziedziną nauki mającą duży wpływ na postęp technologiczny i rozwój produktów innowacyjnych.

Przedsięwzięciem, którego realizacja ma kluczowe znaczenie dla rozwoju sfery badawczo-rozwojowej jest utworzenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Budowa infrastruktury niezbędnej do funkcjonowania obiektu jest jedną z większych inwestycji w podregionie. Stanowi zaplecze dla rozwoju sektora B+R i przyczynia się do koncentracji potencjału badawczego. Zauważalne są pierwsze efekty. W ramach projektów unijnych finansowane były również inne projekty realizowane na terenie Parku Naukowo-Technologicznego. Największą z inwestycji dotyczyła utworzenie Inkubatora Technologicznego.

Budowa Inkubatora Technologicznego na terenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego

Celem ogólnym projektu jest budowa Inkubatora Technologicznego na terenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego Fundacji UAM - stworzenie bazy materialnej i programowej dla wspierania powstawania nowych i rozwijających się przedsiębiorstw innowacyjnych zorientowanych na zaawansowane technologie. Cel projektu realizuje jednocześnie politykę innowacyjną miasta Poznania, politykę regionu wyartykułowaną w Regionalnej Strategii Innowacyjnej oraz misję Parku popartą wieloletnim doświadczeniem w promocji przedsiębiorczości akademickiej. Projekt obejmuje budowę 3 segmentów hali wielofunkcyjnej stanowiącej Inkubator Technologiczny oraz zakup niezbędego wyposażenia.

SPO WKP, działanie 1.3 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm; wartość projektu 11 808 550 zł; wartość dofinansowania 7 259 355 zł (61%)

Wpływ na wzmocnienie powiązań pomiędzy nauką i gospodarką

Słaba współpraca pomiędzy nauką a gospodarką wymieniana jest jako główna bariera rozwoju sfery badawczo-rozwojowej, a zarazem rozwoju gospodarczego podregionu. Dlatego niezwykle istotną rolę odgrywają działania, które promują innowacyjność, umożliwiają wzajemne rozpoznanie potrzeb i możliwości w zakresie współpracy oraz nawiązanie kontaktu pomiędzy przedstawicielami nauki i gospodarki. Istotny wpływ na wzmocnienie powiązań pomiędzy nauką a biznesem może mieć budowa Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Równie istotny wpływ w tym zakresie mają mniejsze projekty dotyczące promowania i transferu technologii realizowane w ramach działania 2.6. ZPORR: Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy. Realizowane działania koncentrują się na czterech, komplementarnych względem siebie obszarach: (a) gromadzenie informacji nt. oferty placówek naukowo-badawczych działających na terenie Wielkopolski oraz aktualnych informacji o zapotrzebowaniu przedsiębiorców na innowacyjne usługi, technologie i produkty; (b) tworzenie przestrzeni do nawiązywania kontaktów i współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a środowiskiem naukowym; (c) wspieranie transferu innowacyjnych rozwiązań produktowych, technologicznych oraz usług badawczo-rozwojowych z sektora nauki do przedsiębiorstw; (d) promocja wykorzystywania innowacji w gospodarce.

Utworzenie Wielkopolskiej Platformy Innowacyjnej (WPI)

WPI to serwis internetowy uruchomiony i prowadzony przez Urząd Miasta Poznania. Misją WPI jest podniesienie poziomu konkurencyjności gospodarki Wielkopolski poprzez ułatwianie transferu innowacyjnych usług, technologii, produktów z sektora naukowo-badawczego do przedsiębiorstw. W portalu WPI dostępne są współtworzone przez użytkowników, uaktualniane na bieżąco bazy danych. Bazy te mają usprawnić przepływ informacji pomiędzy sektorem nauki a gospodarką, a także być narzędziem służącym do nawiązywania kontaktów i współpracy pomiędzy jednostkami naukowo-badawczymi a firmami różnych branż.

W bazie ofert nauki gromadzone są informacje na temat dorobku jednostek naukowych, który w postaci usług, technologii, produktów, może zostać wykorzystany w gospodarce. Natomiast w bazie popytu na innowacje zbierane są zapotrzebowania przedsiębiorców na poszukiwane przez nich nowatorskie rozwiązania (usługi, technologie itp.), jakie są gotowi zakupić i wdrożyć w swoich firmach.

ZPORR, działanie 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy; wartość projektu 139 925 zł; wartość dofinansowania 104 944 zł (75%)

Innowacje – od wizji do praktyki

Celem projektu jest propagowanie innowacji w Wielkopolsce poprzez ukazywanie „dobrych praktyk” prezentujących wykorzystywanie innowacji w różnych dziedzinach życia i działalności człowieka. Projekt skierowany jest do studentów, absolwentów, przedstawicieli środowiska naukowego oraz przedsiębiorców z Wielkopolski. W ramach projektu prowadzony jest cykl seminariów. Każde z nich poświęcone jest określonej dziedzinie naukowej, która ma swoje odzwierciedlenie w działalności gospodarczej.

ZPORR, działanie 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy; wartość projektu 182 206 zł; wartość dofinansowania 136 654 zł (75%)

Wpływ na podniesienie jakości kształcenia kadry naukowej oraz zwiększenie aktywności naukowców w zakresie działalności badawczo-rozwojowej

W wielu jednostkach naukowych od kilku lat obserwuje się spadek zainteresowania kontynuowaniem nauki na studiach doktoranckich. Przyczyną tego zjawiska są w głównej mierze warunki materialne oferowane przez wyższe uczelnie. Jeżeli ta tendencja utrzyma się, wiele jednostek naukowych oraz badawczo-rozwojowych może mieć problem z zapewnieniem wysoko wykwalifikowanej kadry naukowej. Panaceum stanowić może zapewnienie odpowiednich środków finansowych na rozwój naukowy uczestników studiów doktoranckich. Wychodząc naprzeciw temu zapotrzebowaniu, jeden z projektów dotyczył udzielenia stypendiów dla najlepszych uczestników studiów doktoranckich w Wielkopolsce z zakresu nauk przyczyniających się do rozwoju strategicznych obszarów regionu.

Zdaniem osób biorących udział w badaniu obserwuje się coraz większą aktywność naukowców w zakresie realizacji projektów badawczo-rozwojowych. Czynnikiem stymulującym tą aktywność jest możliwość uzyskania środków na realizację projektów.

ODZIAŁYWANIE PROJEKTÓW REALIZOWANYCH W INYCH OBSZARACH

Największe oddziaływanie na rozwój sfery badawczo rozwojowej miały – zdaniem badanych – programy wspierania innowacyjności w przedsiębiorstwach, które kształtują popyt na wyniki prac jednostek badawczo-rozwojowych.

Zdaniem osób biorących udział w badaniu, przedsiębiorcy oczekują zwykle gotowego produktu. Nie jest to sytuacja korzystna. Przedsiębiorstwa powinny być inspiratorem badań. Tworzenie użytecznych rozwiązań, wymaga zaangażowania potencjalnych odbiorców w proces tworzenia produktu. Optymalnym rozwiązaniem, jest realizacja wspólnych przedsięwzięć dotyczących rozwoju nowych technologii, gdzie przedsiębiorcy uczestniczą w procesie projektowania i następnie dokonują weryfikacji rozwiązań na etapie wdrażania produktów. W chwili obecnej aktywność przedsiębiorców w tym zakresie jest znikoma. Zdaniem badanych – środki unijne powinny w większym stopniu stymulować udział przedsiębiorstw w procesie tworzenia innowacji.

Skala oddziaływania oraz trwałość efektów

W roku 2003 w regionie nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową wyniosły łącznie 358 167 700 zł, w tym inwestycje w środki trwałe wyniosły 90 568 000 zł. Udzielone wsparcie ze środków unijnych na poziomie 34 375 090 zł można uznać za dość istotny wkład w rozwój sfery B+R.

Z opinii przekazanych przez osoby biorące w badaniu wynika, że utrzymanie trwałych efektów realizowanych projektów jest uzależnione od zaangażowania

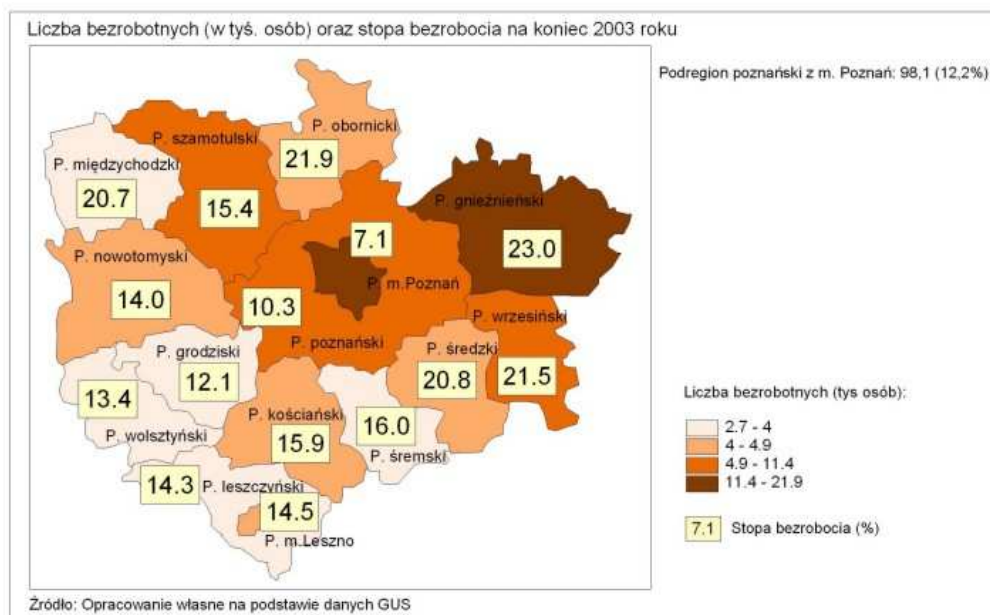
sfery przedsiębiorców. Konieczne jest podejmowanie kolejnych działań, głównie w zakresie stymulowania popytu na innowacje oraz nawiązywania współpracy przedsiębiorców z jednostkami badawczo-rozwojowymi w zakresie tworzenia rozwiązań innowacyjnych.

5.3. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA PODNIESIENIE POZIOMU ZATRUDNIENIA W PODREGIONIE

ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE – STAN W 2003 ROKU

Poziom bezrobocia w Wielkopolsce jest niższy od średniej dla kraju, jednakże charakteryzuje się wyższą dynamiką negatywną. Poważny problem to duży odsetek absolwentów wśród bezrobotnych, osób z niskim wykształceniem, kobiet pozostających bez pracy przez długi czas, a także mieszkających na wsi. Wielkopolska charakteryzuje się niskim wskaźnikiem aktywności zawodowej mieszkańców, odbiegającym od standardów Unii Europejskiej. Problem ten jest ważny wobec prognozowanej, znacznej zmiany struktury wiekowej ludności w perspektywie kilkunastu lat. Realizacja tego celu służyć ma poprawie jakości, zwiększeniu różnorodności i większemu dostosowaniu systemu edukacyjnego do istniejących potrzeb.

Mapa 5.3.1.

Liczba osób pracujących w podregionie poznańskim w 2003 roku wyniosła ogółem 506 tys. osób, z czego aż 215 tys. pracowało w mieście Poznań. Wskaźnik zatrudnienia zarówno w podregionie jak i powiatach był na wysokim poziomie. Średnia wartość wskaźnika wynosi 45,6%, najwyższy wskaźnik – 56,2% odnotowano w Poznaniu.

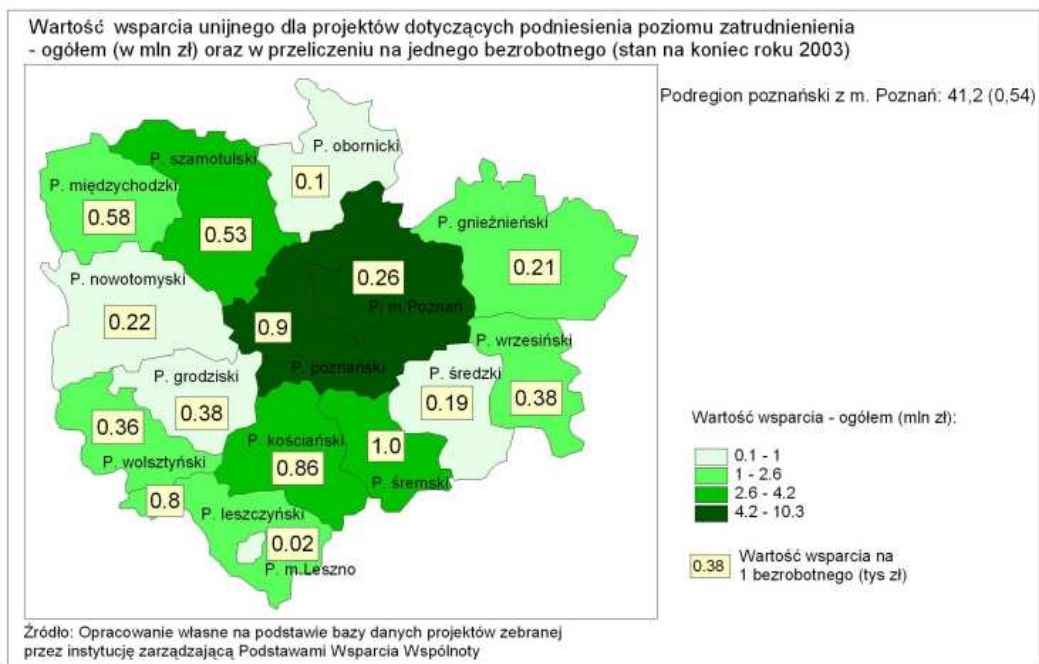
Struktura zatrudnienia w podregionie oraz powiatach różni się znacząco od sytuacji w kraju. Z sektorem usług w podregionie związanych było 51% ogółu pracujących – w kraju 48%, natomiast z sektorem przemysłowym aż 34%, gdzie w kraju wskaźnik wynosi 26%. We wszystkich powiatach udział pracujących w przemyśle był wyższy niż w kraju.

W podregionie w grudniu 2003 roku zarejestrowanych było prawie 100 tys. osób bezrobotnych, co stanowiło 8,8% ludności w wieku produkcyjnym. Najmniej osób bezrobotnych przypadało na Poznań (5,7%) i na powiat poznański (6,4%). Podobnie wskaźnik ilości osób bezrobotnych przyjętych do realizacji projektów wsi do ogółu osób pracujących był niższy niż w kraju.

REALIZOWANE PROJEKTY

W przypadku projektów dotyczących wzrostu zatrudnienia w podregionie poznańskim można wyróżnić 2 grupy projektów: (1) projekty ukierunkowane na zwiększenie zatrudnienia i obniżenie poziomu bezrobocia – projekty mające wpływ bezpośredni; (2) projekty mające pośredni wpływ na zwiększenie zatrudnienia.

Mapa 5.3.2.

Do pierwszego z wymienionych typów projektów należy zaliczyć przede wszystkim projekty realizowane z zakresu zasobów ludzkich – o charakterze nie inwestycyjnym mające zwiększyć szanse na zdobycie zatrudnienia. W przypadku drugiej grupy projektów wyodrębnione zostały przede wszystkim projekty inwestycyjne w przedsiębiorstwach, których rezultaty lub oddziaływanie związane były ze wzrostem zatrudnienia wywoływanego realizacją konkretnego projektu. Praktyka wskazuje, że pośrednio na podniesienie poziomu zatrudnienia wpływają także inne rodzaje projektów np. projekty z zakresu infrastruktury komunalnej. Jednak z uwagi na fakt, iż wpływ ten jest widoczny dopiero w dłuższej perspektywie czasu w poniższej analizie skoncentrowano się przede wszystkim na projektach inwestycyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa.

W sumie zrealizowano 490 projektów w ramach wspomnianych 2 grup tematycznych, co stanowiło prawie 20% wszystkich zrealizowanych projektów w podregionie. Jednocześnie projekty te uzyskały w sumie 14% wsparcia, jakie napłynęło do podregionu.

Lepszy start (Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu)

Projekt adresowany był do osób poniżej 25 roku życia, bezrobotnych przez okres do 24 miesięcy lub absolwentów wszystkich typów szkół. Objęto nim 612 osób, w tym 572 osób w wieku do 25 roku życia. Beneficjentom ostatecznym projektu udzielono następujące wsparcie: pomoc w poszukiwaniu pracy dla 594 osób, szkolenia dla 301 osób, staże dla 303 osób, przyznanie jednorazowo środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla 27 osób, doradztwo dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie własnej działalności gospodarczej dla 1 osoby.

SPO RZL, działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży; wartość projektu 1 954 538 zł; wartość dofinansowania 1 418 408 zł (73%)

Szansa dla Ciebie (Powiatowy Urząd Pracy w Śremie)

Celem projektu było zdobycie przez bezrobotną młodzież wiedzy niezbędnej do poruszania się na rynku pracy, pozyskania pierwszych doświadczeń zawodowych oraz zwiększenia szans na zatrudnienie. Realizacji tych celów służyło zapewnienie uczestnikom projektu wsparcia w formie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, organizacji staży u pracodawców, szkoleń, a także doradztwa dla osób pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą. Z pomocy mogły skorzystać osoby poniżej 25 roku życia oraz absolwenci wszystkich typów szkół, które nie posiadały doświadczenia zawodowego i były zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Śremie jako

osoby bezrobotne nie dłużej niż 24 m-ce. Zakładano, że ze wsparcia skorzystają 384 osoby bezrobotne.

SPO RZL, działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży; wartość projektu 1 630 867 zł; wartość dofinansowania 1 183 520 zł (73%)

W przypadku bezpośredniego wsparcia procesu zwiększenia zatrudnienia w podregionie zrealizowano w sumie 74 projekty. W zakresie zarówno ilości i wartości otrzymanego wsparcia dominowały projekty realizowane w ramach aktywizacji zawodowej młodzieży oraz przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu. W sumie w ramach tych dwóch kategorii zrealizowano 44 projekty, co stanowiło 60% wszystkich pozyskanych środków w tym zakresie. Na kolejnych miejscach znalazły się projekty z dziedziny reorientacji zawodowej, kształcenia ustawicznego oraz integracji zawodowej niepełnosprawnych. Widocznym faktem jest natomiast brak projektów zrealizowanych w ramach kategorii: rozwój instytucji rynku pracy oraz analiza rynku pracy. Pod względem zarówno ilości projektów jak i wielkości otrzymanego wsparcia najwięcej projektów realizowano w ramach SPO RZL – 57 projektów, następnie ZPORR – 17 projektów.

Tabela 5.3.1. Projekty z zakresu bezpośredniego wsparcia zatrudnienia w podregionie

Rodzaj projektu	Liczba projektów	Liczba projektów (%)	Wartość wsparcia (zł)	Wartość wsparcia (%)	Średnia wartość projektów (zł)	Udział środków UE (%)
Rozwój instytucji rynku pracy	0	0	0	0	0	0
Aktywizacja zawodowa młodzieży	21	28,4	15 987 118	38,8	1 049 744	72,5
Przeciwdziałanie długotrwałemu	23	31,1	8 739 550	21,2	529 460	71,8
Integracja zawodowa niepełnosprawnych	5	6,8	636 461	1,5	179 082	71,1
Wsparcie grup szczególnego ryzyka	3	4,0	4 725 953	11,5	1 988 188	79,2
Analizy rynku pracy	0	0	0	0	0	0
Kształcenie ustawiczne	6	8,1	2 277 671	5,5	506 149	75,0
Reorientacja zawodowa	7	9,5	4 285 021	10,4	940 417	65,1
Promocja przedsiębiorczości	3	4,0	2 057 391	5,0	1 115 045	61,5
Inne	6	8,1	2 512 170	6,1	558 260	75,0
Suma	41	100,0	24 007 565	100,0	816 999	71,7

Wśród projektów bezpośrednio dotyczących zatrudnienia - 21 projektów uzyskało wsparcie w ramach Priorytetu 1 (Działanie 1.2. Perspektywy dla młodzieży), 23 projekty w ramach Działania 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia, funkcjonujących w ramach SPO Rozwój zasobów ludzkich. Ponadto wsparcie uzyskało 5 projektów w ramach Działania 1.4. Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, 3 projekty z Działania 1.5. Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka oraz 5 projektów z Działania 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet.

Struktura realizacji projektów według obszarów wskazuje na zdecydowaną dominację projektów nieskupiających się na jednym obszarze i obejmujących swoim zasięgiem obszar kilku gmin. Wynika to głównie z faktu, że większość projektów w tym obszarze zrealizowały PUP. Projekty te stanowiły aż 85% wszystkich zrealizowanych projektów.

Jako ważną grupę projektów, które miały pośredni wpływ na wzrost zatrudnienia należy wskazać projekty realizowane przez przedsiębiorców z programów: ZPORR i SPO WKP w ramach których zrealizowano 204 projekty, z czego najwięcej z działania SPO WKP (działanie 2.3) – 139 projektów.

WPLYW REALIZOWANYCH PROJEKTÓW NA STAN BEZROBOCIA

W zakresie bezwzględnej wartości otrzymanego wsparcia wyróżniały się w podregionie dwa powiaty: miasto Poznań oraz powiat poznański. Najniższym poziomem wsparcia, w tym zakresie cechowały się natomiast powiaty położone na obrzeżach podregionu: obornicki, nowotomyski, grodziski, średzki i miasto Leszno. W zakresie wielkości wsparcia przypadającej na 1 bezrobotnego dominował powiat poznański oraz kościański przy zdecydowanie najniższej wartości tego wskaźnika w powiecie m. Leszno.

W okresie 2003-2005 sytuacja na rynku pracy w podregionie poznańskim znacznie się poprawiła. Zatrudnienie wzrosło łącznie o 12 320 osób, a największy wzrost zatrudnienia odnotowano w sektorze usług. Najkorzystniejsze zmiany zanotowano w powiatach: poznańskim, grodzkim, śremskim oraz powiecie m. Leszno. Natomiast w powiecie obornickim zanotowano spadek ilości zatrudnionych o 316 osób.

Porównując dane GUS ze strukturą obszarową realizowanych projektów widać, iż największy wzrost zatrudnienia miał zasadniczo miejsce w powiatach, gdzie poziom wsparcia był największy, a także gdzie był wysoki wskaźnik wartości wsparcia na 1 bezrobotnego. Można więc wysnuć wniosek, że fundusze unijne wykorzystane przez przedsiębiorstwa, a także te, które wspierały proces podniesienia poziomu zatrudnienia, pozytywnie wpłynęły na poprawę sytuacji na rynku pracy w niektórych powiatach.

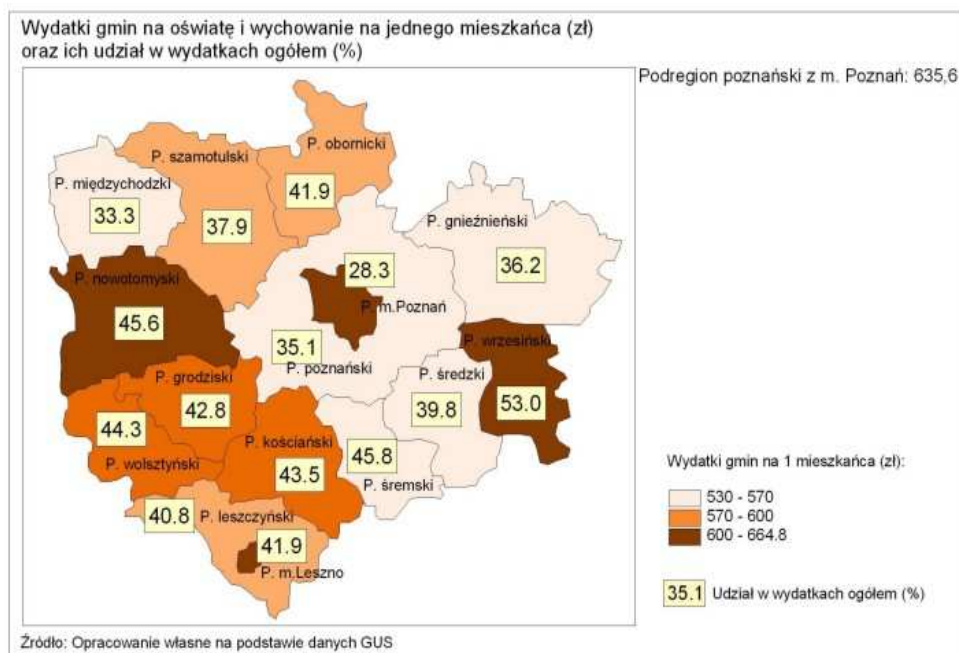
Zdaniem pracowników Urzędów Pracy dotacje na utworzenie działalności gospodarczej miały największy wpływ na wzrost zatrudnienia, respondenci wskazali, że jednorazowe dotacje dla osób otwierających działalność gospodarczą są wykorzystywane w efektywny sposób – osoby biorące udział w projekcie nie wracają do rejestrów osób bezrobotnych. Ponadto dzięki projektom unijnym należy mówić o większej aktywizacji osób bezrobotnych i większej tendencji do tworzenia własnej działalności gospodarczej.

5.4. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO EDUKACJI ORAZ PODNIESIENIE POZIOMU EDUKACJI

DOSTĘP DO EDUKACJI ORAZ JEJ POZIOM – STAN W 2003 ROKU

System szkolnictwa w podregionie tworzy 1109 szkół, do których uczęszcza ponad 250 tys. uczniów (z tego aż 267 w Poznaniu). W 2003 roku w podregionie funkcjonowało 513 szkół podstawowych i 267 gimnazjów. Średnio na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadały prawie 22 (21,8) szkoły podstawowe oraz nieco ponad 11 (11,4) szkół gimnazjalnych, co w obu przypadkach było powyżej średniej krajowej.

Mapa. 5.4.1

Ogółem w podregionie funkcjonowało 329 szkół ponadgimnazjalnych. Wśród tych szkół było 97 liceów ogólnokształcących oraz 232 średnich szkół technicznych i zawodowych. Ponadto w podregionie funkcjonowały 223 szkoły policealne. Największa liczba szkół ponadgimnazjalnych oraz policealnych (118 szkół) zlokalizowana była w Poznaniu.

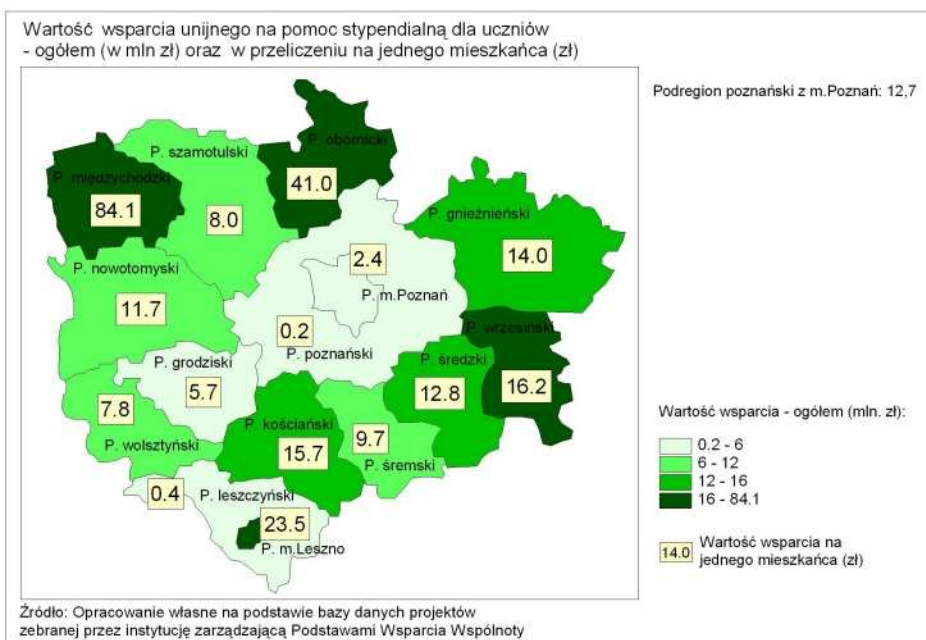
Mimo równomiernie rozmieszczonej sieci placówek edukacyjnych nadal widoczne są duże dysproporcje w ich wyposażeniu. Udział szkół wyposażonych w komputery w podregionie był na nieco niższym poziomie jak w kraju. Największy udział szkół skomputeryzowanych był w powiecie średzkim i grodzkim (33,3%). Około połowy szkół nie posiada sal gimnastycznych. Największym jednak problemem jest ograniczona dostępność edukacji spowodowana czynnikami ekonomicznymi. Wielkopolska charakteryzuje się niskim wskaźnikiem aktywności zawodowej mieszkańców. Aby to zmienić planowane są zmiany w zakresie zwiększenia różnorodności systemu edukacyjnego⁵, aby dostosować edukację do potrzeb rynku pracy. Cele wojewódzkie i regionalne są w tej materii bardzo zbliżone do siebie. Przy czym w strategiach lokalnych większą wagę zwraca się na ogólny dostęp do edukacji, w szczególności na konieczność wsparcia finansowego dla uczniów. Ważny jest również rozwój lokalnych ośrodków szkoleniowych, w szczególności w zakresie kształcenia ustawicznego i zawodowego.

REALIZOWANE PROJEKTY

W podregionie poznańskim wyodrębniono 74 projekty o charakterze ściśle edukacyjnym, jakie zostały zrealizowane przy wsparciu funduszy strukturalnych. Ogólna wartość tych projektów sięgnęła poziomu 62 774 560 zł, a wielkość dofinansowania 43 828 210 zł, co powodowało, że średnie dofinansowanie projektów sięgnęło poziomu 69,8 %.

⁵ Informacje na podstawie desk research wg dokumentów w załączniku nr 4

Mapa. 5.4.2.

Największy udział w zakresie ilości projektów miały stypendia: dla studentów – 25 projektów (33,8%), stypendia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 19 projektów (25,7%) oraz stypendia ogólne – 16 projektów (21,6%). W sumie projekty stypendialne stanowiły 81,1% wszystkich zrealizowanych w tej kategorii projektów. Ponadto w podregionie zrealizowano 8 projektów z zakresu infrastruktury oświatowej oraz 6 z zakresu kształcenia zawodowego. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w zakresie wielkości otrzymanego wsparcia, w którym projekty dotyczące infrastruktury oświatowej otrzymały w sumie 71% całego wsparcia. Na projekty stypendialne przeznaczono natomiast w sumie 23,7% całego wsparcia na edukację w podregionie.

Średnia, całkowita wartość 1 projektu z zakresu oświaty w podregionie miała wartość 848 304,9 zł a średni udział środków UE – 69,8%.

Ze zrealizowanych w tym zakresie 74 projektów 66 (89,2%) zostało zrealizowanych przez JST, natomiast 4 projekty przez placówki oświatowe prywatne i 4 przez inne instytucje. Wśród samych JST 52 projekty zostały zrealizowane przez powiaty a 14 przez samorządy gmin. Struktura beneficjentów według poszczególnych grup projektów uwidacznia przewagę samorządów powiatów w realizacji projektów o charakterze stypendialnym – 52 tego typu projekty (wszystkie zrealizowane przez powiaty) przy 8

zrealizowanych przez gminy.

Spośród 6 projektów dotyczących kształcenia zawodowego dwa odnosiły się do rozwoju przedsiębiorczości. Patrząc na łączną wartość tych projektów - 412 tys. zł - nie można mówić szerokim działaniu na rzecz wspierania przedsiębiorczości w podregionie.

Tabela 5.4.1. Projekty z zakresu edukacji w podregionie

Rodzaj projektu	Liczba projektów	Udział (%)	Wartość wsparcia (zł)	Wartość wsparcia (%)	Średnia wartość całkowita projektu (zł)	Udział środków UE (%)
Stypendia dla uczniów - ogólne	16	21,6	3 901 590	8,9	357 816	68,2
Stypendia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych	19	25,7	4 954 141	11,3	383 165	68,1
Ułatwienie startu na studia	0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Stypendia dla studentów	25	33,8	1 531 433	3,5	81 676	75,0
Inne - kształcenie zawodowe	6	8,1	2 277 671	5,2	506 149	75,0
Infrastruktura oświatowa	8	10,8	31 163 376	71,1	5 586 319	69,7
Suma - edukacja	74	100,0	43 828 211	100,0	848 305	69,8

W zakresie obszaru realizacji projektów edukacyjnych należy wskazać, iż zdecydowana większość z nich nie koncentrowała się na konkretnym obszarze – 86,5% projektów (64 projekty). W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia struktura ta wskazuje na dominację projektów realizowanych na obszarach miejskich (51,8% całego wsparcia).

W przypadku zróżnicowania przestrzennego realizowanych projektów z zakresu edukacji posłużono się analizą projektów stypendialnych, które stanowiły zdecydowaną większość projektów tego typu. W tym zakresie przeanalizowano wielkość wsparcia ogółem oraz wielkość wsparcia przypadającą na 1 mieszkańca.

Największe wsparcie jak i najwyższy wskaźnik wsparcia przypadającego na 1 mieszkańca przypadł na powiaty: międzychodzki, obornicki, wrzesiński i miasta Leszna. Najniższym poziomem wsparcia w tym zakresie cechują się natomiast powiaty położone w centrum podregionu: powiat poznański, miasto Poznań, powiat grodziski oraz położony na południu podregionu powiat leszczyński.

Rozwój Wielkopolan dźwignią Wielkopolski

Celem projektu było podniesienie umiejętności i kwalifikacji zawodowych pracujących osób dorosłych zgodnie z wymogami rynku pracy oraz wspieranie postaw aktywnych i motywacji do podejmowania kształcenia ustawicznego przez Beneficjentów Ostatecznych. Przygotowane zakresy poszczególnych modułów szkoleniowych zostały dobrane w wyniku wnikliwej analizy rynku oraz wymogów, jakie stwarza współczesny rynek. Projekt wypełnił założone cele poprzez zrealizowanie następujących działań: Beneficjentom Ostatecznym Projektu udzielono wsparcia w zakresie nauki języków obcych (język angielski i język niemiecki) oraz informatyki. Stworzono 100 miejsc szkoleniowych i każdy z uczestników ukończył szkolenie z wynikiem pozytywnym, otrzymując certyfikat.

ZPORR, działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie; wartość projektu 751 270 zł; wartość dofinansowania 563 452 zł (75%)

WPLYW REALIZOWANYCH PROJEKTÓW NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO EDUKACJI ORAZ PODNIESIENIE POZIOMU EDUKACJI

Zestawienie potrzeb i celów strategicznych podregionu z wdrożonymi projektami, wykazuje spore rozbieżności. Rozdział środków nie pokrywa się w wielu obszarach z potrzebami wskazanymi w strategiach - np. wykazany przez analizę strategiczną niski wskaźnik aktywności zawodowej mieszkańców w podregionie został uwzględniony w sposób marginalny przy udzielaniu wsparcia ze środków pomocowych. Natomiast jest to kluczowy aspekt, który powinien być brany pod uwagę w ramach działań edukacyjnych.

Wśród realizowanych projektów widać szczególne wsparcie dla działań inwestycyjnych w sferze infrastruktury edukacyjnej. Aż 71% środków zostało skierowanych na budowę i rozbudowę obiektów edukacyjnych. Z tej puli 70% przeznaczono na wsparcie dla szkolnictwa wyższego w Poznaniu.

Tabela 5.4.2. Szkoły wyższe w podregionie

Jednostka terytorialna	Szkoły wyższe ogółem								
	Obiekty			Studenci			Absolwenci		
	2004	2005	2006	2004	2005	Zmiana	2004	2005	Zmiana
POLSKA	420	438	---	1 912 829	1 939 898	1,4%	381 532	388 542	1,8%
Podregion poznański	5	5	5	9 640	11 012	14,2%	1 685	1 846	9,6%
Podregion m. Poznań	23	26	27	126 811	132 929	4,8%	25 076	24 233	-3,4%

Pomimo iż Poznań skupia znakomitą większość uczelni, to w samym Poznaniu stale maleje liczba absolwentów, natomiast liczba studentów (i absolwentów) poza Poznaniem rośnie szybciej niż w samym mieście. Jednak jak widać środki unijne trafiły prawie w całości do bazy szkół wyższych Poznania. Ogólnie rzecz biorąc duży ośrodek miejski – Poznań, kumuluje większość środków przeznaczonych na edukację. W tym kontekście nie można mówić o szczególnych preferencjach dla obszarów wiejskich. Nie można też mówić o pozytywnym wpływie przyjętych do realizacji projektów na zwiększenie dostępu do edukacji, gdyż koncentracja w jednym miejscu nie ułatwia tego dostępu w ośrodkach peryferyjnych, tym bardziej, że wśród celów strategii lokalnych były wskazania na rozwijanie „lokalnych ośrodków edukacyjnych”. Natomiast z pewnością można ocenić, iż przyjęte do realizacji projekty miały wpływ na podniesienie poziomu edukacji, gdyż każde wzmocnienie szkolnictwa wyższego z pewnością taki cel realizuje. Wskazując na zasadność takiego działania należy pamiętać, że ogólna ilość środków, jakie można przeznaczyć na projekty edukacyjne jest ograniczona. W tym kontekście koncentracja działań i wsparcie najsilniejszego ośrodka wydaje się uzasadniona. Dzięki temu na tle innych podregionów, w regionie poznańskim widać znaczne efekty, co do poprawy wyposażania jednostek szkolnych w komputery czy remonty obiektów.

Jak wskazywano w badaniach, projekty w sferze edukacji realizowane były w oparciu o priorytet potrzeb, przy czym potrzeby rozumiano głównie jako pokonywanie barier i potrzeb typu: bierność środowisk z terenów po-PGRowskich, dzieci z upośledzeniem społecznym, edukacja dzieci orzeczonych do nauczania specjalnego, a także ocena postawy części środowiska nauczycielskiego.

Z kolei jako działania prowadzące do zwiększenia dostępu do edukacji, wskazywane są inwestycje takie jak: renowacje czy budowa dróg na terenach wiejskich, budowa szkół, sal gimnastycznych i boisk, modernizacja sal komputerowych i upowszechnienie w szkołach dostępu do Internetu. Ponadto w ocenie respondentów bezpośrednio oddziaływanie na wzrost dostępu do edukacji zauważalne było w przypadku projektów stypendialnych. Wskazywano, że główne mechanizmy wyróżniane przy ocenie oddziaływania projektów unijnych to: (1) Niwelowanie różnic w poziomie edukacji młodzieży z różnych środowisk; (2) Wzrost tendencji dopasowania szkolnictwa do potrzeb rynku pracy; (3) Zapobieganie migracjom do większych ośrodków czy za granicę w poszukiwaniu pracy (budowanie tożsamości regionalnej); (4) Oddziaływanie na światopogląd, budowanie otwartej postawy na świat, na współpracę z ludźmi.

Efekty oddziaływań projektów unijnych w sferze edukacji zdaniem badanych mają charakter długofalowy, rezultatem tych działań będzie większa otwartość młodzieży na świat, wzrost postaw przedsiębiorczości, zwiększenie szans na dostęp do edukacji dla osób ze środowisk wiejskich. Wpływ dotyczy również zapotrzebowania na naukę języków obcych, poprzez proces komputeryzacji w szkołach i zbliżenie do technologii informatycznych.

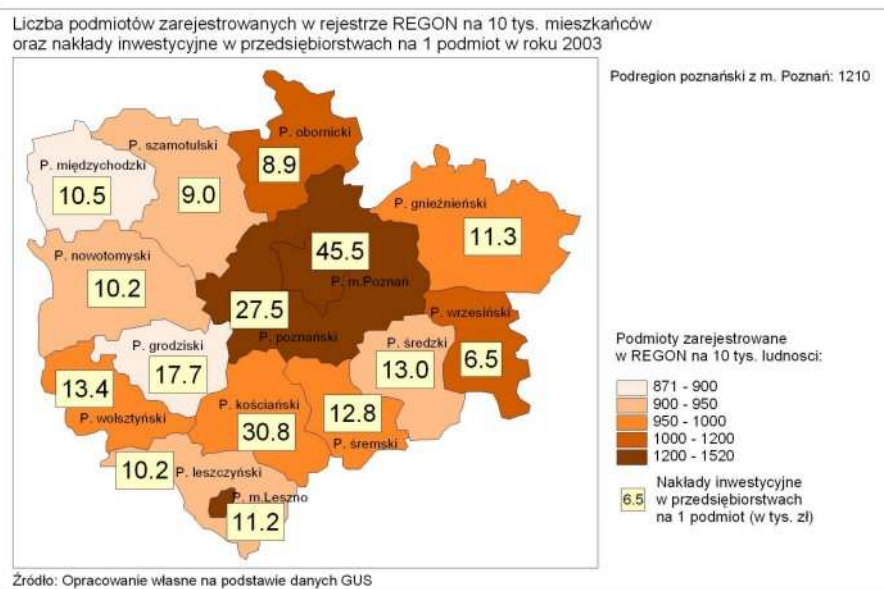
Połowa respondentów (9 z 18) nie zauważała wpływu projektów na polepszenie dostępu do edukacji na terenach miejskich, inaczej niż na terenach wiejskich, gdzie 72% respondentów dostrzegło tego typu oddziaływanie projektów finansowanych z funduszy unijnych. We wszystkich gminach, w których były realizowane projekty z zakresu infrastruktury edukacyjnej lub zwiększenia dostępu do edukacji, respondenci zauważali pozytywną zmianę w gminie, jeśli chodzi o tę sferę. Podsumowując wyniki badań można zauważyć realne skutki (w opinii respondentów) dostępności środków z funduszy Unii Europejskiej w dziedzinie edukacji.

5.5. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA ROZWÓJ MSP

SYTUACJA MSP W PODREGIONIE – STAN NA KONIEC 2003 ROKU

Przedsiębiorczość w regionie jest bardzo zróżnicowana. Działalność gospodarcza skoncentrowana jest głównie w Poznaniu i powiecie poznańskim oraz w ośrodkach subregionalnych. W ostatnich latach obserwowane jest powiększanie tych dysproporcji. Ich wyrównywanie stanowi jedno z najważniejszych wyzwań dla podregionu.

Mapa 5.5.1.

Na terenie podregionu poznańskiego w 2003 roku zarejestrowanych było 206 tys. podmiotów gospodarczych, z czego aż 87 tys. podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w powiecie miasta Poznań. W podregionie poznańskim na 10 tys. mieszkańców w 2003 roku przypadało średnio 1210 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, gdzie średnia w Polsce wynosi 938.

W podregionie podobnie jak i w całym kraju wśród podmiotów gospodarczych dominują mikroprzedsiębiorstwa, które stanowią aż 95% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw. Zdecydowana większość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (prawie 90%). Spółki prawa handlowego stanowiły jedynie 3% wszystkich zarejestrowanych podmiotów.

W strukturze podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej dominują firmy zarejestrowane w branży usług rynkowych tj. handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, obsługa nieruchomości, transport, usługi hotelarskie, pośrednictwo finansowe, obsługa komunalna. W podregionie poznańskim udział w/w podmiotów wyniósł 68,1% i był zbliżony do średniej krajowej. W sektorze przemysłowym oraz

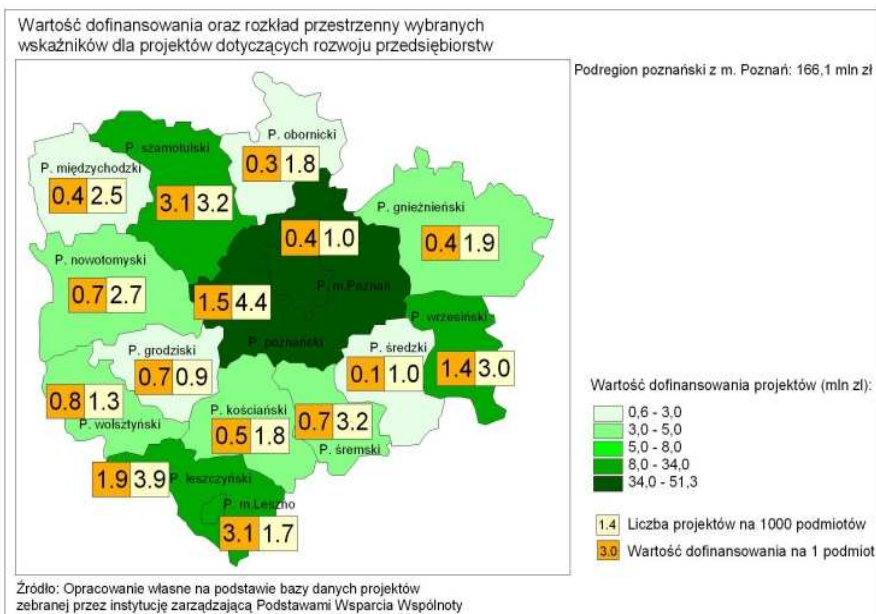
usług nierynkowych (edukacja, administracja i służba zdrowia) zarejestrowanych było po około 9% podmiotów gospodarczych.

REALIZOWANE PROJEKTY

W podregionie poznańskim przedsiębiorstwa zrealizowały w sumie 409 projektów, co stanowiło 14,2% wszystkich projektów zrealizowanych przy współudziale funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę wielkość otrzymanego wsparcia przedsiębiorstwa otrzymały w sumie prawie 10,4% całej pomocy skonsumowanej przez podregion.

Spośród wszystkich 409 projektów zrealizowanych przez przedsiębiorstwa, MSP zrealizowały w sumie 341 projektów, co stanowiło 83,3% ogółu. Stanowiło to jednak tylko 57,3% całości wsparcia otrzymanego ogółem przez przedsiębiorstwa w regionie. Tym samym MSP średnio zrealizowały 16 projektów na 10 tys. firm z tego sektora oraz uzyskały wsparcie średnio 415,9 zł Średnia dla Polski wynosiła odpowiednio: 22 projekty oraz 452,3 zł uzyskanego wsparcia. Najwięcej projektów zrealizowano w ramach SPO WKP 2.1: wzrost konkurencyjności MSP poprzez doradztwo oraz 2.3: wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje, w ramach których zrealizowano w sumie 67,3% wszystkich projektów.

Mapa 5.5.2.

Najniższym udziałem w tym zakresie cechowały się natomiast projekty związane z przetwórstwem i marketingiem artykułów rolnych oraz dostosowaniem do wymogów ochrony środowiska w ramach których zrealizowano tylko po 1 projekcie. Średnia całkowita wielkość projektu zrealizowanego przez przedsiębiorstwa w podregionie sięgnęła wartości 1 823 267 zł, a średni poziom wsparcia liczony udziałem wartości wsparcia w stosunku do kosztów całkowitych wyniósł 22%.

Wśród 409 projektów z sektora przedsiębiorstw, w ramach SPO-WKP wsparcie uzyskało 291 projektów, w tym w ramach Działania 2.3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez inwestycje - 139 projektów, w ramach Działania 2.1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo - 136 projektów, w ramach Działania 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw- 4 projekty, w ramach Działania 2.4. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska- 1 projekt. Z pozostałych Działań SPO WKP złożono z pozytywnym skutkiem 11 projektów służących wzmocnieniu instytucji otoczenia biznesu.

Tabela 5.5.1. Charakterystyka projektów dotyczących rozwoju MSP

Sektor wsparcia	Liczba projektów		Wartość uzyskanego wsparcia		Udział środków UE w wartości projektu
	szt	%	zł	%	%
Produkcja rolna	55	13,2	6 993 758	4,2	26,6%
Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	1	0,2	264 600	0,2	35,0%
Przetwórstwo i rynek rybny	3	0,7	6 780 333	4,1	21,3%
Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	11	2,6	33 977 078	20,4	58,2%
Wzrost konkurencyjności MSP poprzez doradztwo	136	32,8	2 049 114	1,2	21,3%
Wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje	143	34,5	112 381 417	67,6	18,3%
Dostosowanie do wymogów ochrony środowiska	1	0,2	201 965	0,1	34,7%
Rozwój mikroprzedsiębiorstw	64	15,5	3 487 097	2,1	28,4%
Suma - rozwój MSP	414	100,0	166 135 362	100,0	22,0%

Z kategorii działań związanych z MSP najczęściej projektów realizowano z: SPO WKP 2.1. Wzrost konkurencyjności MSP poprzez doradztwo i Działania 2.3. Wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje oraz ZPORR 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa. Wspólnie w ramach tych działań zrealizowano 343 projekty, co stanowiło 82,8 % wszystkich projektów. Najwięcej projektów zrealizowały w tym zakresie firmy małe – 122 projekty, następnie firmy średnie – 115 projektów i mikroprzedsiębiorstwa – 102 projekty.

Pod względem wielkości otrzymanego wsparcia wspólnie z tych 3 Programów udzielono całkowitego wsparcia w wysokości 68 629 823 zł, z czego najczęściej przypadało na działanie SPO WKP 2.3. - 63 093 612 zł. W zakresie wielkości przedsiębiorstw największe wsparcie udzielono w tym zakresie firmom średnim - 44 084 373 zł.

Pod względem ilości realizowanych projektów dominują tereny miejskie (55% zrealizowanych projektów). Pod względem wielkości otrzymanego wsparcia także dominowały projekty zrealizowane na obszarze miejskim – 44,5% przy 35,6% wsparcia dla projektów zrealizowanych na terenach wiejskich.

WPLYW REALIZOWANYCH PROJEKTÓW NA ROZWÓJ MSP

Niemal wszystkie projekty złożone w ramach SPO WKP Działania 2.3. polegały na zakupie nowoczesnej technologii, która poprawia konkurencyjność przedsiębiorstw.

Największy projekt o wartości ponad 13,0 mln zł polegał na wdrożeniu innowacyjnej technologii druku offsetowego przez Hammer Sp. z o.o.- wartość wsparcia wyniosła dla tego projektu tylko 875 tys. zł. (7%).

Z kolei zdecydowana większość projektów o charakterze doradczym (SPO WKP Działanie 2.1.) polegała na wdrożeniu Systemów Zarządzania Jakością oraz na doradztwie w zakresie wdrażania technologii informatycznych. Największy projekt kosztował beneficjenta blisko 1,7 mln zł i dotyczył koncepcji i pozyskania zintegrowanego systemu informatycznego do zarządzania procesem realizacji usług- wartość wsparcia w tym przypadku wyniosła 137 200 zł. (8%).

W ramach Działania 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa wsparcie uzyskiwały 64 projekty na łączną kwotę inwestycji wynoszącą blisko 12,2 mln zł, a wartość dotacji wyniosła ponad 3,5 mln zł.

Największy projekt realizowany był przez osobę fizyczną i dotyczył pozyskania licencji na innowacyjne oprogramowanie do monitoringu satelitarnego pojazdów o wartości całkowitej blisko 700 tys. zł i wartości wsparcia blisko 180 tys. zł. (26%)

Tabela 5.5.2. Wartość nakładów inwestycyjnych w sektorze przedsiębiorstw

Jednostka terytorialna	Wartość nakładów inwestycyjnych ogółem w mln zł		
	2003	2005	Zmiana
POLSKA	65 220,2	79 214,4	21,5%
Podregion poznański	2 005,8	2 205,7	10,0%
Powiat gnieźnieński	151,4	158,2	4,5%
Powiat grodziski	75,9	63,6	-16,2%
Powiat kościański	234,5	130,9	-44,2%
Powiat leszczyński	47,0	90,0	91,5%
Powiat międzychodzki	33,3	65,0	95,2%
Powiat nowotomyski	68,7	110,0	60,1%
Powiat obornicki	50,8	47,6	-6,3%
Powiat poznański	918,9	877,7	-4,5%
Powiat szamotulski	69,5	125,2	80,1%
Powiat średzki	66,9	139,8	109,0%
Powiat śremski	72,4	68,6	-5,2%
Powiat wolsztyński	72,1	123,5	71,3%
Powiat wrzesiński	49,3	73,5	49,1%
Powiat m. Leszno	95,2	132,1	38,8%
Podregion m. Poznań	3 975,7	2 667,0	-32,9%

W ramach SPO ROL oraz rozwój obszarów wiejskich zostało bądź realizowanych jest w podregionie 56 projektów, które uzyskały wsparcie, w tym w ramach Działania 1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych zrealizowano 50 projektów, których łączna wartość wyniosła blisko 25 mln zł. W zdecydowanej większości dotyczyły one zakupu maszyn rolniczych do produkcji rolnej. Zrealizowano również 1 projekt w ramach Działania 1.5 - Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych, 2 projekty w ramach Działania 2.4. - Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów, jak również 2 projekty w ramach Działania 2.6. Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem. Ilość projektów związanych z sektorem rolnym wskazuje, iż fundusze unijne w pewnym stopniu wpłynęły na poprawę konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej oraz miały pozytywny wpływ na rozwój obszarów wiejskich w opisywanym podregionie.

Jak wynika z danych GUS wartość nakładów inwestycyjnych w 2005 roku w stosunku do roku 2003 w całym podregionie poznańskim zmniejszyła się o ponad 1,1 mld zł. Wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach odnotowano w powiatach: średzkim (+72,9 mln zł), szamotulskim (+55,7 mln zł), wolsztyńskim (+51,4 mln zł), m. Leszno (+36,9 mln zł), nowotomyskim (+41,3 mln zł). Największą absorpcję funduszy unijnych miał powiat poznański ale zanotowano tam znaczny spadek nakładów inwestycyjnych (-41,3 mln zł).

Podobnie było w przypadku m. Poznania. Można, więc wysnuć wniosek, iż o zmianach pozytywnych lub negatywnych decydowały inne czynniki, nie tylko absorpcja środków unijnych.

Z kolei w roku 2005 wzrosła ogólna ilość zarejestrowanych przedsiębiorstw o 6916, w tym 3538 przypadło na podregion poznański (bez miasta Poznań) oraz 3.378 w mieście Poznań. Co istotne, największy wzrost odnotowano w przedsiębiorstwach mikro. Wzrosła również ilość podmiotów nowo zarejestrowanych - wzrost w latach 2003-2005 o 1351 podmiotów, w tym 688 przypadło na podregion poznański (bez Poznania), a 663 na miasto Poznań.

Niezależnie od powyższego, jak wynika z wywiadów telefonicznych przeprowadzonych z przedsiębiorstwami, gdyby nie fundusze unijne to ponad 70% zrealizowanych przy współudziale środków unijnych inwestycji w ogóle nie zostałyby rozpoczętych, lub zostałyby zrealizowanych później.

Można stwierdzić, że poziom absorpcji środków unijnych był skorelowany ze wzrostem ilości podmiotów funkcjonujących i nowo zarejestrowanych - powiaty o największej absorpcji środków zanotowały największe przyrosty podmiotów. Struktura wzrostu ilości podmiotów w odniesieniu do ich wielkości również wydaje się być skorelowana z ilością projektów, które uzyskały wsparcie z Działania 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa. Niezależnie od innych przyczyn rozwoju podregionu, można powiedzieć, że fundusze unijne w odniesieniu do aktywności gospodarczej przysłużyły się w sposób pozytywny.

Zapytani przedsiębiorcy uczestniczących w badaniach społecznych oceniali pozytywnie wpływ dokonanych inwestycji na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa (94%). W wyniku realizacji projektu oferta przedsiębiorstw powiększyła się (lub powiększy się) o nowe produkty lub usługi (uważa tak 67% respondentów), wzrosła liczba klientów (74% respondentów), a w ciągu najbliższych 5 lat liczba klientów będzie się dalej zwiększać (przedstawiciele 92% przedsiębiorstw). Ponadto w przypadku 57% firm działających na rynku regionalnym lub szerszym, odnotowano zwiększenie się zasięgu rynku, na którym działała firma. Brak pomocy unijnej według jednej trzeciej (30%) respondentów uniemożliwiłby realizację projektów rozwojowych.

92% respondentów (51 spośród 55 respondentów) uznało pozytywne efekty dokonanych inwestycji za odczuwalne, a zdecydowana większość respondentów (92% - 36 spośród 39 respondentów), którzy stwierdzili, że w wyniku realizacji projektów zwiększyła się liczba klientów firmy, przewidywała dalszy jej wzrost. Deklaracje respondentów wskazują na to, że w firmach-beneficjentach zaszły pewne zmiany, które mają trwały charakter, a przy tym wzrósł wewnętrzny potencjał rozwojowy tych firm. Warto szczególnie zwrócić uwagę na dosyć wysoki odsetek respondentów (20%) wskazujących na wzrost jakości oferowanych produktów i usług jako główną korzyść z realizacji projektu. Wyniki badania pozwalają zatem uznać, że rozwój przedsiębiorstw w wyniku realizacji projektów może być trwały. Na pytanie o pozytywne efekty realizacji projektów wymieniali cztery podstawowe typy korzyści: polepszenie sytuacji rynkowej przedsiębiorstwa poprzez zwiększenie jakości oferowanych produktów i usług, wzrost produkcji, w wyniku czego nastąpiło poszerzenie rynku zbytu, zwiększenie liczby klientów i poziomu sprzedaży oraz polepszenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa; unowocześnienie przedsiębiorstwa poprzez unowocześnienie parku maszynowego, zastosowanie nowych technologii, ogólne zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstwa oraz, co się z tym wiąże, podwyższenie jakości oferowanych produktów i usług; polepszenie efektywności działania przedsiębiorstwa poprzez polepszenie organizacji pracy, kwalifikacji pracowników, lepsze zarządzanie zasobami ludzkimi oraz obniżenie kosztów produkcji; zwiększenie możliwości produkcyjnych przedsiębiorstwa poprzez fizyczną rozbudowę przedsiębiorstwa, wzrost zatrudnienia oraz zakup nowych maszyn i urządzeń.

Podsumowując: respondenci wielokrotnie wyrażali przekonanie o pozytywnym wpływie projektu na działalność przedsiębiorstwa w różnych wymiarach (polepszenie sytuacji na rynku, wprowadzenie nowych produktów i usług oraz ułatwienie we wprowadzaniu następnych projektów rozwojowych). Należy, więc uznać, że projekty przyjęte do realizacji przyczyniły się do stymulacji inwestycji w MSP, a siłę pozytywnego wpływu projektów na inwestycje należy uznać za znaczną.

Z kolei wysokość bezrobocia w podregionie poznańskim w roku 2005 w stosunku do roku 2003 spadła o 14%, a liczba ludzi pracujących zwiększyła się o 4,1%. Jednakże ze względu na brak danych o zakładanych i zrealizowanych wskaźnikach w ramach poszczególnych projektów nie można też stwierdzić, jaki był rzeczywisty wpływ przyjętych do realizacji projektów na wzrost zatrudnienia w podregionie.

Ogólnie pozytywne oddziaływanie na wzrost zatrudnienia potwierdzone jest w badaniach społecznych. Ponad 63% badanych przedstawicieli przedsiębiorstw, które zatrudniają pracowników, uznaje, że realizacja projektów finansowanych z funduszy unijnych przyczyniła się do zwiększenia liczby pracowników w ich przedsiębiorstwie i co istotne, 94% przedsiębiorców zadeklarowało, że zwiększenie zatrudnienia wynikało z rzeczywistych potrzeb przedsiębiorstwa a nie z konieczności osiągnięcia poziomu zatrudnienia deklarowanego we wniosku o dofinansowanie.

Przy tym jedynie w przypadku 18% przedsiębiorstw wzrost zatrudnienia wymuszony był koniecznością osiągnięcia założonych poziomów wskaźników we wniosku o dofinansowanie (wymóg formalny). Ponadto większość respondentów (64%) spodziewa się dalszego wzrostu zatrudnienia w ciągu następnych pięciu lat. W świetle tych wyników wpływ realizacji projektów na poziom zatrudnienia w przedsiębiorstwach należy ocenić jako pozytywny oraz cechujący się dużą trwałością.

5.6. ŚRODKI FINANSOWE NA UTRZYMANIE POWSTAŁEJ INFRASTRUKTURY ORAZ ICH WPŁYW NA MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE PODREGIONU

Określenie ilości środków potrzebnych na utrzymanie powstałej infrastruktury jest sprawą trudną. Poniżej opisane przykłady wskazują, w jaki sposób gmina zarządza kosztami przeznaczonymi na budowę infrastruktury. Poniższe studium przypadku oparło się na tych elementach infrastruktury, które mają charakter powszechny w skali kraju (są najczęściej budowanymi obiektami), a ponadto wymagają największych dodatkowych kosztów na utrzymanie.

Poniżej zostaną zaprezentowane trzy studia przypadku dla dziedzin wskazanych wyżej, jako generujące największe dodatkowe środki na utrzymanie powstałej infrastruktury. Są to projekty dotyczące oczyszczania ścieków oraz dostarczania wody. Jako przeciwstawny projekt, zostanie krótko omówiony obszar inwestycji drogowych – nie generujących dodatkowych kosztów po powstaniu inwestycji. Przeprowadzona poniżej analiza ilustruje uniwersalne mechanizmy powstawania dodatkowych kosztów oraz konsekwencje, jakie wynikają dla możliwości planistycznych i rozwojowych podregionu.

Rozbudowa i modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków

Koszty kanalizacji średniej wielkości gminy wiejskiej (9 820 mieszkańców). Wariant zakłada, że realizowane będą następujące inwestycje: modernizacja oczyszczalni ścieków oraz w kolejnych latach rozbudowa sieci kanalizacyjnej. Plan działań zakłada nakłady na oczyszczalnię w 2004 roku w wysokości 1 700 tys. zł, a następnie rozbudowa sieci w latach 2005 i 2006 – w każdym roku po 3 200 tys. zł.

Przykład: Gmina posiada oczyszczalnię, która pracuje na pełnych mocach przerobowych. Poziom skanalizowania gminy wynosi kilka procent (mała sieć zlokalizowana w bezpośrednim sąsiedztwie oczyszczalni). W pierwszej kolejności należy wykonać rozbudowę oczyszczalni, aby w przyszłości przyłączyć mieszkańców. W pierwszym okresie funkcjonowania oczyszczalni, która nie przerabia ścieków, koszty utrzymania są wysokie. Jednakże cena za ścieki jest stała przez cały okres prognozy. Decyzje o wielkości opłaty podejmuje Rada Gminy i ze względu na spodziewany opór mieszkańców nie decyduje się na podniesienie opłaty. Tym samym podejmuje decyzję o dopłacie do funkcjonowania systemu oczyszczania ścieków ze środków budżetu gminy.

W wariantcie 1 (tabela 5.6.1), samorząd gminy podejmuje decyzję o nie przenoszeniu kosztów utrzymania oczyszczalni na mieszkańców. Tym samym w 2004 roku dopłaca do jej utrzymania 35 tys. zł, w 2005 roku 38 tys. zł, a w 2006 roku 46 tys. zł i w kolejnym 2007 roku 28 tys. zł.

Tabela 5.6.1. Analiza kosztów eksploatacji oczyszczalni ścieków – wariant 1

POZYCJA/LATA	2003*	2004	2005	2006	2007
1. Ilość produkcji sprzedanej – odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych (w m ³ /rok)	67 611,0	67 611,0	100 000,0	119 355,0	163 155,0
2. Stawka jednostkowa za usługę (w zł/m ³)	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4
A. Przychody (zł) (1*2)	93 979,3	93 979,3	139 000,0	165 903,5	226 785,5
3. Materiały	18 000,0	18 000,0	25 200,0	30 240,0	36 288,0
4. Energia	42 900,0	42 900,0	60 060,0	72 072,0	86 486,4
5. Usługi obce	18 000,0	18 000,0	23 400,0	28 080,0	33 696,0
6. Wynagrodzenia	25 500,0	25 500,0	35 700,0	42 840,0	51 408,0
7. Narzuty na wynagrodzenia	7 600,0	7 600,0	10 640,0	12 768,0	15 321,6
8. Amortyzacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Inne koszty operacyjne	17 000,0	17 000,0	22 100,0	26 520,0	31 824,0
B. Koszty operacyjne (zł)	129 000,0	129 000,0	177 100,0	212 520,0	255 024,0
C. Generowany dochód (zł) (A-B)	-35 020,7	-35 020,7	-38 100,0	-46 616,6	-28 238,6
D. Inwestycje w środkach trwałych			1 700 000,0	500 000,0	500 000,0
E. Inwestycje w środkach obrotowych			0,0	0,0	0,0

* 2003 rok jest rokiem bazowym. Oczyszczalnia będzie wykonana i oddana do użytku pod koniec 2003 roku, dlatego wielkość oczyszczanych ścieków jest taka sama w latach 2003 i 2004.

Taka polityka władz gminnych jest charakterystyczna dla małych gmin (w szczególności gmin wiejskich), które w ten sposób upraszczają system kontroli, ale i system rozliczeń z mieszkańcami. Gminy miejskie (szczególnie duże miasta) zasadniczo uwzględniają koszty funkcjonowania całego systemu w cenach za usługi dla użytkowników.

Tabela 5.6.2. Analiza kosztów eksploatacji oczyszczalni ścieków – wariant 2

POZYCJA/LATA	2003*	2004	2005	2006	2007
1. Ilość produkcji sprzedanej – odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych (w m ³ /rok)	67 611,0	67 611,0	100 000,0	119 355,0	163 155,0
2. Stawka jednostkowa za usługę (w zł/m ³)	1,4	1,8	1,8	1,8	1,8
A. Przychody (zł) (1*2)	93 979,3	121 699,8	180 000,0	214 839,0	293 679,0
3. Materiały	18 000,0	18 000,0	25 200,0	30 240,0	36 288,0
4. Energia	42 900,0	42 900,0	60 060,0	72 072,0	86 486,4
5. Usługi obce	18 000,0	18 000,0	23 400,0	28 080,0	33 696,0
6. Wynagrodzenia	25 500,0	25 500,0	35 700,0	42 840,0	51 408,0
7. Narzuty na wynagrodzenia	7 600,0	7 600,0	10 640,0	12 768,0	15 321,6
8. Amortyzacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Inne koszty operacyjne	17 000,0	17 000,0	22 100,0	26 520,0	31 824,0
B. Koszty operacyjne (zł)	129 000,0	129 000,0	177 100,0	212 520,0	255 024,0
C. Generowany dochód (zł) (A-B)	-35 020,7	-7 300,2	2 900,0	2 319,0	38 655,0
D. Inwestycje w środkach trwałych		1 700 000,0	500 000,0	500 000,0	0,0
E. Inwestycje w środkach obrotowych			0,0	0,0	0,0

Inaczej by wyglądała sytuacja gdyby rada gminy podjęła decyzję o dostosowaniu ceny w każdym roku tak, aby przychody pokryły koszty funkcjonowania systemu oczyszczania ścieków w gminie (wariant 2). Takie spojrzenie ze strony władz gminy wymaga ustawicznego analizowania wszystkich składników kosztów i corocznych zmian cen (w górę i w dół) za 1m³ ścieków. Taka sytuacja to rzadkość.

Dodatkowo sytuację komplikuje uwzględnianie amortyzacji jako składnika kosztów. Gmina może uwzględniać amortyzację w cenie i w ten sposób, co miesiąc przez kilkadziesiąt lat będzie zbierać poprzez opłaty środki na odtworzenie infrastruktury. Taki scenariusz zakłada wariant 3 (tabela 5.6.3).

Tabela 5.6.3. Analiza kosztów eksploatacji oczyszczalni ścieków – wariant 3

POZYCJA/LATA	2003*	2004	2005	2006	2007
1. Ilość produkcji sprzedanej – odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych (w m ³ /rok)	67 611,0	67 611,0	100 000,0	119 355,0	163 155,0
2. Stawka jednostkowa za usługę (w zł/m ³)	1,4	1,8	1,8	1,8	1,8
A. Przychody (zł) (1*2)	93 979,3	121 699,8	180 000,0	214 839,0	293 679,0
3. Materiały	18 000,0	18 000,0	25 200,0	30 240,0	36 288,0
4. Energia	42 900,0	42 900,0	60 060,0	72 072,0	86 486,4
5. Usługi obce	18 000,0	18 000,0	23 400,0	28 080,0	33 696,0
6. Wynagrodzenia	25 500,0	25 500,0	35 700,0	42 840,0	51 408,0
7. Narzuty na wynagrodzenia	7 600,0	7 600,0	10 640,0	12 768,0	15 321,6
8. Amortyzacja	180 911,7	57 100,6	57 100,6	69 579,9	69 579,9
9. Inne koszty operacyjne	17 000,0	17 000,0	22 100,0	26 520,0	31 824,0
B. Koszty operacyjne (zł)	309 911,7	186 100,6	234 200,6	282 099,9	324 603,9
C. Generowany dochód (zł) (A-B)	-215 932,4	-64 400,8	-54 200,6	-67 260,9	-30 924,9
D. Inwestycje w środkach trwałych			500 000,0	500 000,0	0,0
E. Inwestycje w środkach obrotowych			0,0	0,0	0,0

Gmina może też sama z budżetu pokrywać niedobór środków i co roku dopłacać kwotę rocznych odpisów amortyzacyjnych. Zasadniczo, jeśli infrastruktura jest majątkiem gminy, to są to zabiegi czysto księgowe. Problemy z rozliczaniem efektów ekonomicznych funkcjonowania systemu oczyszczania ścieków pojawiają się tam, gdzie gmina wykonuje inwestycję i potem przekazuje ją do spółki gminnej. Ta zaś z kolei musi wykazać amortyzację w rachunku wyników. I jeśli nie ma przychodów pokrywających amortyzację, to wykazuje stratę. Wtedy sprawa wraca do właściciela, czyli gminy i w ten sposób obciąża budżet gminny.

Jak wynika z powyższego, projekty infrastrukturalne wymagają dodatkowych środków finansowych ze strony gminy – po uwzględnieniu amortyzacji w kosztach – oznacza to dodatkowy wydatek roczny w wysokości co najmniej 3,4% wartości projektu ogółem.

Podobnie wygląda sytuacja przy projektach związanych z dostarczaniem wody. Mechanizm powstawania inwestycji i struktura kosztów funkcjonowania są zbliżone. Jednakże można tu zauważyć pewne różnice, co do terenów wiejskich i miast.

Analiza kosztów eksploatacji – na przykładzie budowy stacji uzdatniania wody

Specyfika projektów wodociągowych jest zbliżona do charakteru inwestycji infrastrukturalnych związanych z kanalizacją. Skala wydatków inwestycyjnych na sieci wodociągowe jest mniejsza (głównie z powodu braku przepompowni). Podobnie ma się sytuacja w stosunku do nakładów na stacje uzdatniania wody czy ujęcia – są one także mniejsze niż w przypadku wydatków na kanalizację.

Tabela 5.6.4. Analiza kosztów eksploatacji sieci wodociągowej

Kategoria	Obszar wiejski	Obszar miejski
Nakłady na wybudowanie ujęcia wody	2 000 000 zł	5 500 000 zł
Liczba mieszkańców korzystających potencjalnie (brak dużych podmiotów produkcyjnych)	9000 osób	20 000 osób
Zużycie wody na jednego mieszkańca	120 l = 0,12 m ³ na osobę	200 l = 0,2 m ³ na osobę
Koszt wyprodukowania jeden m ³ wody	1 zł	0,75 zł
Szacunkowe koszty roczne utrzymania stacji	9000 osób x 0,12 x 1 zł x 365 dni = 394 000 zł	20 000 osób x 0,12 x 0,75 zł x 365 dni = 657 000 zł
Szacunkowe koszty roczne utrzymania stacji jako % inwestycji	19,7%	12%
Wielkość amortyzacji (zgodnie z wytycznymi)	2 000 000/20 lat = 100 000 zł/rok	5 500 000/20 lat = 275 000 zł/rok
Roczne koszty utrzymania stacji uzdatniania	494 000 zł/rok	932 000 zł/rok
Dodatkowy koszt, na który nie ma pokrycia w budżecie*	100 000 zł/rok	275 000 zł/rok
Dodatkowy koszt związany z wykonaniem inwestycji jako % wartości inwestycji w skali roku	5%	5%

*Gminy najczęściej nie wliczają amortyzacji do ceny i tym samym wielkość przychodu nie uwzględnia tego dodatkowego kosztu i uzyskiwane przychody za dostawę wody nie pozwalają na pokrycie kosztów.

Przyjmując do powyższych wyliczeń narzucony przez zasady dostępności funduszy unijnych sposób obliczania amortyzacji, uzyskujemy zamazany obraz rzeczywistości.

Jak widać z przedstawionych wyliczeń 5% kwoty nakładów to górna granica wysokości dodatkowych środków na utrzymanie infrastruktury związanej z projektami wodociągowymi. Jednakże samorząd może „manewrować” wysokością kwoty rocznego obciążenia wynikającego z naliczonej amortyzacji poprzez dowolne zmiany w stawce amortyzacji. Tym samym faktyczne obciążenie roczne związane z umorzeniem środka trwałego np. stacją ujęcia wody może być różne w poszczególnej gminie.

Część gmin faktycznie ma takie obciążenia mieszczące się w przedziale między 3% a 5% wartości wyjściowych projektów. Inni stosują w praktyce różne stawki i amortyzują środki trwałe w dłuższym okresie czasu. W 2002 roku Ministerstwo Finansów umożliwiło w praktyce dowolne ustalanie stawki amortyzacji dla samorządów. Sytuacja taka stwarza warunki, w których nie jest możliwe pełne porównywanie projektów co do efektywności kosztowej między sobą. Należałoby w przyszłości ujednoczyć zasady przekazywane w wytycznych dla beneficjentów z obowiązującym prawem. Umożliwi to np. przeprowadzanie przejrzystych konkursów dla samorządów realizujących inwestycje infrastrukturalne. Szczególnie w obszarze projektów związanych z kanalizacją, wodociągiem lub projektami z dziedziny gospodarki odpadami.

Analiza kosztów eksploatacji – projekty drogowe

W odniesieniu do projektów drogowych uzyskano potwierdzenie, że ich realizacja nie dostarcza dodatkowych środków na ich utrzymanie. W przypadku inwestycji drogowych, w niektórych przypadkach podkreślano niższy koszt utrzymania w porównaniu do odcinków zaniedbanej drogi. Mogą być to kwoty rzędu 25-30% niższe w stosunku do budżetu rocznego jednostki sprawującej zarząd nad drogami w podregionie. Według przeprowadzonych badań nowe inwestycje drogowe – zdaniem Zarządu Dróg – nie zwiększają kosztów utrzymania. Remonty finansowane ze środków unijnych są wykonywane solidnie, nie ma konieczności ponownych napraw, remontów tych samych odcinków dróg po krótkim czasie użytkowania.

Tabela 5.6.5. Rodzaj wpływu zrealizowanej inwestycji infrastrukturalnej na budżet gminy - opracowanie własne na podstawie wiedzy eksperta

L.p.	Typ projektu	Rodzaj wpływu na budżet po realizacji	Wpływ na budżet po realizacji 2 - duży wpływ 1 - mały wpływ 0 - neutralny
1.	Sieć kanalizacji/kolektor spławny/przyłącza	Koszty stałe utrzymania sieci: dot. głównie serwisowania przepompowni, koszt energii elektr. przepompowni, czyszczenie i udrażnianie sieci	2
2.	Budowa/modernizacja oczyszczalni ścieków	Koszty funkcjonowania oczyszczalni: Koszty materiałów eksploatacyjnych, energii elektr., wynagrodzenia z narzutami, naprawy bieżące, przeglądy i serwis urządzeń, inne usługi obce.	2
3.	Łączne nakłady na sieć oraz oczyszczalnię	Koszty stałe utrzymania sieci: dot. głównie serwisowania przepompowni, koszt energii elektr. przepompowni, czyszczenie i udrażnianie sieci; Koszty funkcjonowania oczyszczalni: koszty materiałów eksploatacyjnych, energii elektr., wynagrodzenia z narzutami, naprawy bieżące, przeglądy i serwis urządzeń, inne usługi obce.	2
4.	Wodociąg	Koszty stałe utrzymania sieci: czyszczenie i udrażnianie sieci	2
5.	Ujęcie wody/stacja uzdatniania wody	Koszty stałe utrzymania sieci: czyszczenie i udrażnianie sieci; Koszty funkcjonowania stacji wodociągowej: koszty materiałów eksploatacyjnych, energii elektr., wynagrodzenia z narzutami, naprawy bieżące, przeglądy i serwis urządzeń, inne usługi obce.	2
6.	Droga gminna	Koszty napraw nawierzchni (średnio raz w roku), oznakowanie; czyszczenie dróg, poboczy (koszenie), rowów	0
7.	Szkoła/hala sportowa	Koszty materiałów, energii, usług obcych, wynagrodzeń, narzuty na wynagrodzenia, amortyzacja oraz inne koszty operacyjne (w tym: inne wydatki osób., podróże, pod. od nieruchom., opłaty, składki)	1
8.	Infrastruktura rekreacyjna/boiska	Koszty utrzymania (koszenie, malowanie itp.) i sprzątnięcia obiektów, koszty wynagrodzeń animatorów zawodów i imprez	1
9.	Składowiska odpadów/zakłady segregacji	Koszty materiałów, energii, usług obcych, wynagrodzeń, narzut na wynagrodzenia, amortyzacja i inne koszty operacyjne (w tym: inne wydatki osób., podróże, pod. od nieruchom., opłaty, składki)	2

Jak wynika z powyższego, zasadniczo projekty infrastrukturalne związane z budynkami i urządzeniami wymagają angażowania środków z budżetów samorządowych. Ich skala wynika bezpośrednio z charakteru inwestycji (np. inwestycje ochrony środowiska), zamierzeń inwestora, co do charakteru funkcjonowania obiektu (szkoły, sale, boiska itp.). Największe zaangażowanie dodatkowych środków z budżetu gminy występuje przy projektach związanych z kanalizacją, wodociągiem lub projektami z dziedziny gospodarki odpadami. Te ostatnie nie będą poddawane analizie z uwagi na małą ilość projektów realizowanych do tej pory w kraju, a także z uwagi na przewidywane zmiany co do systemu opłat za odpady, co w dużej mierze będzie miało wpływ na budżety gmin. Warto przy tym wspomnieć, iż brak jasnych regulacji rządowych dotyczących opłat za odpady jest jedną z głównych przyczyn niesatysfakcjonujących rezultatów w tym obszarze (bardzo mało realizowanych projektów oraz niski wskaźnik odzyskiwanych materiałów wtórnych).

Na potrzeby niniejszego opracowania dokonano próby oszacowania dodatkowych kosztów powstających wskutek realizacji inwestycji przez samorządy (tabela 5.6.6). Podstawą otrzymanych wyników są wskaźniki wyliczone powyżej. Poniżej przedstawiono wyliczenia oparte o założenia, iż oczyszczania

ścieków generuje dodatkowe koszty na poziomie 3,4% wartości projektu, wodociąg 5% wartości projektu. Projekty z dziedziny drogowej i kolejowej, a także z obszaru infrastruktury społecznej nie wpływają w znaczący sposób na budżety gmin. Dlatego nie będą dalej szczegółowo omawiane.

W podregionie poznańskim można wyróżnić 29 projektów, których realizacja wymagała zaangażowania dodatkowych, znaczących środków w budżetach samorządów.

Tabela 5.6.6. Szacunkowe wysokości środków finansowych na utrzymanie powstałej infrastruktury podregionu poznańskiego

Nazwa projektu	Ilość projektów	Wartość projektów (zł)	Kwota dodatkowych środków potrzebnych na utrzymanie powstałej infrastruktury (zł)
Oczyszczalnie ścieków	4	426 762 793	14 509 935
Kanalizacja sanitarna	21	63 135 692	2 146 613
Sieci wodociągowe	4	2 571 924	128 596
DODATKOWE ŚRODKI FINANSOWE RAZEM:	29	492 470 409	16 785 144

Łączne zapotrzebowanie na dodatkowe środki związane z utrzymaniem powstałej infrastruktury przy współdziałaniu funduszy UE w podregionie poznańskim oszacowano na 16 785 144 zł (w skali roku), co oznacza przeciętnie dodatkowo na jedną gminę 199 823 zł.

WPLYW KOSZTÓW ZWIĄZANYCH Z UTRZYMANIEM INFRASTRUKTURY NA MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE PODREGIONU

Po wykonaniu inwestycji praktycznie zawsze pojawiają się koszty związane z jej utrzymaniem. W konsekwencji także pojawiają się one w pozycjach budżetów. Natomiast ich wpływ na budżet danego samorządu zależy od zasobów i potencjału przekładającego się na dochody podatkowe budżetu konkretnego samorządu. Tę grupę wydatków samorząd pokrywa z własnych dochodów – nie zaś z subwencji czy dotacji. Samorząd równoważy wydatki na utrzymanie infrastruktury także poprzez opłaty od korzystających z kanalizacji czy wodociągu, jednak jak pokazuje studium przypadku nie zawsze pokrywając całość nakładów (np. amortyzacja).

W przypadku podregionu poznańskiego wyniki badania wskazują na to, że w momencie realizacji inwestycji brano pod uwagę konieczność zaangażowania dodatkowych środków na utrzymanie powstałej infrastruktury. Konieczność ta uwzględniona została także w budżecie gminy. W podregionie poznańskim nie budzi to wątpliwości u 83% respondentów, którzy jednocześnie stwierdzili iż istnieje potrzeba zabezpieczenia środków w ramach budżetu gmin. Ponadto 76% badanych szacuje, że utrzymanie infrastruktury może wynieść nie więcej niż 5% wartości projektu. 56% respondentów wskazuje na przedział między 1% a 2%, jednakże wśród 60% badanych, przeważa pogląd, że generowanie dodatkowych środków potrzebnych do utrzymania infrastruktury, będzie miało niewielki wpływ lub nie będzie wpływać w ogóle na możliwości rozwojowe podregionu poznańskiego.

W odróżnieniu od respondentów z innych podregionów wszyscy respondenci, którzy stwierdzili, że inwestycje infrastrukturalne finansowane z funduszy unijnych wymagają ponoszenia przez gminę wydatków na utrzymanie powstałej dzięki nim infrastruktury, potrafili oszacować wysokość tych wydatków. Uzyskane w podregionie poznańskim wypowiedzi przez swoją precyzyjność sugerują, iż mamy do czynienia ze świadomym działaniem projektodawców przewidujących pojawienie się dodatkowych kosztów i w konsekwencji rzeczywiste programowanie zapotrzebowania na środki finansowe.

Nie można jednak powiedzieć, że pojawiające się dodatkowe wydatki są to kwoty niewielkie, które pozostają bez wpływu na możliwości rozwojowe. Jest to bezpośrednio uzależnione od dochodów własnych gminy. Najbardziej odczuwalny wpływ występuje w gminach małych, na terenach wiejskich – w szczególności takich, gdzie nie są ulokowane siedziby podmiotów gospodarczych (znaczące wpływy z podatku CIT) oraz gdzie ludność jest typowo rolnicza (rolnicy nie płacą również podatku PIT). Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku CIT i PIT mogą w głównej mierze równoważyć dodatkowe wydatki związane z utrzymaniem nowej infrastruktury.

W podsumowaniu można stwierdzić, że efektem wybudowanej infrastruktury są dodatkowe koszty. Nie są one jednak na tyle wysokie, by hamowały dalszy rozwój podregionów i nie były bilansowane w budżetach gminnych. Inaczej sytuacja wygląda w budżetach gmin wiejskich położonych z daleka od ośrodków miejskich, gdzie kwoty bardziej obciążają finansowe możliwości samorządu, co powoduje ograniczenia rozwojowe tych gmin. Ponadto należy wskazać, iż te dodatkowe koszty nie muszą wpływać bezpośrednio na budżety samorządów, ponieważ mogą dotyczyć budżetów instytucji, które zarządzają powstałym majątkiem. To właśnie w ich gestii jest pokrywanie kosztów poprzez opłaty uzyskiwane od usługobiorców – nie obciążając tym samym gminy.

5.7. EFEKT SYNERGII ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW

CHARAKTERYSTYKA REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

Dobra komplementarne to: „towary lub usługi wzajemnie się uzupełniające, jedno dobro potrzebuje drugiego do prawidłowego działania, np. komputer i monitor, samochód i benzyna.”⁶, można odnieść się do szerszego pojęcia, iż są to działania wzajemnie się uzupełniające, gdzie jedno potrzebuje drugiego do prawidłowego działania. Natomiast w znaczeniu węższym chodzi tylko o analizę działań wzajemnie się uzupełniających. Przyjęcie szerszej definicji oznacza konieczność drobiazgowego odniesienia się do prowadzonego współdziałania i jego dokładnej analizie w znaczeniu społecznym i gospodarczym, tj. np., że wybudowana kanalizacja ma na celu poprawę czystości środowiska, natomiast wybudowana na końcu gminy droga jest obwodnicą miasta, której głównym celem jest odciążenie degradowanego centrum. Podejście węższe daje więcej możliwości badawczych, gdyż wystarczy wskazać na ogólny związek pomiędzy działaniami, np. udostępnienie terenów pod inwestycje, gdyż jest oczywiste, iż oba rodzaje działań mają wielkie znaczenie dla rozwoju gospodarczego, integracji (spójności) przestrzennej oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Dużo większym problemem jest określenie efektu synergii, gdyż niezbędne jest porównanie informacji o efektach uzyskanych przez projekty realizowane „niezależnie” z efektami realizowanymi przez projekty „współdziałające”. Dla uzyskania odpowiedzi o wystąpieniu bądź nie efektu synergii, należałoby przede wszystkim wykazać, czy projekty mają bezpośrednie pola styczne (współdziałają), a następnie porównać je w układzie „realizowane każdy osobno” oraz „realizowane razem” w ramach większego projektu czy wspólnego celu. Zakres niniejszego badania nie dawał możliwości bezpośredniej oceny materiału źródłowego, co za tym idzie trudno jednoznacznie stwierdzić, że projekty miały bezpośrednie cele wspólne, a tym samym, jaki był ich wspólny efekt (czy wystąpił efekt synergii). W tym układzie o wystąpieniu bądź nie efektu synergii można mówić tylko pośrednio, przyjmując, że pewnego rodzaju inwestycje zwyczajowo generują określone rezultaty oraz, że rezultaty te mogą być znacząco wzmocnione, gdy realizowanych jest jednocześnie kilka projektów. Przykładem „doskonałego” współdziałania, generującego synergię jest np. realizacja programów promocyjnych dla przedsiębiorczości, którym jednocześnie

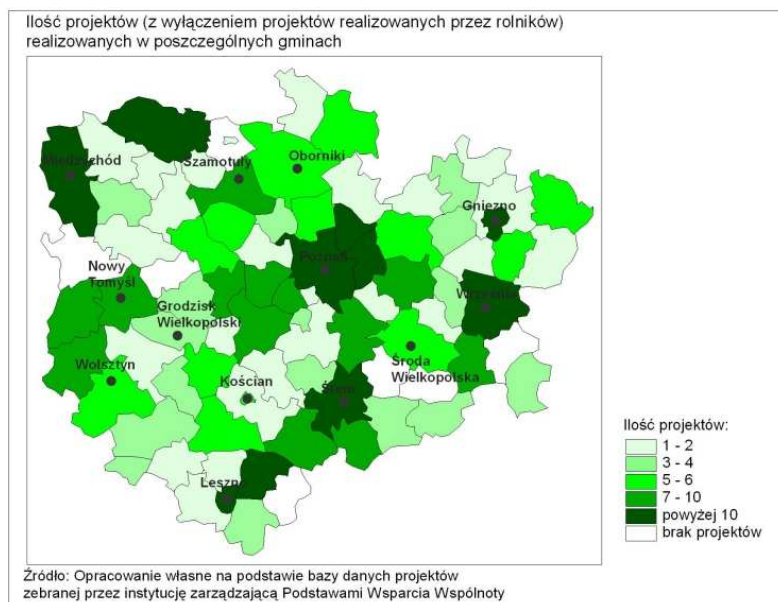
⁶http://pl.wikipedia.org/wiki/Dobra_komplementarne⁶

⁶ Wg Wikipedii, edycja polska.

towarzyszą działania związane ze udostępnieniem terenów inwestycyjnych, a następnie są również ułatwienia w dostępie do finansowania (np. fundusze poręczeń kredytowych) oraz działania szkoleniowe związane z transferem technologii czy szkoleniami dla pracowników. Można wówczas się spodziewać, że tak kompleksowo obsłużony przedsiębiorca czy rolnik, bardzo szybko uzyska duży wzrost, zwiększy nakłady, rozwinie sprzedaż, zwiększy zatrudnienie itp. Innym pozytywnym przykładem działań w zakresie walki z bezrobociem są działania promocyjne skierowane jednocześnie zarówno do bezrobotnych, jak i do pracodawców. Z jednej strony bezrobotni otrzymują pakiet szkoleń w zakresie rozwoju kompetencji i samoświadomości, z drugiej strony w porozumieniu z pracodawcami są realizowane szkolenia zawodowe (w stosunku do potrzeb rynku pracy). Ponadto pracodawcy otrzymują wsparcie na tworzenie nowych miejsc pracy, a także szkolenia managerskie rozwijające przedsiębiorczość.

Podstawą takich działań są spójne programy (strategie, plany) zakładające komplementarność działań oraz zawierające analizy efektów skumulowanych, wynikających z synergii. Niestety w przebadanych dokumentach strategicznych⁷ nie ma oceny zakładanych efektów w skali podregionu czy regionu⁸. Podobnie trudno znaleźć analizy zakładające komplementarność działań/projektów w dokumentach lokalnych, które praktycznie nie zawierają żadnych wymiernych ocen spodziewanych efektów. Właściwie należy stwierdzić, że zakładane cele i efekty są tak formułowane, aby pasowały do wszystkiego (każdego podejmowanego działania i każdego uzyskanego efektu), co w praktyce uniemożliwia realne wartościowanie (tym samym ocenę). W dokumentach tych trudno znaleźć odniesienia do PKB, dochodów ludności, czy wzrostu nakładów inwestycyjnych. Nie ma tam nawet danych szacujących, ile dzięki realizacji zakładanych celów przybędzie miejsc pracy, czy nowych firm lub miejsc noclegowych w hotelach itp.

Mapa 5.7.1.

W związku z powyższym badanie komplementarności ograniczono do określenia, jakie i gdzie realizowano projekty wzajemnie uzupełniające się oraz jaki charakter miały te uzupełnienia. Ogólnie jako takie uznano projekty realizowane w określonym obszarze zarówno terytorialnym, jak i tematycznym.

Mapa 5.7.1 przedstawia ilość projektów (z pominięciem rolników) realizowanych w podregionie poznańskim. Jak widać w podregionie było 8 gmin, które nie zrealizowały żadnego projektu, 10 gmin zrealizowało po jednym projekcie, 13 gmin po 2 projekty i 5 gmin zrealizowało po 3 projekty. Najwięcej projektów zrealizowano w powiecie m. Poznań – 176 projektów.

W gminach gdzie zrealizowano mniej niż 3 projekty trudno wskazać na komplementarność. Na takie działania można wskazać dopiero, gdy w jednej gminie projektów było 5 lub więcej. Takich gmin w podregionie poznańskim było 39. W podregionie najwięcej projektów realizowały gminy w powiecie m. Poznań (172 projekty) oraz powiecie poznańskim (157 projektów), gdzie 10 z 17 gmin zrealizowało więcej niż 5 projektów. W całym podregionie było 17 gmin, które zrealizowały 10 i więcej projektów. Największa liczba projektów zrealizowanych przez jedną gminę

⁷ Wykaz dokumentów strategicznych poddanych analizie *desk research*, zawiera załącznik nr 4.

⁸ Odniesienie do regionu związane jest z brakiem jakichkolwiek dokumentów czy nawet odniesień do podregionu zgodnie z NUTS 3, w tym wypadku region oznacza najczęściej województwo lub powiat dla którego prowadzono badania *desk research*, czasem nieco wężej, np. kilka gmin czy powiatów, jak w programie Lider+.

przypada na gminy (poza gminą m. Poznań): M. Leszno – 42 projekty, Gniezno – 25 projektów, Śrem - 25 projektów, Kościan – 23 projekty, Września - 23 projektów, Międzychód - 20 projektów.

W powiecie poznańskim 130 projektów zrealizowały przedsiębiorstwa. Ponadto zrealizowano tam 12 projektów w zakresie rozwoju zasobów ludzkich, 9 projektów drogowych i 4 projekty dotyczące infrastruktury komunalnej. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości zrealizowano również 7 projektów związanych ze wsparciem dla sektora: 1 projekt w ramach SPO-WKP Działanie 1.3: Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm; 3 projekty w ramach ZPORR Działanie 2.1: Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie (m.in.: „Największy atut regionu - wykwalifikowani pracownicy”, „Agroturystyka szansą rozwoju usług turystycznych na terenach wiejskich gmin położonych przy Szlaku Piastowskim”) oraz 4 projekty w ramach SPO- WKP 1.1: Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw, w tym 2 związane były ze społeczeństwem inflacyjnym: „Stworzenie i wdrożenie usług wirtualnego inkubatora wspierającego działania w obszarze e-gospodarki” oraz „Członek Ogólnopolskiej Sieci Transferu Technologii i Wspierania Innowacyjności MŚP„STIM””.

W obszarze rozwoju zasobów ludzkich większość projektów nastawiona była na walkę z bezrobociem. W tym obszarze zrealizowano szereg komplementarnych działań, które dotyczyły zarówno ludzi młodych – ułatwienie startu zawodowego, jak i grup szczególnego ryzyka, w tym 2 projekty dla długotrwale bezrobotnych i 3 skierowane do kobiet oraz 2 projekty w zakresie reorientacji zawodowej. Na uwagę zasługuje, że projekty były realizowane przez NGO i firmy prywatne - nie tylko przez PUP. Jednakże w powiecie niewiele zrealizowano projektów w zakresie infrastruktury. Oprócz wspomnianych wyżej, był tylko jeden projekt związany z kulturą i turystyką (Zabezpieczenie obiektów sakralnych dziedzictwa kulturowego Archidiecezji Poznańskiej) i jeden w zakresie ochrony zdrowia (Wojewódzki Szpital Gruźlicy i Chorób Płuc w Ludwikowie).

Jako bezpośrednie uzupełnienie do projektów w powiecie poznańskim należy uznać działania realizowane w gminie m. Poznań, gdzie 85 projektów zrealizowały przedsiębiorstwa, 9 dotyczyło rozwoju zasobów ludzkich, w tym było 6 projektów stypendialnych (ZPORR 2.2: Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne), natomiast 9 projektów dotyczyło infrastruktury społecznej, w tym 5 projektów dotyczących ochrony zdrowia, 3 związane z oświatą i 2 projekty w zakresie infrastruktury kulturalnej. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości zrealizowano 6 projektów w ramach ZPORR 2.6: Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy, na które pozyskano ok. 2,5 mln zł w tym były 2 projekty ZPORR 1.5 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, ponadto zrealizowano 3 projekty, w ramach SPO-WKP 1.3: Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm (w całości dotyczące projektu: „Budowa Inkubatora Technologicznego na terenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego”), gdzie wsparcie wyniosło prawie 26 mln zł., a także 6 projektów w ramach SPO-WKP 1.4: Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką, które w większości dotyczyły wyposażenia laboratoriów.

Natomiast infrastruktura drogowa i komunalna to 7 projektów drogowych oraz kompleksowa modernizacja gospodarki wodno-ściekowej, na którą pozyskano 234.003.308,4 zł dofinansowania z funduszu ISPA. Działania te bezpośrednio uzupełniają 4 projekty w ramach ZPORR 1.6: Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach, gdzie wsparcie wyniosło 37,5 mln zł. Ponadto w Poznaniu zrealizowano 42 projekty związane z wdrożeniem programów strukturalnych (wsparcie techniczne), na co pozyskano ponad 3,3 mln zł.

W przypadku powiatu gnieźnieńskiego, gdzie zrealizowano łącznie 49 projektów (25 przypadło na Gniezno), w tym 16 projektów zrealizowały przedsiębiorstwa, które uzupełniały 2 projekty w ramach działania ZPORR 2.5: Promocja przedsiębiorczości oraz projekt pt. „Kreowanie postawy przedsiębiorczej na terenach wiejskich poprzez szkolenia, doradztwo i analizę dobrych praktyk” (ZPORR 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie). W zakresie rozwoju zasobów ludzkich zrealizowano 4 projekty stypendialne i 2 projekty szkoleniowe. Ponadto w powiecie zrealizowano 6 projektów skierowanych na poprawę estetyki wsi w ramach działania SPO-ROL 2.3: Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego i 5 projektów kanalizacyjnych w ramach ZPORR 3.1: Obszary wiejskie oraz jeden projekt drogowy i jeden obiekt sportowy. Warto jednak zauważyć, że w powiecie tym zrealizowano najwięcej projektów skierowanych do rolników, w sumie 264 projekty, w

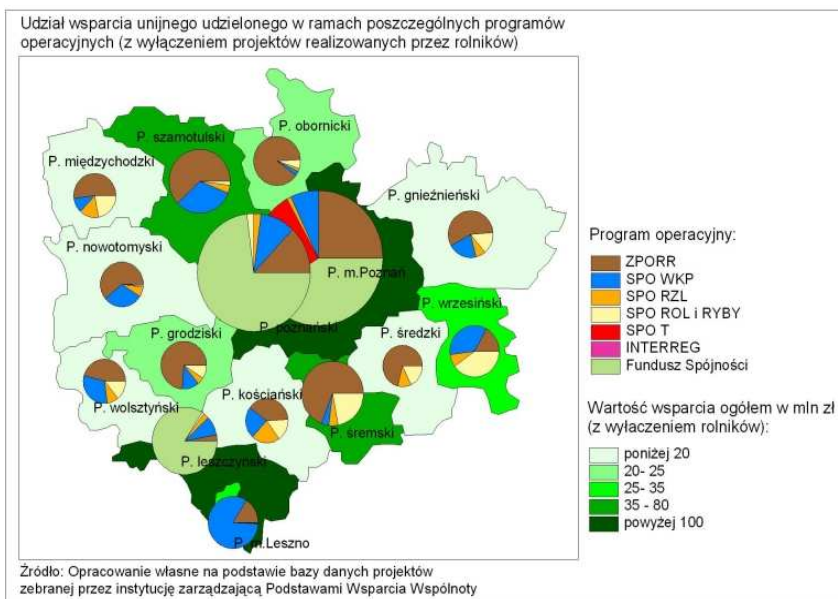
tym 12 projektów z Działania SPO-ROL 2.4: Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów oraz 9 projektów z Działania SPO-ROL 2.6: Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem, a także jeden projekt w ramach SPO-ROL 2.7: Pilotażowy Program „Leader+”.

Z pozostałych powiatów warto przyrzeć się kościańskiemu, gdzie na 37 projektów 15 dotyczyło działań prospołecznych. 8 z nich to projekty stypendialne, a 6 zrealizowano w ramach SPO-RZL. Działania te uzupełniał m.in. projekt „Twój pomysł - Twoja praca – wsparcie osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą w powiecie kościańskim” w ramach ZPORR 2.5: Promocja przedsiębiorczości oraz projekt w ramach działania ZPORR 2.1: Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie. Działania te uzupełniały 3 projekty w ramach ROLNICY 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, skierowane głównie na domy kultury oraz jeden WKP 1.2: Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw.

Szczegółowe dane o realizowanych projektach przedstawia załącznik 3, tabela 4. Zestawienie to pokazuje na ile w danym powiecie projekty wzajemnie się uzupełniały na poziomie założeń programowych. Ogólnie rzecz biorąc można przyjąć, że projekty realizowane w ramach tego samego programu operacyjnego są ze sobą komplementarne.

SYNERGIA ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW

Mapa 5.7.2 przedstawia bezpośredni rozkład uzyskanej pomocy w podregionie poznańskim. Najwięcej pomocy finansowej na rozwój pozyskano z funduszu spójności. Uwzględniając tylko fundusze strukturalne, najwięcej pomocy pozyskano w ramach ZPORR – 44% ogółu pozyskanych funduszy oraz SPO-WKP – 19% i SPO-Transport – 17% pozyskanych funduszy. Najwięcej projektów (z wyłączeniem rolników) zrealizowano w ramach SPO-WKP Działania: 2.3
Mapa 5.7.2

Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje i WKP 2.1 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo – łącznie 275 projektów o wartości 65 142 726,2. oraz w ramach programu SPO-ROL 2.4 Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów zrealizowano (102 projekty i 0,7% pozyskanych funduszy).

Wśród działań infrastrukturalnych najwięcej projektów zrealizowano w ramach SPO-ROL 2.3: Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego (36 projektów i 1% pozyskanych funduszy) i ZPORR 3.1: Obszary wiejskie (33 projekty i 4% pozyskanych funduszy), ZPORR 1.1 Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego (15 projektów i 13% pozyskanych funduszy) oraz SPO-TRANSPORT 2.2: Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu (3 projekty i 17% pozyskanych funduszy).

Znaczący udział miały też programy ZPORR 1.3 Regionalna infrastruktura społeczna (14 projektów i 8% pozyskanych funduszy) ZPORR 1.4 Rozwój turystyki i kultury, (7 projektów 3,4% ogółu pozyskanych funduszy). Ponadto zrealizowano 60 projektów w ramach działania: ZPORR 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy

stypendialne.

Na wyróżnienie zasługuje realizacja 11 projektów w ramach Działania SPO-ROL 2.7: Pilotażowy Program „Leader+”, który to program wpływa na wielowymiarową integrację regionalną. Jest więc szansa, że w przyszłości tereny objęte działaniem tego programu wypracują wiele ciekawych projektów wpływających na rozwój społeczno gospodarczy.

Rozpatrując komplementarność działań z poziomu kategorii interwencji widać (tabela 5.7.2.), iż najwięcej projektów w zakresie infrastruktury drogowej i komunalnej realizowano w powiatach poznańskim, grodzkim Poznania oraz szamotulskim i grodzieńskim. Bezpośrednio współdziałają one z projektami z infrastruktury środowiskowej, które najczęściej dotyczą infrastruktury komunalnej. Tychże najwięcej zrealizowano w powiecie gnieźnieńskim (5 projektów) i poznańskim (4 projekty). Licząc łącznie najwięcej tego typu projektów zrealizowano w powiatach poznańskim (13) i grodzieńskim (7).

Przyjmując, że głównym celem realizacji był rozwój gospodarczy jako komplementarne działania należy uznać projekty, w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. W tym też obszarze zrealizowano najwięcej projektów, w szczególności w zakresie bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw (362 projekty). Na taki efekt złożyły się kompleksowe działania realizowane w ramach różnych programów. Wsparcie dla przedsiębiorstw realizowano m.in. ze ZPORR Działanie 2.5: Promocja przedsiębiorczości (3 projekty, w tym 2 zrealizowane w powiecie grodzkim gnieźnieńskim), jak również Działanie 1.5: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego w ramach, których w podregionie zrealizowano 3 projekty, w tym 2 w Poznaniu oraz Działanie 2.6: Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy (6 projektów na terenie Poznania). Działania te uzupełniają projekty w ramach SPO-WKP: Działanie 1.1: Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw (5 projektów, w tym 4 w poznańskim), Działanie 1.2: Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw, w ramach, którego zrealizowano 9 projektów, Działanie 1.3: Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm WKP (6 projektów na terenie Poznania) oraz Działanie 1.4: Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką (6 projektów na terenie Poznania). Jak więc widać w zakresie wsparcia dla przedsiębiorczości praktycznie pełen zakres możliwości jakie oferował NPR.

Tabela 5.7.2. Realizacja projektów wg głównych grup interwencji (liczba projektów w szt. zrealizowanych w ramach poszczególnych kategorii tematycznych)

Powiat	Infrastruktura drogowa i kolejowa	Infrastruktura środowiskowa	Społeczeństwo informacyjne	Zasoby ludzkie	Infrastruktura społeczna	Bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw	Sektor rolny i rybacki	Inne
Podregion poznański z m. Poznań	34	30	3	135	27	362	1876	48
Powiat gnieźnieński	1	5	0	9	1	18	264	0
Powiat grodzki	4	3	0	6	0	2	70	0
Powiat kościański	1	3	0	16	0	10	107	0
Powiat leszczyński	1	2	0	5	0	15	83	0
Powiat międzychodzki	2	1	0	9	1	8	102	0
Powiat nowotomyski	1	1	0	6	1	17	101	0
Powiat obornicki	0	3	0	6	0	2	89	0
Powiat poznański	9	4	0	12	2	130	304	0
Powiat szamotulski	4	2	0	8	2	20	138	0
Powiat średzki	1	0	0	7	2	1	156	0
Powiat śremski	3	3	0	11	2	13	133	0
Powiat wolsztyński	0	2	0	8	1	5	113	0

Powiat wrzesiński	0	0	0	11	1	22	205	0
Powiat m.Leszno	0	0	1	6	0	14	2	0
Powiat m.Poznań	7	1	2	15	14	85	9	48

W obszarze rozwój „zasobów ludzkich” zrealizowano 135 projektów, w tym 60 to projekty stypendialne. Ponadto projekty realizowane były w ZPORR 2.1: Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie (6 projektów), choć z pozostałych działań w ramach ZPORR zrealizowano tylko pojedyncze projekty. Jednak działania te były wsparte projektami w ramach SPO-RZL, gdzie zrealizowano łącznie 58 projektów, w tym 23 z Działania 1.3: Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia oraz z Działania 1.2: Perspektywy dla młodzieży (21 projektów) oraz 3 projekty z Działania 1.5: Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnie ryzyka (tylko w powiecie poznańskim i międzyrzeckim) oraz 6 w ramach Działania 1.6: Integracja i reintegracja zawodowa kobiet. Jako uzupełnienie działań w sferze społecznej należy wskazać na projekty w ramach ZPORR 1.3 i 3.5 (Regionalna i Lokalna infrastruktura społeczna), z których skorzystało 9 powiatów, przy czym na 20 projektów, aż 9 zrealizowano w powiecie grodzkim Poznania. Należy jednak stwierdzić, że ogólnie rzecz biorąc w tej sferze projekty wykazują dużą komplementarność w szczególności względem celu: walka z bezrobociem. Z drugiej strony należy też zauważyć, że praktycznie nie zrealizowano żadnych projektów w zakresie rozwoju umiejętności managerskich.

Wg danych GUS w 2005 roku w stosunku do roku 2003 liczba pracujących w podregionie poznańskim wzrosła o 4,2%, przy czym w sektorze rolnym nastąpił spadek o 0,6%, a w sektorze przemysłowym wzrost o 8%. Jednocześnie liczba bezrobotnych zmalała o 15% (średnio w kraju o 13%), a wśród mieszkańców wsi spadek wyniósł 14% (w kraju 11%), co może wskazywać na pozytywne współdziałanie programów i uzyskanie efektów synergii, dzięki któremu uzyskano wyniki lepsze niż przeciętnie w kraju.

Jeżeli chodzi o podstawowe wskaźniki gospodarcze - ogólna liczba zarejestrowanych podmiotów wzrosła o 3% (w kraju wzrost o 1%), w tym w sekcji D⁹ (przetwórstwo przemysłowe) nastąpił minimalny wzrost o 0,5% (przybyło 71 podmiotów, w kraju spadek o 1%), a w sekcji F (budownictwo) nastąpił wzrost o 1,6% (w kraju spadek o 0,7%). Jednocześnie w całym podregionie wzrosła liczba nowo rejestrowanych podmiotów o 9,3% (w kraju wzrost o 5,5%). W tym samym czasie nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wzrosły o 10% (w kraju wzrost o 21%), w tym w przemyśle i budownictwie wzrost wyniósł 21% (w kraju wzrost o 20%), natomiast w usługach rynkowych wartość nakładów inwestycyjnych dokonywanych przez przedsiębiorstwa zmalała o 16,5% (w kraju wzrost o 21%). Ogólnie należy stwierdzić, że uzyskane wyniki wskazują na pozytywne współdziałanie programów i uzyskanie efektów synergii w zakresie rozwoju przedsiębiorczości.

Nieco inaczej sytuacja przedstawia się w skali powiatów. W powiatach poznańskim i grodzkim Poznania zrealizowano najwięcej projektów w zakresie wsparcia dla przedsiębiorczości (tabela 5.7.2) i jednocześnie oba powiaty odnotowały największy (w podregionie) wzrost ogólnej liczby przedsiębiorstw (6,5% i 4%), co jednoznacznie wskazuje na pozytywny wpływ realizowanych projektów na rozwój sektora. Jednakże w dwóch kluczowych sektorach (przemysł i budownictwo) wzrost był minimalny (w m. Poznań zanotowano nawet niewielki spadek liczby podmiotów związanych z przemysłem), natomiast w sekcji H (Hotele i restauracje) nastąpił znacznie większy wzrost niż przeciętna w kraju. Jednocześnie w obu powiatach zanotowano największy wzrost przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych (wzrost o 15% i 12%). Jednakże w obu powiatach odnotowano w tym czasie znaczny spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach. W powiecie poznańskim wyniósł -4,5% (w rolnictwie -53%, a w usługach rynkowych +21%), a w powiecie grodzkim spadek wyniósł aż 33% (spadek głównie w przemyśle i budownictwie o 57%).

⁹ Polska Klasyfikacja Działalności wg GUS.

W przypadku pozostałych powiatów zdecydowanie pozytywny efekt wystąpił jedynie w powiecie nowotomyskim (wzrost ilości zarejestrowanych podmiotów o 6%), w pozostałych przypadkach wzrosty były dużo mniejsze, a w 4 powiatach odnotowano spadek liczby podmiotów gospodarczych, w tym w powiecie śremskim o 5,3%. Największy spadek odnotowano w sekcji I (Transport, gospodarka magazynowa i łączność), w tym powiatach grodziskim i śremskim spadek o ok. 10%. Jednocześnie w 4 powiatach zanotowano ogólny spadek nowo rejestrowanych podmiotów – największy spadek wystąpił w powiecie wrzesińskim (-8%). W tym sektorze największy wzrost ilości podmiotów wystąpił w powiecie obornickim (24%). Zróżnicowana sytuacja wystąpiła również w zakresie nakładów inwestycyjnych dokonywanych przez przedsiębiorstwa. Największe wzrosty zanotowano w powiecie średzkim (110%), międzychodzkiem (95%) i leszczyńskim (92%). Natomiast w powiecie kościańskim wystąpił spadek o 44%, a w grodzieńskim o 16%.

Przedstawione wyniki gospodarcze nie dają więc odpowiedzi, co do wystąpienia jednoznacznie pozytywnego efektu wynikającego z komplementarnej realizacji projektów w poszczególnych powiatach. Zwłaszcza kontrowersje budzą dość słabe wyniki powiatu kościańskiego i śremskiego a także wrzesińskiego, które to powiaty zrealizowały najwięcej (z pominięciem poznańskiego) projektów i to zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej.

Odpowiadając na pytanie: czy przyjęte do realizacji projekty w ramach badanego podregionu są względem siebie komplementarne, a przy ich realizacji wystąpi efekt synergii? Należy stwierdzić, że w dużej części realizowane projekty były względem siebie komplementarne. W szczególności korzystne efekty wystąpiły w obszarze walki z bezrobociem, gdzie zrealizowano wiele różnorodnych działań, co przyniosło też i wymierne efekty. Ogólnie pozytywne efekty wystąpiły też w powiatach „poznańskich”, gdzie zrealizowano najwięcej projektów. Natomiast w pozostałych powiatach sytuacja nie była jednoznaczna, co jednak potwierdza, że w większej skali uzyskuje się lepsze efekty.

Problemy z oceną komplementarności uwiadcniają bezpośrednio odpowiedzi uzyskane w badaniach społecznych. W tym temacie zadano pytania w ramach wywiadów indywidualnych (IDI), gdzie nie uzyskano odpowiedzi albo uzyskano odpowiedzi dość ogólne. Właściwie należy zwrócić uwagę na fakt, iż komplementarność (a raczej współdziałanie czy uzupełnianie się projektów) jest pojmowana w niejasny sposób. Badania społeczne wskazują, że istnieje przekonanie, aby projekty stanowiły pewną wspólną całość. Jednocześnie w żadnej z badanych instytucji (PUP, WUP, urzędy powiatowe i marszałkowskie, itp.) nie uzyskano precyzyjnych odpowiedzi, mimo iż na pytania odpowiadały osoby kompetentne, kierownicy i specjaliści bezpośrednio odpowiedzialni za przygotowanie projektów oraz wdrażanie działań zaplanowanych w strategiach rozwoju. Można więc przypuszczać, że wiele wymagań programowych (na poziomie SPO, czy uzupełnień lub wytycznych), to wymagania formalne, ale zupełnie nie istotne zarówno dla osób przydzielających środki jak i przygotowujących projekty.

Badani podobnie odnosili się również do informacji o celach i efektach, tj. w wielu wypadkach wypowiedzi były bardzo ogólne lub ich brak. Taka postawa w sposób pośredni potwierdza podejście w instytucjach wdrażających i nadzorujących działania programu do zbierania informacji o efektach. Niestety obecnie powszechne jest niedostateczne informowanie odnośnie realizowanych projektów. Wydaje się, że zasadnym byłoby nakazanie udostępniania wszelkich informacji o projektach korzystających z funduszy strukturalnych, w szczególności o procesie oceniania projektów, o procesie realizacji, czyli jakie cele i jakie efekty zakładano, a jakie osiągnięto. Każdy projekt powinien mieć ogólnie dostępną fiszkę (np. w Internecie) z pełnym opisem jego przebiegu. Za informacje szczegółowe o realizowanych projektach powinni być odpowiedzialni bezpośrednio beneficjenci, natomiast za informacje ogólne o wszystkich wnioskach i procesie oceny powinny być odpowiedzialne instytucje wdrażające i zarządzające.

Inną też sprawą jest brak jasnej koncepcji na realizację działań w ramach wspólnych strategii regionalnych (wojewódzkich, powiatowych, czy międzygminnych). Skutkuje to tym, że instytucje realizujące strategie rozwoju regionalnego w zasadzie nie współpracują. Z uzyskanych wypowiedzi wyraźnie wynika, że jest powszechny brak współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego odpowiedzialnymi za rozwój gospodarczy, zatrudnienie, bezrobocie, drogi, oświata itp. Wydaje się, że każda z jednostek zajmuje się tylko swoimi sprawami. Taką sytuację potwierdzają zarówno

badania społeczne, analizy realizowanych projektów oraz dokumenty strategiczne, w których różnym obszarom przypadają różne cele, a powiązania pomiędzy celami i zakres współpracy w różnych obszarach społeczno-gospodarczych nie są ścisłe.

Kolejnym problemem (jednocześnie przyczyną wyjaśniającą trudność w ocenie komplementarności), który ukazał się w odpowiedziach dotyczących kwestii komplementarności jest fakt, iż często projekty realizowane były w sposób przypadkowy na zasadzie: „na co można te środki pozyskać, na to będziemy składać”. Oznacza to, że cele strategiczne regionu, a tym bardziej inne projekty, (które mogłyby uzupełniać się) nie są brane pod uwagę, a raczej są uwzględniane przypadkowo. W pełni potwierdza to następująca wypowiedź, w której przedstawiciel JST podsumował sposób składania wniosku i jednocześnie zasadę tworzenia planów rozwoju: *...strategie i plany rozwoju lokalnego powstały później, na tej bazie rzeczywiście jest dużo prościej wyselekcjonować projekty i powiązać je ze sobą*”.

Niestety postawa taka jest typowa, w szczególności dla przedstawicieli JST. Jako usprawiedliwienie można przyjąć wyjaśnienie, iż takie zachowanie wymuszone było przez procedury składania wniosków i tryb oceny i przyznawania dotacji. Głównie wpływały na to krótkie terminy składania wniosku, które nie pozwalały dobrze zaplanować wszystkich działań oraz duża przypadkowość w ocenie projektów, co powodowało ogromną niepewność. Dlatego składano wiele projektów licząc, że może jakiś się uda. Kolejnym argumentem (przycaczany w badaniach) usprawiedliwiającym takie zachowanie jest fakt, iż potrzeby beneficjentów są bardzo duże, a listy projektów czekających w kolejce ogromne, w związku z tym, co by nie zrobić, to i tak będzie to w zgodzie z planami, a także „zawsze” będzie dobrze służyć lokalnym społecznościom. Krótko mówiąc tzw. „pospolite ruszenie”, które mogliśmy obserwować, wbrew pozorom przyniosło wiele dobrego.

Niewątpliwie zachowania typu „pospolite ruszenie” miały duży wpływ na komplementarność. Działania takie często wymuszały przypadkowe zachowania, gdzie wybór projektu przeznaczonego do realizacji uzależniony był od możliwości uzyskania wsparcia finansowego, np. ze względu na zgodność z wytycznymi, czy kompletność przygotowania dokumentacji, niż celami strategicznymi. Dobrym rozwiązaniem dla uniknięcia takich zachowań i realizowania projektów w sposób bardziej przemyślany, jest procedura naboru wniosków w „sposób ciągły”, w której nie decyduje „godzina 15:00” i „brak parafki” (sposób ten z powodzeniem stosowała ARiMR). Gdy tryb przyjmowania wniosków jest ciągły, a każdy formalny błąd można poprawiać dowolnie długo (aż do skutku), wówczas do oceny trafiają tylko projekty przemyślane i dobrze przygotowane (nie ma zbędnego pośpiechu). Stroną, która przede wszystkim traci jest beneficjent, który w ten sposób sam opóźnia proces oceny i przyznania dotacji. Korzysta również jednostka kontraktująca, która ma większą swobodę w ocenie i może skupić się na rzeczywistych problemach, np. na ocenie zgodności ze strategiami krajowymi czy regionalnymi lub ocenie komplementarności projektu.

Rekomendacja: Uzyskanie komplementarności wymaga szerszej skali działania oraz dokładnego planowania. W szczególności ważne są plany działania jasno pokazujące wzajemne powiązania pomiędzy projektami, jak również niezbędne jest określenie spodziewanych efektów skumulowanych (efektu synergii). Ponadto niezbędny jest system weryfikacji osiągniętych efektów i to w trakcie działania programu, a nie tylko po jego zakończeniu. Uzyskanie efektu synergii wymaga stałego monitorowania i weryfikacji planów działania w zależności od podejmowanych projektów i uzyskiwanych wyników. W tym kontekście konieczne jest również uwzględnianie planowanych i osiągniętych efektów podczas naboru projektów, które otrzymują wsparcie finansowe, co pozwoli skutecznie promować działania komplementarne.

5.8. PROPORCJE POMIĘDZY PROJEKTAMI UKIERUNKOWANYMI NA WSPIERANIE NAJBARDZIEJ EFEKTYWNYCH I SKUTECZNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ A INWESTYCJAMI PROKONSUMPCYJNYMI

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

Zasadniczy problem badawczy dotyczy scharakteryzowania projektów prokonsumpcyjnych. Podstawowe pytania związane są z klasyfikacją działań do grupy projektów konsumpcyjnych – czy można uznać budowę drogi lub sieci kanalizacyjnej za inwestycję konsumpcyjną lub czy można uznać za takie projekty związane z odnową historycznych obiektów, modernizacją szpitali, czy ośrodków pomocy społecznej?! Niewątpliwie obiekty infrastruktury drogowej i komunalnej mają ogromne znaczenie dla rozwoju gospodarki, ale w dużej części stanowią także elementy poprawy jakości i wygody życia. Czy wówczas ich efektywność jest taka sama, a charakter nie jest czysto konsumpcyjny? Podobnie jak ośrodki zdrowia, domy kultury, muzea, zwykle nie generują zbyt wielkiej wartości dodanej, ale czy bez obiektów może rozwijać się nowoczesne społeczeństwo? Często te projekty są na czele w lokalnych planach rozwoju, a głównym argumentem dla ich realizacji jest „mała polityka” (walka o głosy wyborcze), gdzie czynniki polityczne związane z zaspokojeniem bieżących potrzeb społecznych decydują o wyborze projektów do realizacji. Wówczas też zwykle w pierwszej kolejności realizowane są projekty komunalne jak kanalizacje i oczyszczalnie oraz drogi lokalne (o charakterze wybitnie społecznym a nie gospodarczym), w dalszej kolejności domy kultury, wiejskie świetlice, czy projekty związane z ochroną zdrowia. Niestety główne cele tych projektów to zwykle „poprawa jakości życia mieszkańców” (najczęściej formułowana „misja rozwoju”), natomiast projekty bezpośrednio nakierowane na rozwój gospodarczy zwykle są na dalszym planie (o ile w ogóle są).

EFEKTYWNOŚĆ I SKUTECZNOŚĆ REALIZOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

Zgodnie z raportem przeprowadzonym w ramach badań kwestionariuszowych¹⁰ wśród przedstawicieli gmin odpowiedzialnych bezpośrednio za przygotowanie projektów finansowanych z funduszy unijnych przeważała opinia, iż zostały zachowane właściwe proporcje między działaniami, które sprzyjają rozwojowi gminy w przyszłości, a działaniami sprzyjającymi zaspokojeniu bieżących potrzeb.

Ponieważ badania społeczne nie dały jasnej odpowiedzi na temat proporcji pomiędzy projektami ukierunkowanymi na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć, a inwestycjami prokonsumpcyjnymi, dodatkowo zastosowano metodę oceny eksperckiej. W tym celu realizowane projekty przyporządkowano do jednej z 4 kategorii:

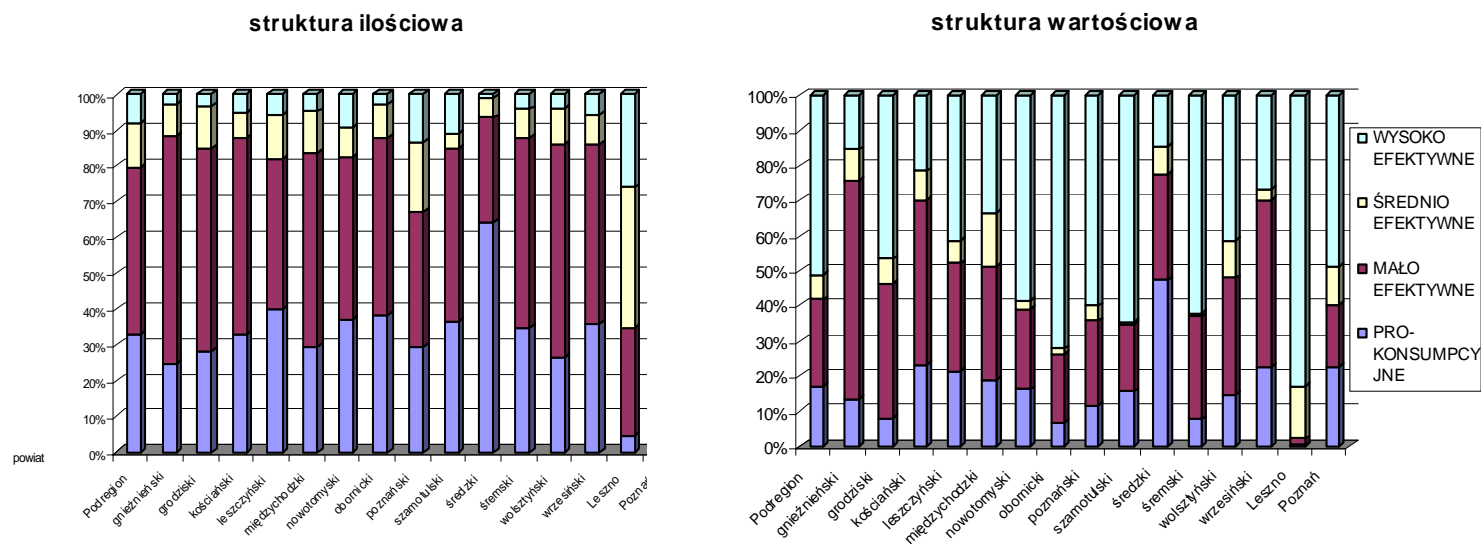
1. projekty prokonsumpcyjne – brak efektywności,
2. projekty nisko efektywne,
3. projekty średnio efektywne,
4. projekty wysoko efektywne.

W pierwszej grupie znalazły się projekty prokonsumpcyjne, tj. takie, które nie generowały wartości dodanej w sferze gospodarczej, nie tworzyły bezpośrednio nowych miejsc pracy, a także nie przyczyniały się do powstania kolejnych projektów, działań, czy inwestycji. Są to głównie projekty nastawione na rozwiązywanie problemów społecznych, jak szkolenia dla bezrobotnych. W grupie drugiej znalazły się projekty, które w niewielkim stopniu przyczyniają się do generowania wartości dodanej w sferze gospodarczej. Nie tworzyły bezpośrednio nowych miejsc pracy lub tworzyły pojedyncze miejsca pracy i tylko pośrednio przyczyniały się do powstania kolejnych projektów, działań, czy inwestycji. Są to głównie projekty szkoleniowe i promocyjne, w dużej części programy skierowane do rolników.

¹⁰ Raport PAPI.

W grupie trzeciej znalazły się projekty, które w znacznym stopniu przyczyniają się do generowania wartości dodanej w sferze gospodarczej, jednak często nie tworzyły bezpośrednio nowych miejsc pracy i tylko pośrednio przyczyniały się do powstania kolejnych projektów, działań, czy inwestycji. Są to głównie projekty związane z infrastrukturą turystyczną, kulturalną, odnową zabytków, a także ochroną środowiska. W tej grupie także znalazły się projekty związane z doradztwem i pomocą dla rozwoju przedsiębiorczości. W grupie czwartej umieszczono projekty, które w dużym stopniu przyczyniają się do generowania wartości dodanej w sferze gospodarczej. Przede wszystkim w sposób znaczący wpływają na ogólny potencjał podregionu. Ich wartość jest duża, tworzą one bezpośrednio miejsca pracy, przyczyniają się do powstania kolejnych projektów, działań, czy inwestycji. Są to głównie projekty infrastruktury drogowej i komunalnej oraz bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwa w tym sektorze rolnym. Na tej podstawie przyporządkowano wszystkie realizowane projekty w podregionie. Wyniki tego przedstawia wykres 5.8.1.

Wykres 5.8.1. Struktura projektów ukierunkowanych na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć

W podregionie poznańskim proporcja pomiędzy projektami ukierunkowanymi na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć, a inwestycjami pokonsumpcyjnymi jest na korzyść tych drugich. Ponad 58% ogółu pozyskanych środków przeznaczono na działania ukierunkowane na wspieranie najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć, a tylko 17% na inwestycje typowo prokonsumpcyjne. Jednocześnie widać, że ilościowo ta struktura wygląda zupełnie inaczej. Główny wpływ miała na to bardzo duża liczba działań skierowanych do rolników.

Sytuacja w podregionie była jednak dość zróżnicowana. Patrząc na poszczególne powiaty można stwierdzić, że najwięcej projektów o średniej i wysokiej efektywności zrealizowano w powiecie grodzkim Leszno (98%) i obornickim (74%), natomiast w powiatach średzkim, gnieźnieńskim, kościańskim i wrzesińskim udział tych projektów nie przekroczył 30%. W pozostałych powiatach projekty o średniej i dużej efektywności wyniosły ponad 50% realizowanych projektów.

W podregionie dość skutecznie realizowane są główne kierunki rozwoju. Zdecydowana większość działań nakierowana jest na działania długofalowe o wysokiej efektywności. Jednocześnie widać jednak zróżnicowanie terytorialne, czego konsekwencją są niejednoznaczne wyniki. Znaczący wpływ może mieć na to postawa wyrażana przez przedstawicieli JST w badaniach społecznych, które wyraźnie stoją w opozycji do realizowanej polityki wykorzystania funduszy strukturalnych. Wydaje się, że podstawową przyczyną takiego zachowania jest brak precyzyjnego zdefiniowania koncepcji rozwoju podregionu oraz konsekwencji w realizacji założeń programowych. Zarówno cele, jak i działania powinny być jednoznacznie określone i następnie realizowane zarówno w skali lokalnej, jak i regionalnej. Podobnie realizowane projekty powinny mieć też jasno określone efekty zarówno gospodarcze, jak i społeczne.

Warto jednak podkreślić, że aby w przyszłości istniała możliwość prowadzenia kontroli efektów, konieczna jest jasna definicja projektów prokonsumpcyjnych. Bez jednoznacznego przyporządkowania projektu na etapie jego oceny (na etapie składania wniosku o wsparcie finansowe), praktycznie nie ma możliwości zweryfikowania jego charakteru (ocena ekspercka nie daje jednoznacznego obrazu). Warto przy tym pamiętać, że obecnie praktyczne założenie przy ocenie wniosków i przydzielaniu wsparcia finansowego jest takie, iż wspierane są tylko projekty efektywne, generujące wartość dodaną (w domyśle „dużą” wartość dodaną). W tym duchu działają komitety sterujące i zwykle projekt, który nie generuje „wysokiej wartości dodanej” nie uzyskuje „dotacji”. Ponieważ dobrze wiedzą o tym beneficjenci, robią wszystko, aby ominąć ten „problem” i wykazać „odpowiedni” efekt. Oznacza to, iż żaden projekt nie będzie świadomie oznaczony jako projekt konsumpcyjny (w domyśle nieefektywny).

Inną sprawą jest, że pojęcie efektywności, skuteczności, czy dużej wartości dodanej, jest bardzo różnie interpretowane przez decydentów na wszystkich szczeblach. Począwszy od tych, którzy układają i zatwierdzają dokumenty programowe (głównie uzupełnienia do SPO i tzw. wytyczne) skończywszy na osobach dokonujących weryfikacji i oceny składanych wniosków. Podobnie jak z pojęciem projektów konsumpcyjnych, warto precyzyjnie zdefiniować, które projekty są efektywne i jak tą efektywność mierzyć.

Ponieważ problem doboru i oceny wniosków budzi powszechną kontrowersję w tej sprawie zadano dodatkowe pytania w badaniach ankietowych CATI. Ponad połowa respondentów (54%) oceniła pozytywnie system oceny wniosków o dofinansowanie – w tym 46% badanych udzieliło odpowiedzi „raczej tak”, a kolejne 9% badanych (5 respondentów) udzieliło odpowiedzi „zdecydowanie tak”. Jedna trzecia badanych (31%) uznała zaś, że system oceny wniosków nie gwarantował wyboru najbardziej efektywnych i skutecznych przedsięwzięć – w tym jedna czwarta badanych (25%) udzieliła odpowiedzi „raczej nie”, a kolejnych trzech badanych (6% respondentów) udzieliło odpowiedzi „zdecydowanie nie”. Znaczący odsetek respondentów - 15% (ośmiu respondentów) udzielił odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Należy zwrócić uwagę, że zdecydowana większość respondentów oceniających pozytywnie system oceny wniosków było pewnych swojej opinii – 25 spośród 30 respondentów odpowiadających „tak” a 46% udzieliło odpowiedzi „raczej tak”, natomiast odpowiedzi „zdecydowanie tak” udzieliło pięciu badanych. Może to oznaczać, że respondenci nie są silnie przekonani o wysokiej jakości procesu wyboru wniosków.

Wśród 17 respondentów, którzy ocenili negatywnie system oceny wniosków, uzasadnienia tego zdania o działalności systemu ocen wniosków były dosyć zróżnicowane. Najczęściej stawianym zarzutem procedurze selekcji wniosków były: nadmierna biurokracja, nadmierny formalizm w procesie oceny wniosków (np. odrzucenie wniosku z powodu nieprawidłowego sposobu podpisania formularza) oraz duży poziom trudności w procesie przygotowania wniosków – zarzuty takie zostały przedstawione przez ośmiu respondentów (15% ogółu respondentów). Trzech respondentów (5% ogółu respondentów) uznało, że ocena wniosku nie opierała się na merytorycznej ocenie wniosku, wynikała ze złej interpretacji przepisów lub uznali, że uzasadnienie nie przyjęcia poprzedniego wniosku „nie było całkiem prawdziwe”. Kolejnym zarzutem wobec procesu oceny wniosków było preferowanie przedsiębiorstw, które posiadały więcej kapitału przeznaczonego na inwestycje – taką opinię wyraziło dwóch respondentów. Jeden respondent zwrócił uwagę na brak dofinansowania dla mało innowacyjnych maszyn takich jak koparki. Inny respondent określił proces ubiegania się o dotację jako „walkę o uzyskanie dotacji”.

5.9. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW NA WZMOCNIENIE ENDOGENICZNEGO POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO PODREGIONU

Uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze, napotkało na podstawowy problem, jakim jest zidentyfikowanie endogenicznego potencjału rozwojowego, a następnie określenie, które z projektów mają znaczenie dla wzmocnienia tego potencjału.

Problemy te uwidaczniają bezpośrednio odpowiedzi w badaniach społecznych. W przeprowadzonych badaniach żaden z pytanym respondentów nie potrafił wskazać kluczowych czynników rozwoju. Uzyskane odpowiedzi w wywiadach indywidualnych koncentrowały się na wybranych obszarach, z którymi związani byli badani, jak: drogi, szkolnictwo, przedsiębiorstwa, zatrudnienie. W tym kontekście uzyskane odpowiedzi wskazywały jednoznacznie, że projekty przyjęte do realizacji mają pozytywny (i duży) wpływ na rozwój potencjału rozwojowego. Jednocześnie respondenci nie potrafili podać konkretnego związku przyczynowo-skutkowego, tj., jakie działania są podejmowane w celu wzmocnienia potencjału gospodarczego i jakie to przynosi efekty, (w jaki sposób wzmacnia potencjał rozwojowy), a w związku z tym problematyczne jest też stwierdzenie, że projekty, (które mają na myśli) miały w ogóle jakiś wpływ.

Z kolei w badaniach ankietowych skierowanych do przedstawicieli gmin na pytanie o kluczowe czynniki, respondenci najczęściej mówili o brakach i potrzebach gminy lub pewnych wartościach, które stanowiły wytyczne w postępowaniu gminy (np. „ochrona środowiska”).

Ze względu na powyższe dla oceny wpływu, jaki miały fundusze strukturalne na wewnętrzny potencjał rozwojowy określono najpierw, które czynniki endogeniczne mają potencjalnie największy wpływ na rozwój regionu. Wyboru dokonano w oparciu o diagnozę społeczno-gospodarczą, analizę dostępnych wskaźników GUS i analizę dokumentów strategicznych. Głównym kryterium było wydobycie kluczowych czynników mających największe znaczenie dla rozwoju podregionów "szans rozwojowych".

ENDOGENICZNY POTENCJAŁ ROZWOJOWY PODREGIONU

Podregion poznański charakteryzuje się wyraźnymi cechami metropolitalnymi. Zajmuje obszar należący w poprzednim podziale administracyjnym do województwa poznańskiego, co przyczynia się do dobrego powiązania całego obszaru ze stolicą regionu, czyli Poznaniem. Podregion leży na jednym z najważniejszych szlaków wymiany gospodarczej między Europą Wschodnią a Zachodnią. Czynnikiem mocno wyróżniającym podregion na tle kraju i województwa jest sektor MSP. Dynamika wzrostu liczby firm w sektorze MSP w okresie 2000-2005 w podregionie poznańskim wyniosła 20,4% (w Polsce wyniosła 14,3%). Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na 1 mieszkańca są wyższe od średniej krajowej. Na taką pozycję miasta wpływają wysoka jakość rynku pracy, korzystny klimat społeczny, relatywnie wysoka jakość infrastruktury technicznej, skuteczność realizowanej transformacji, dostępność komunikacyjna i aktywność marketingowa. Kolejnym ważnym czynnikiem rozwoju podregionu jest sektor B+R. Głównym ośrodkiem potencjału intelektualnego i rozwojowego jest Poznań, jako jeden z największych akademickich i naukowo-badawczych ośrodków w kraju. Pod względem zatrudnienia osób w sektorze B+R podregion poznański zajmuje 5 m-ce w kraju. Tym niemniej wartość nakładów na działalność B+R w Wielkopolsce w 2003 roku była niższa od średniej krajowej o 12,8 zł. Ponadto, maleje udział tych nakładów w relacji do PKB. W 2002 r. wynosił on 0,49%, gdy średnio w UE osiągnął prawie 2%. Wysoki potencjał sektora MSP i B+R jest ściśle powiązany z rynkiem pracy, oczekującym wykształconej specjalistycznej kadry, której w podregionie dostarczają liczne uczelnie wyższe. Poznań jest bardzo ważnym ośrodkiem kształcenia akademickiego i naukowego, gdzie znajduje się 31 szkół wyższych, w których studiuje ok. 145 tys. studentów. Istotną rolę w rozwoju podregionu odgrywa również turystyka. Zasoby turystyczne miasta Poznań to okazała starówka, muzea, opera, teatry, imprezy kulturalne czy targi i wystawy, około 25 tys. miejsc noclegowych, obecność lotniska i bardzo dobre położenie względem szlaków komunikacyjnych. Ponadto podregion otacza wiele atrakcyjnych turystycznie terenów, gdzie są liczne zabytki, lasy, jeziora, w tym Wielkopolski Park Narodowy, kompleks jezior w północno-wschodniej części podregionu.

W związku z tym jako główne czynniki endogeniczne, mogące mieć potencjalnie największy wpływ na rozwój podregionu należy wskazać¹¹:

1. Produkcja dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie.
2. Rozwój sektora badawczo-rozwojowego – wyspecjalizowane usługi laboratoryjne, w tym inżynieria materiałowa, tworzenie innowacji.
3. Rozwój turystyki w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych.
4. Poprawa warunków kształcenia wyższego

Przy czym jako działania wpływające na całokształt endogenicznego potencjału rozwojowego należy wskazać na rozwój infrastruktury drogowej, komunalnej oraz kształcenia nakierowanego na zmiany w określonych obszarach prorozwojowych.

Tabela 5.9.1. Wskaźniki wydatków majątkowych realizowanych przez JST na 1 mieszkańca

Jednostka terytorialna	Wydatki na transport i łączność		Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego		Wydatki na ochronę zdrowia		Wydatki na oświatę i wychowanie		Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	
	2003	zmiana 2005/2003	2003	zmiana 2005/2003	2003	zmiana 2005/2003	2003	zmiana 2005/2003	2003	zmiana 2005/2003
	[zł]	[%]	[zł]	[%]	[zł]	[%]	[zł]	[%]	[zł]	[%]
POLSKA	79,6	149,2%	3,14	283,3%	4,35	196,7%	39,01	121,5%	61,36	133,4%
Podregion poznański z m. Poznań	87,2	171,3%	4,26	53,3%	5,38	152,9%	24,69	165,2%	60,56	165,5%
Powiat gnieźnieński	45,1	192,9%	0,56	440,8%	0,96	321,5%	16,80	106,2%	89,65	62,7%
Powiat grodzicki	65,2	231,8%	3,38	53,3%	0,00	-	54,37	117,6%	91,40	170,1%
Powiat kościański	50,0	80,7%	1,22	172,1%	0,62	20,4%	41,93	153,8%	19,45	66,9%
Powiat leszczyński	30,2	117,8%	1,59	219,0%	0,00	-	8,92	174,6%	199,34	50,4%
Powiat międzychodzki	30,0	315,4%	0,11	5324,9%	0,00	-	1,21	2386,2%	94,40	60,7%
Powiat nowotomyski	17,1	204,7%	0,26	1552,6%	3,11	49,3%	30,82	111,1%	14,53	188,1%
Powiat obornicki	29,6	142,5%	0,00	-	0,51	228,1%	8,11	410,2%	119,87	226,2%
Powiat poznański	46,3	475,1%	5,10	96,3%	0,46	445,3%	23,10	368,6%	98,39	90,2%
Powiat szamotulski	79,4	139,3%	2,25	206,1%	0,08	8774,0%	49,34	8,0%	34,20	240,7%
Powiat średzki	32,0	174,2%	5,46	23,3%	0,00	-	6,20	357,8%	104,91	60,1%
Powiat śremski	7,1	1216,3%	0,00	-	0,00	-	12,48	257,3%	22,89	11,5%
Powiat wolsztyński	64,4	92,7%	0,75	115,4%	0,00	-	28,66	123,8%	87,32	155,2%
Powiat wrzesiński	16,5	296,3%	0,34	540,3%	0,00	-	70,34	13,1%	16,00	265,8%
Powiat m.Leszno	161,0	110,6%	0,00	-	0,13	6437,5%	35,41	0,0%	59,28	20,0%
Powiat m.Poznań	166,3	133,5%	8,62	7,9%	15,35	124,1%	18,05	225,6%	29,71	503,7%

¹¹ Wybór dokonano w oparciu o analizy własne danych gospodarczych oraz materiały robocze dotyczące okresu programowania 2007-2013, w szczególności RPO, gdyż w materiałach na lata 2004-2006 nie wyróżniano żadnych czynników endogenicznych charakteryzujących podregion.

Tabela 5.9.1 przedstawia w jakie obszary inwestują samorządy, inaczej mówiąc w jaki sposób realizują swoje strategie rozwoju. W podregionie poznańskim wydatki majątkowe w obszarze transportu i łączności przypadające na 1 mieszkańca w 2003 roku podobnie jak dynamika wzrostu tych wydatków w latach 2003-2005 były większe od średniej krajowej. W przypadku wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2003 roku ich poziom był na wyższym poziomie od średniej w kraju, jednakże w 2005 roku odnotowano wzrost tylko o 53% tj., prawie 5-krotnie mniej niż średnio w kraju. Podobnie, (choć nieco lepiej) wygląda sytuacja w przypadku wydatków na ochronę zdrowia, które były w 2003 roku na poziomie ok. 123% średniej krajowej, jednak ich wzrost w 2005 roku był niższy od przeciętnego wzrostu uzyskanego w kraju. Z kolei w przypadku oświaty i wychowania wartości wydatków na 1 mieszkańca była poniżej średniej krajowej, ale w 2005 ich poziom wzrósł bardziej niż średnio w kraju. Natomiast w przypadku wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2003 roku wskaźnik na 1 mieszkańca był niewiele niższy od średniej krajowej w 2003, a w 2005 roku wzrósł szybciej niż przeciętna w kraju. Można więc stwierdzić, że podregion zdecydowanie inwestował w infrastrukturę komunalną i drogową, gdzie poziom wydatków był wyższy od średniej krajowej. W latach 2003-2005 wyraźnie postawiono na rozwój poprzez inwestycje w infrastrukturę drogową, komunalną, a także oświatę i wychowanie. Jak widać z tabeli 5.9.1 praktycznie nie inwestowano w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w niewielkim stopniu wspierano rozwój ochrony zdrowia. Szczegółową sytuację w poszczególnych powiatach przedstawia tabela 5.9.1.

REALIZOWANE PROJEKTY ENDOGENICZNY POTENCJAŁ ROZWOJOWY PODREGIONU

Tabela 5.9.2 przedstawia zestawienie projektów, których realizacja miała wpływ na wzmocnienie endogenicznego potencjału rozwojowego podregionu z uwzględnieniem powyższego wybór czynników endogenicznych.

Tabela 5.9.2. Zestawienie projektów związanych ze wspieraniem endogenicznego potencjału rozwojowego

Rodzaj realizowanych działań	ILOŚĆ PROJEKTÓW [szt.]	WARTOŚĆ PROJEKTÓW [zł]	WARTOŚĆ WSPARCIA [zł]
Poprawa warunków kształcenia wyższego	29	32 940 910	24 251 433
Stypendia dla studentów	25	2 041 910	1 531 433
Infrastruktura oświatowa	4	30 899 000	22 720 000
Rozwój sektora badawczo-rozwojowego – wyspecjalizowane usługi laboratoryjne, w tym inżynieria materiałowa, tworzenie innowacji.	19	68 037 435	43 446 751
Infrastruktura badawczo rozwojowa	6	6 304 207	4 277 059
Transfer technologii i innowacji	7	3 783 659	2 837 745
ITC	2	11 780 974	8 835 730
Parki naukowo-technologiczne	4	46 168 595	27 496 217
Produkcja dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie.	290	683 100 863	148 407 609
Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	11	58 411 501	33 977 078
Wzrost konkurencyjności MSP poprzez doradztwo	136	9 605 608	2 049 114
Wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje	143	615 083 754	112 381 417
Rozwój turystyki w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych.	24	47 200 802	35 020 224
Infrastruktura sportowo – rekreacyjna	6	8 029 322	6 083 625
Ochrona zabytków i dziedzictwa narodowego	8	35 632 679	26 702 271
Infrastruktura turystyczna	2	727 770	420 002

W zakresie wzmocnienia potencjału szkolnictwa wyższego zrealizowano w podregionie 4 projekty infrastrukturalne o wartości łącznej prawie 31 mln. zł. Ponadto zrealizowano 25 projektów dotyczących wsparcia stypendialnego dla studentów. Ogólnie należy stwierdzić, że w podregionie wsparcie uzyskane w ramach funduszy strukturalnych dla rozwoju szkolnictwa wyższego było znaczne. Przy czym środki te stanowiły niecałe 2,2% wartości wszystkich projektów realizowanych w podregionie.

Jako bezpośrednie wsparcie dla rozwoju szkolnictwa wyższego można też wskazać na projekty w zakresie B+R, gdzie 7 z nich zrealizowały bezpośrednio uczelnie wyższe. Ogólnie rozwój sfery B+R to 19 projektów o łącznej wartości 68 mln zł., co stanowiło ok. 4,5% ogólnej wartości zrealizowanych projektów i dotyczyło głównie infrastruktury parków technologicznych. Jako kompleksowe rozwiązanie oraz dobry przykład działań komplementarnych stanowi realizacja projektu „Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego” przy UAM, w ramach którego zrealizowano budowę infrastruktury, wyposażenie specjalistycznego laboratorium oraz inkubator przedsiębiorczości. Ponadto zrealizowano 5 innych projektów w zakresie wyposażenia laboratoriów, w tym dwa dotyczyły technologii drewna. W tym zakresie region chce stworzyć jeden z czołowych w Europie regionów związanych z obróbką drewna oraz rozwinąć gospodarkę w oparciu o przetwórstwo drewna. Niestety zakres niniejszego badania nie umożliwił stwierdzenia czy jakieś przedsiębiorstwa skorzystały z nowych możliwości, jakie oferowały nowe laboratoria oraz parki technologiczne. Należy liczyć się z tym, że efekty z tego typu działań pojawią się w następnym okresie funkcjonowania funduszy strukturalnych.

Dlatego nie można też stwierdzić czy fundusze strukturalne wsparły rozwój produkcji dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie. Właściwie należy uznać, że w okresie działania NPR 2004-2006 nie zrealizowano żadnego projektu wspierającego rozwój tego obszaru. Można jednak wskazać 290 projektów, które potencjalnie mogły się do tego przyczynić. Z pewnością większość tych projektów związana była ze znaczącym unowocześnieniem produkcji poprzez zastosowanie nowych technologii, gdyż z założenia projekty te realizowano w ramach działania SPO-WKP. Z drugiej strony należy jednak pamiętać, że sam fakt zastosowania innowacyjnych technologii nie przesądza o produkcji wysoko przetworzonych i zaawansowanych produktów. Podobnie jak w przypadku pozostałych kluczowych czynników rozwoju, rozwój turystyki skupił się na realizacji projektów w Poznaniu, gdzie zrealizowano ich ponad połowę. Większość projektów dotyczyła renowacji zabytków i budowy przyszkolnych obiektów sportowych. W tym wypadku należy ocenić, że w podregionie środki strukturalne nie wsparły znacząco potencjału rozwojowego turystyki.

Podsumowując należy uznać, że fundusze strukturalne znacząco wsparły potencjał rozwojowy w obszarze B+R oraz rozwój szkolnictwa wyższego poprzez realizację wielu ciekawych i komplementarnych efektów. Tym niemniej na dzień dzisiejszy nie można zweryfikować efektów tych działań podobnie jak trudno jednoznacznie ocenić na ile wsparło rozwój produkcji wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie. Najmniej wykorzystano potencjał związany z turystyką, gdzie praktycznie w skali całego podregionu nie zrealizowano zbyt wielu projektów. W samym Poznaniu większość środków przeznaczono na renowację zabytków, natomiast zabrakło działań wokół budowania szerokiej oferty turystycznej.

Dla ogólnego zilustrowania, które obszary społeczno gospodarcze były wspierane i w jakim stopniu dokonano zestawienia wydatków ze źródeł własnych w stosunku do ilości środków pozyskanych z dotacji. Takie podejście pozwala, (choć w sposób dość uproszczony) na uzyskanie ogólnego poglądu, w jakim stopniu przyjęte do realizacji projekty miały wpływ na wzmocnienie ogólnego potencjału podregionu w określonym obszarze. Wyniki tego zestawienia przedstawia tabela 5.9.3. Największy udział wsparcia z funduszy strukturalnych odnotowano w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, gdzie ich udział był 7-krotnie większy od środków własnych przeznaczanych na ten cel przez JST, a w przypadku powiatu grodzkiego Poznania nawet 30-krotnie większy! Fundusze strukturalne odegrały również znaczącą rolę w ochronie zdrowia i gospodarce komunalnej.

Tabela 5.9.3. Wskaźnik udziału pozyskanego wsparcia z funduszy UE za lata 2004-2006 do poniesionych wydatków majątkowych, nakładów inwestycyjnych ogółem za lata 2004-2005

Jednostka terytorialna	Wydatki na transport i łączność	Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	Inwestycje materialne w przedsiębiorstwach	Wydatki na ochronę zdrowia	Wydatki na oświatę i wychowanie	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska
Podregion poznański z m. Poznań	82,2%	712,4%	2,4%	123,9%	27,6%	141,6%
Powiat gnieźnieński	5,4%	458,9%	2,4%	0,0%	5,7%	47,9%
Powiat grodziski	69,3%	96,3%	0,1%	0,0%	0,0%	38,5%
Powiat kościański	7,8%	813,7%	0,5%	0,0%	0,0%	114,7%
Powiat leszczyński	21,0%	190,2%	2,8%	0,0%	0,0%	962,8%
Powiat międzychodzki	69,4%	143,1%	2,1%	251,7%	38,1%	28,4%
Powiat nowotomyski	101,1%	0,0%	4,2%	93,0%	0,0%	24,9%
Powiat obornicki	0,0%	351,5%	1,4%	0,0%	0,0%	112,1%
Powiat poznański	318,3%	152,5%	4,6%	121,8%	0,0%	11,6%
Powiat szamotulski	83,0%	808,3%	18,6%	0,0%	261,7%	107,0%
Powiat średzki	30,6%	671,0%	0,0%	-	0,0%	0,0%
Powiat śremski	319,2%	0,0%	1,2%	116,8%	0,0%	38,4%
Powiat wolsztyński	0,0%	332,1%	1,0%	0,0%	15,8%	47,1%
Powiat wrzesiński	0,0%	427,2%	6,7%	1087,8%	0,0%	0,0%
Powiat m.Leszno	0,0%	0,0%	18,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Powiat m.Poznań	41,1%	3192,6%	0,3%	116,4%	60,5%	218,0%

Najsłabsze wsparcie z funduszy strukturalnych odnotowano w obszarze rozwoju przedsiębiorczości i oświaty. Jest to o tyle zaskakujące, że jak wynika z przedstawionej tabelki inwestycje w tym zakresie uzyskały spore wsparcie z funduszy strukturalnych. Można to wytłumaczyć na kilka sposobów. Jedną z przyczyn jest to, że w dużo większym stopniu rozwój w tych obszarach finansowano ze środków własnych, z drugiej strony większość działań realizowano w Poznaniu, a pozostałe regiony nie uzyskały żadnego wsparcia. Ponadto szkolnictwo wyższe nie stanowi głównej pozycji wydatków majątkowych większości JST. W podregionie zdecydowanie postawiono na gospodarkę komunalną i drogi jako główne czynniki rozwojowe. Można także stwierdzić, że wiele działań skierowanych jest na rozwój turystycznego potencjału podregionu związanego z kulturą i dziedzictwem narodowym.

Rekomendacje: podregion skutecznie realizuje swoje plany rozwojowe, jednak występują liczne problemy w zakresie bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorczości oraz koordynacji działań w skali całego podregionu (peryferia odstają od stolicy). Wydaje się, że zasadne byłoby większe skoordynowanie działań zmierzających do zdecydowanej spójności przestrzennej, głównie poprzez wypracowanie jasnej koncepcji, które obszary należy wzmacniać i które regiony peryferyjne mogą uczestniczyć w tym procesie. Konieczna jest zatem jasna polityka władz podregionu na rzecz rozwoju zrównoważonego, gdzie będą określone precyzyjne strategie rozwoju w oparciu o czynniki endogeniczne oraz jasne plany działania na rzecz wzmocnienia tych czynników, z których skorzysta cały podregion.

6. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNĄ PODREGIONÓW

6.1. WPŁYW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI PROJEKTÓW Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI NA LINII PODREGION A METROPOLIA WOJEWÓDZTWA ORAZ AGLOMERACJA/CJE PODREGIONU A PERYFERIA PODREGIONU

STAN PONADLOKALNEJ INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ W ROKU 2003 I KLUCZOWE POTRZEBY W ZAKRESIE JEJ ROZWOJU

W podregionie poznańskim (dawne województwo poznańskie) występują dobrze rozwinięte połączenia transportowe na linii miasta powiatowe-metropolia województwa. Przez region przebiegają kluczowe krajowe i europejskie korytarze transportowe. Największe strategiczne znaczenie mają korytarz paneuropejski nr II - Berlin-Poznań-Warszawa oraz ciągi komunikacyjne łączące Wrocław z północą kraju. Kluczową rolę dla utrzymywania połączeń na linii miasta powiatowe podregionu-metropolia województwa odgrywają drogi krajowe nr 5, nr 92, nr 24, nr 11, nr 23 oraz autostrada A2 zapewniające połączenie na linii: Poznań-Gniezno, Września, Oborniki, Międzychód, Wolsztyn, Grodzisk Wielkopolski, Leszno, Kościan, Środa Wielkopolska.

Poza systemem dróg krajowych znajdują się trzy miasta powiatowe: Nowy Tomyśl, Śrem, Szamotuły oraz Wronki. Połączenie z metropolią województwa odbywa się poprzez drogi wojewódzkie nr 208, nr 307, nr 431 i nr 184.

Uzupełnienie tej sieci stanowią drogi wojewódzkie i powiatowe. W 2003 roku wskaźnik gęstości dla dróg powiatowych wynosił 38,9 km/100 km², z czego ponad 80% stanowiły drogi o powierzchni twardej ulepszonej. Średnia gęstość dróg w podregionie była wyższa od średniej w kraju, która wynosi przeciętnie 36,5 km/100 km². Kluczowe ciągi komunikacyjne zapewniające łączność na linii metropolia województwa-metropolie podregionu-peryferia podregionu zostały przedstawione na mapie 6.1.

Przedstawiciele powiatowych i wojewódzkich zarządów dróg zwracali uwagę przede wszystkim na brak odpowiednio przystosowanych dróg (nieodpowiednia szerokość) dla transportu wielkogabarytowego, który ma duży wpływ na degradację nawierzchni. Uwagi te dotyczyły wybranych odcinków dróg wojewódzkich. Wśród kluczowych potrzeb wymieniano również renowację dróg powiatowych oraz konieczność budowy mostów drogowych. Wobec wzrastającego ruchu tranzytowego wskazywano na pilną potrzebę budowy obwodnic miast.

Obszar regionu poznańskiego należy uznać za jeden z najlepiej rozwiniętych w infrastrukturę transportową w kraju. Jednocześnie cele związane z dalszym rozwojem tej infrastruktury są uważane za najważniejsze cele strategiczne w województwie. Niedostosowanie części dróg do transportu wielkogabarytowego, zły stan techniczny nawierzchni i mostów oraz brak obwodnic wpływa na słabą drożność ciągów komunikacyjnych i jest kluczowym czynnikiem ograniczającym pełne włączenie podregionu w europejską przestrzeń transportową, której osią ma być budowa autostrady A2 oraz modernizacja linii kolejowej E20. Dlatego kluczowe znaczenie ma rozwój połączeń pomiędzy tymi głównymi szlakami, a miejscowościami regionu. Szczególne znaczenie mają powiązania na linii północ-południe.

CHARAKTER I ZAKRES REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W podregionie zrealizowano łącznie 23 projekty w zakresie rozwoju ponadlokalnej infrastruktury transportowej, w tym jeden dotyczący rozwoju infrastruktury kolejowej. Całkowita wartość projektów osiągnęła poziom 862 628 382 zł, a całkowita wartość otrzymanego wsparcia – 578 697 129 zł, co stanowiło 39,2% wsparcia otrzymanego w podregionie. Średni poziom wsparcia jednego projektu z funduszy strukturalnych sięgnął poziomu 67%.

Największe przedsięwzięcie finansowane z Funduszu Spójności obejmowało modernizację poznańskiego węzła kolejowego. Na jego realizację przeznaczono 303 554 114 zł, co stanowiło 52,5% środków przyznanych na rozwój infrastruktury komunikacyjnej.

Modernizacja Poznańskiego Węzła Kolejowego

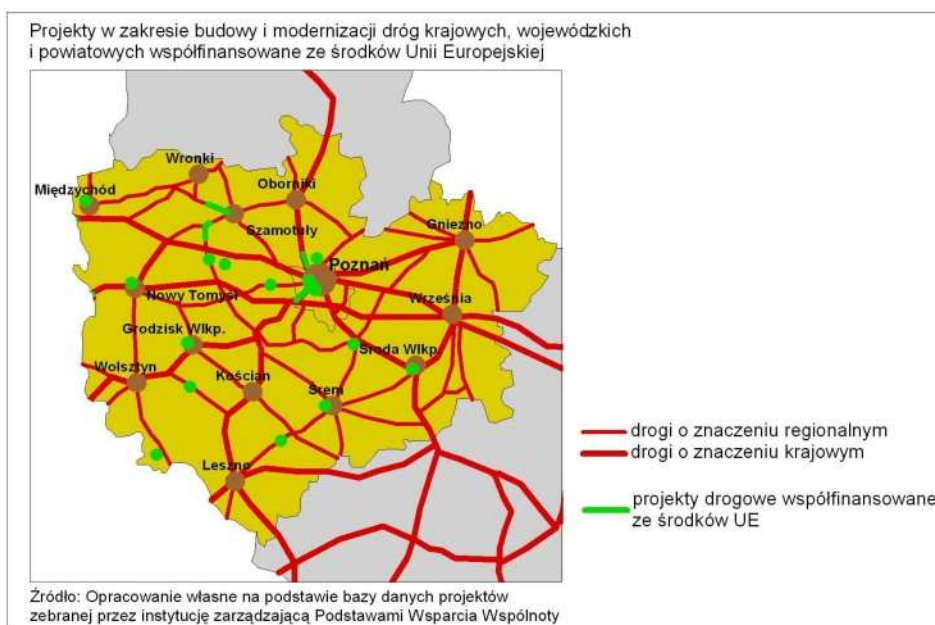
Poznański Węzeł Kolejowy jest zlokalizowany w gęsto zabudowanym obszarze miejskim. Krzyżują się w nim 2 ważne ciągi komunikacyjne łączące wschód i zachód oraz północ i południe Europy. Zły stan techniczny urządzeń oraz nawierzchni sprawia, że jest to tzw. wąskie gardło w międzynarodowych połączeniach transportowych, utrudniające płynne prowadzenie ruchu pociągów.

Modernizowany odcinek to 21 km zelektryfikowanej, dwutorowej linii od stacji Swarzędz do stacji Poznań Junikowo, na której usytuowanych jest 6 stacji i jeden przystanek osobowy. Zakres prac obejmuje modernizację urządzeń sterowania ruchem kolejowym, układu torowego, nawierzchni kolejowej, zasilania elektroenergetycznego i sieci trakcyjnej, obiektów inżynierskich (w tym budowa skrzyżowania dwupoziomowego w Swarzędzu).

ZPORR, działanie 3.1 Obszary wiejskie; wartość projektu 413 301 796 zł; wartość dofinansowania 303554115 zł (73%)

Podobną ilość środków – 275 143 013 zł – przeznaczono na realizację inwestycji drogowych. Zdecydowana większość środków – 82,6% (8 projektów) – została przeznaczona na przebudowę dróg oraz budowę obwodnic w miastach pełniących rolę węzłów komunikacyjnych w układzie transportowym podregionu.

Mapa 6.1

Zrealizowano również 10 projektów dotyczących przebudowy lub modernizacji dróg wojewódzkich łączących miasta powiatowe podregionu (14,8% środków), w tym 5 projektów dotyczyło remontu lub gruntownej przebudowy obiektów mostowych. Jedynie 3 projekty dotyczyły remontu lub modernizacji dróg powiatowych łączących miejscowości z miastami powiatowymi (2,6% środków). Większość projektów sfinansowano z działania 1.1. ZPORR: Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego oraz działania 2.2 SPO Transport Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu.

WPŁYW INWESTYCJI Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ NA DOSTĘPNOŚĆ PODREGIONU

Dawne województwo poznańskie jest jednym z podregionów, które w największym stopniu skorzystały z możliwości w zakresie rozwoju sieci transportowej, jakie otworzyły fundusze unijne. Podkreślić należy zrównoważony charakter inwestycji. Ze środków unijnych finansowane były zarówno przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej, jak i kolejowej. Znaczna część inwestycji, w tym przede wszystkim rozbudowa węzła kolejowego w Poznaniu ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia

spójności transportowej kraju oraz głównych aglomeracji. Wpływie również na poprawę dostępności całego regionu do rynku Unii Europejskiej.

Realizowane projekty były zgodne ze zdiagnozowanymi potrzebami podregionu. Większość projektów obejmowała modernizację systemu dróg oraz budowę obwodnic w miastach powiatowych. Miejscowości te pełnią rolę węzłów komunikacyjnych, które mają kluczowe znaczenie dla drożności całego systemu drogowego. Realizacja tego rodzaju projektów wpływa na skrócenie czasu przejazdu przez ośrodki miejskie, co z kolei powoduje zmniejszenie obciążeń ze strony ruchu na mieszkańców miast oraz środowisko (mniejsza emisja spalin i hałasu). Tego rodzaju przedsięwzięcia realizowane były głównie w obrębie miasta Poznań, wpływając tym samym na poprawę warunków dojazdu do kluczowej aglomeracji podregionu, ale również w obrębie kilku miast powiatowych leżących na skrzyżowaniu ważnych dróg krajowych i wojewódzkich (Nowy Tomyśl, Grodzisk Wielkopolski, Środa Wielkopolska, Śrem).

Uzupełnieniem powyższych działań są projekty dotyczące przebudowy dróg wojewódzkich łączących miasta powiatowe podregionu. Większość projektów dotyczyła modernizacji nawierzchni (głównie poprzez dostosowanie do ruchu pojazdów wysokotonazowych) oraz przebudowy obiektów mostowych. Tego rodzaju działania były wskazywane wśród kluczowych potrzeb podregionu.

Przebudowa ul. Głogowskiej w Poznaniu od autostrady A2 do węzła Górczyn – etap I od autostrady A2 do strumienia Junikowskiego

W wyniku realizacji działań objętych projektem osiągnięte zostaną następujące efekty: (a) poprawa struktury drogowej Poznania; (b) usprawnienie połączenia z centrum miasta, a w szczególności z terenami targowymi oraz lotniskiem Ławica; (c) lepsza komunikacja aglomeracji poznańskiej z autostradą A2; (d) poprawa komunikacji z innymi drogami krajowymi przebiegającymi przez Poznań; (e) lepsze warunki tranzytu; (f) wzrost przepustowości trasy oraz segregacja ruchu; (g) skrócenie czasu przejazdu; (h) zapewnienie bezpieczeństwa ruchu: wyeliminowanie kolizji z pieszymi; (i) wzrost nośności nawierzchni, poprawa właściwości eksploatacyjnych; (j) zmniejszenie ilości wydzielanych spalin, hałasu, poprawa środowiska; (k) mniejsze koszty dla kierowców: mniejsze zużycie paliwa, koszty eksploatacji pojazdów, straty czasu.

SPO T.2.2 Usprawnienie przejazdów drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu; wartość projektu 10 000 000 zł; wartość dofinansowania 7 500 000 zł (75%)

Realizowane przedsięwzięcia miały w dużej mierze kompleksowy charakter i mogą w znacznym stopniu przyczynić się do zwiększenia dostępności na linii miejscowości podregionu-metropolia województwa. Wpływają również na poprawę dostępu do głównych krajowych i europejskich korytarzy transportowych przebiegających przez podregion.

Ze względu na niewielką liczbę i wartość przedsięwzięć dotyczących modernizacji dróg powiatowych realizowane projekty w niewielkim stopniu wpłyną na poprawę warunków komunikacji pomiędzy peryferiami, a kluczowymi miastami podregionu. Wpływ tego rodzaju projektów ma charakter punktowy i dotyczy kilkunastu miejscowości powiatu poznańskiego, szamotulskiego i leszczyńskiego.

Przedstawiciele powiatowych i wojewódzkich zarządów dróg podkreślali dużą skalę oraz wpływ projektów na uzupełnienie sieci transportowej łączącej aglomerację miasta wojewódzkiego z podregionem. Potrzeby w tej dziedzinie nadal są jednak duże. W okresie przedakcesyjnym zakres oraz rozmiar realizowanych zadań był znacznie mniejszy niż obecnie. Ze względu na ograniczone środki realizowano często doraźne działania (np. bieżące usuwanie uszkodzeń zamiast gruntownej przebudowy). Środki unijne otworzyły możliwość realizacji dużych, kompleksowych przedsięwzięć.

Badani podkreślają, że poprawie uległy warunki dojazdu do Poznania oraz przejazdu pomiędzy miastami podregionu, wpływając jednocześnie na ich ożywienie gospodarcze i poprawę warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej. Szczególne znaczenie miały tu inwestycje dotyczące budowy obwodnic i przebudowy dróg w miastach, które znacząco wpływają na skrócenie czasu przejazdu w obrębie podregionu.

Podkreślano również wpływ realizowanych projektów na poprawę bezpieczeństwa ruchu i bezpieczeństwa pieszych, głównie dzięki budowie przejść bezkolizyjnych oraz skrzyżowań z sygnalizacją świetlną.

Uczestnicy badania podkreślali duże znaczenie przygotowanej na poziomie województwa strategii w zakresie rozwiązania problemów infrastruktury drogowej

(wieloletni plan inwestycyjny). Na poziomie powiatów podkreślano jednak brak długofalowej strategii rozwoju w tej dziedzinie i realizację inwestycji w oparciu o bieżącą analizę na podstawie priorytetu potrzeb.

6.2. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZMNIEJSZANIE ISTNIEJĄCYCH ZRÓŻNICOWAŃ ROZWOJOWYCH WEWNĄTRZ PODREGIONU ORAZ MIĘDZY BADANYM PODREGIONEM A PODREGIONAMI SĄSIADUJĄCYMI

Przedmiotowa analiza opiera się w głównej mierze na opiniach przekazanych przez przedstawicieli gmin, powiatów i województw. Większość osób biorących udział w badaniach społecznych wskazuje jednak, że na obecnym etapie brakuje wystarczających danych, żeby kompleksowo ocenić realny wpływ funduszy unijnych na zmniejszenie różnicowań wewnątrz podregionu oraz pomiędzy podregionami. Dodatkowo przedmiotem analizy było porównanie wybranych wskaźników obrazujących różnicowania rozwojowe w poszczególnych gminach i powiatach z poziomem wsparcia udzielonego w odpowiadających im obszarach.

Dochody gmin, a poziom udzielonego wsparcia

W obrębie podregionu występują znaczne różnicowania w zakresie poziomu dochodów poszczególnych gmin. Gminą o najniższych dochodach na jednego mieszkańca jest gmina wiejska Września, gdzie wskaźnik ten kształtował się w 2003 roku na poziomie 1097,3 zł/jednego mieszkańca. Gminą o najwyższych dochodach jest Tarnowo Podgórne, gdzie wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2976,7 zł/jednego mieszkańca¹².

W gminach podregionu zrealizowano 71 projektów o łącznej wartości 160 285 700 zł. W gminach, w których poziom dochodów był niższy od mediany (1413 zł/jednego mieszkańca) zrealizowano 36 projektów, a poziom udzielonego wsparcia osiągnął 46 933 892 zł, co stanowi 29% środków. Natomiast w gminach, w których poziom dochodów był wyższy lub równy medianie zrealizowano 35 projekty, a poziom udzielonego wsparcia osiągnął 113 351 808 zł, co stanowi 71% środków.

Wyposażenie gmin w infrastrukturę komunalną, a poziom udzielonego wsparcia

Tabela 6.2.1. Wyposażenie gmin w infrastrukturę komunalną, a poziom udzielonego wsparcia na realizację projektów dotyczących budowy lub rozbudowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków

Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na 100 mieszkańców	Liczba gmin	Liczba zrealizowanych projektów	Wartość udzielonego wsparcia (zł)	Procent całości
poniżej 25	28	8	7851069	14
25-41	28	7	22330664	40
powyżej 41	26	9	26045046	46
Ogółem	83	24	56226778	100

Duże różnice występują również w zakresie wyposażenia gmin w infrastrukturę komunalną. W 9 gminach w 2003 roku nie funkcjonowały żadne oczyszczalnie ścieków, w 2 nie było infrastruktury kanalizacyjnej, a w 1/10 gmin udział osób korzystających z kanalizacji nie przekraczał 10%.

W 14 gminach odsetek osób korzystających z kanalizacji był wyższy od średniej dla kraju. Tymczasem większość projektów realizowana była w gminach, w których infrastruktura komunalna

¹² Z analizy wyłączono miasto Poznań.

jest dość dobrze rozwinięta (tabela 5.6.1). W gminach, w których nie funkcjonowała oczyszczalnia ścieków, nie został zrealizowany żaden projekt dotyczący budowy tego rodzaju obiektów.

Tabela.6.2.2. Wyposażenie gmin w infrastrukturę kulturową, a poziom udzielonego wsparcia na realizację projektów dotyczących budowy lub rozbudowy domów kultury i świetlic

Ludność na 1 placówkę kulturalną (domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice)	Liczba gmin	Liczba zrealizowanych projektów	Wartość udzielonego wsparcia (zł)	Procent całości
brak obiektów	16	9	1 826 951	39
powyżej 8500	33	7	1 267 613	27
poniżej 8500	34	5	1 641 529	35
Ogółem	83	21	4 736 093	100

Do gmin, w których nie funkcjonowały żadne placówki kultury trafiło najwięcej środków. Dotyczyły one budowy, lub adaptacji istniejących obiektów do pełnienia funkcji świetlic wiejskich oraz domów kultury. Podobna wartość wsparcia trafiła również do gmin dobrze wyposażonych w infrastrukturę kulturową. Realizowane projekty dotyczyły głównie remontu lub modernizacji istniejących obiektów.

Wyposażenie gmin w infrastrukturę kulturową, a poziom udzielonego wsparcia

Gminy wykazały dość dużą aktywność w zakresie realizacji projektów dotyczących budowy lub rozbudowy infrastruktury kulturowej (domy kultury, świetlice, kluby). Tu również występowały znaczne różnice. W 2003 roku w 16 gminach nie funkcjonowały żadne placówki kulturalne.

Respondenci potwierdzali potencjalny wpływ płynący z realizacji projektów na niwelowanie zróżnicowania rozwojowego wewnątrz podregionu, nie wyznaczając jednak szczególnie dotkniętych tego typu problemami obszarów. Jednocześnie wskazali na konieczność tworzenia oraz wdrażania strategii rozwoju, które identyfikują indywidualną specyfikę obszarów i rozwijają ich „mocne strony”.

Zdaniem respondentów w programach operacyjnych nie występowały mechanizmy ukierunkowane na niwelowanie różnic rozwojowych. Głównie w przypadku programów sektorowych wśród kryteriów przyznawania dotacji nie było w zasadzie odniesień preferujących obszary gorzej rozwinięte (z wyjątkiem niektórych działań SPO WKP). Wśród projektów, które mają największy wpływ na niwelowanie zróżnicowań rozwojowych wymieniali przedsięwzięcia dotyczące rozbudowy infrastruktury transportowej, jak również aktywizację bezrobotnych oraz wyrównywanie dostępu do edukacji. W ich opinii zwiększanie dostępności obszarów peryferyjnych, zwiększanie kwalifikacji zawodowych oraz podnoszenie poziomu wykształcenia w największym stopniu otwiera możliwość rozwoju terenów marginalizowanych.

Pozytywnym zjawiskiem wskazanym przez respondentów przy okazji omawiania tego zagadnienia jest fakt generowania pozytywnej rywalizacji pomiędzy gminami, powiatami, a także podregionami o jak najpełniejszy dostęp do środków i efektywną realizację projektów unijnych. Projekty realizowane przez czołowe gminy i powiaty motywują do realizacji podobnych działań gminy i powiaty sąsiednie. „Dobre praktyki” wypracowane przez tego rodzaju liderów otwierają możliwość realizacji projektów innowacyjnych w skali powiatu lub podregionie. Zdaniem badanych oddziaływanie tego rodzaju ma równie istotny wpływ na niwelowanie zróżnicowań rozwojowych, jak zrealizowane dotychczas inwestycje.

W przypadku kwestii niwelowania różnic między podregionami respondenci nie dysponowali taką wiedzą. Jeden z respondentów odniósł się do kwestii wykorzystania środków w aglomeracji wrocławskiej, wskazując, że samorząd tego województwa jest bardziej skuteczny w wykorzystaniu środków. Jako główną przyczynę tego stanu rzeczy wskazał stabilną sytuację polityczną w mieście i regionie, dzięki której możliwe jest konsekwentne realizowanie celów długookresowej polityki rozwoju.

Podsumowanie: Przedstawione dane opisują jedynie wyrywek rzeczywistości. Na ich podstawie można jednak wstępnie wnioskować, że w wyniku realizacji projektów w obrębie podregionu nie nastąpiło znaczące zmniejszenie zróżnicowań rozwojowych. Ze wsparcia korzystały w głównej mierze gminy o relatywnie wysokich dochodach (ponad 2/3 środków trafiło do gmin o relatywnie wysokich dochodach). W przypadku infrastruktury komunalnej większość środków trafiła do gmin, w których poziom rozwoju kanalizacji był dość dobry, jednak widoczne są również przykłady realizacji projektów w gminach, w których infrastruktura komunalna była słabo rozwinięta. W przypadku infrastruktury kulturowej większość środków trafiła do gmin, w których występowały istotne braki w tym zakresie. Podobna ilość środków trafiła jednak do gmin dobrze wyposażonych w infrastrukturę kulturową. W opinii respondentów, mimo braku mechanizmów ukierunkowanych na niwelowanie różnic rozwojowych, realizacja projektów będzie miała wpływ na realizację celu konwergencji.

6.3. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WYMIARÓW MIĘDZYREGIONALNEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WYMIARÓW WSPÓŁPRACY MIĘDZYREGIONALNEJ (MIĘDZY SĄSIADUJĄCYMI PODREGIONAMI W OBRĘBIE KRAJU)

Wśród projektów realizowanych w podregionie poznańskim kilkanaście obejmowało swym zasięgiem sąsiednie podregiony, jednak tylko dwa odnosiły się bezpośrednio do wzmocnienia wymiarów współpracy międzyregionalnej. Wśród projektów poddanych pogłębionej analizie kilkanaście realizowano na terenie więcej niż jednego podregionu, jednak tylko cztery, wdrażane w ramach programu Leader+, odnosiły się bezpośrednio do wzmocnienia współpracy pomiędzy sąsiednimi podregionami. Pierwszy z projektów realizowany był na pograniczu trzech podregionów – gorzowskiego, zielonogórskiego i poznańskiego i dotyczył inicjowania wspólnych działań ukierunkowanych na rozwój Regionu Kozła (opisany w rozdziale 6.4). Kolejne projekty obejmowały:

- wypracowanie wspólnej strategii w zakresie promocji turystycznej Szlaku Rajdów Konnych „Wielkopolska Podkowa” znajdującego się na pograniczu z podregionem kaliskim,
- wypracowanie osi współpracy w dziedzinie rozwoju społeczności wiejskich Puszczy Nadnoteckiej na pograniczu z podregionem pilskim,
- stworzenie partnerstwa na rzecz rozwoju Ziemi Nadwarciańskiej na pograniczu z podregionem konińskim (opisany w rozdziale 6.4).

Region Kozła inny niż wszystkie

Projekt jest przykładem oddolnej inicjatywy, której realizacja została oparta na analizie „mocnych stron” regionu o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Przedsięwzięcie obejmuje dość szeroki zakres działań. Należą do nich: (1) Mobilizacja mieszkańców do wzięcia aktywnego udziału w procesie planowania i realizacji działań na rzecz rozwoju obszaru, który zamieszkują; (2) Ukazanie korzyści płynących ze wspólnego działania; (3) Kompleksowe zebranie i zarchiwizowanie w grupach tematycznych informacji historycznych, turystycznych, agroturystycznych; (4) Inwentaryzacja produktów lokalnych wytwarzanych przez mieszkańców gmin; (5) Stworzenie wspólnego wizerunku gmin Regionu Kozła jako krainy o dużych walorach turystycznych, bogatej, wielowiekowej tradycji i odrębności kulturowej; (6) Prezentacja dobrych wzorców aktywności społecznej i gospodarczej na obszarach wiejskich w kraju i za granicą; (7) Określenie problemów, które hamują rozwój gospodarczy i społeczno - kulturalny Regionu, a także wskazanie mocnych stron i szans jego rozwoju; (8) Utworzenie organizacji, czyli Lokalnej Grupy Działania LGD reprezentującej mieszkańców Regionu i ich interesy, która połączy wysiłki sektora publicznego i prywatnego na rzecz rozwoju obszaru; (9) Opracowanie wspólnej strategii (planu) rozwoju 7 gmin i okolicy, krainy jednorodnej pod względem kulturowym, społecznym, przyrodniczym, turystycznym i gospodarczym; (10) Wypromowanie i wspieranie idei partnerstwa publiczno-prywatnego jako metody rozwiązywania problemów lokalnych społeczności na wsi, uwzględniającej i łączącej interesy różnych grup społecznych.

ROLNICY, działanie 2.7 Pilotażowy Program Leader+; wartość projektu 56 000 zł; wartość dofinansowania 44 800 zł (80%)

Inicjatywa Partnerska „Puszcza Notecka” – wsparcie dla społeczności wiejskich Puszczy Noteckiej

Projekt obejmował wspólne wypracowanie koncepcji, jak zrestrukturyzować wsie, uwzględniając ich mocne strony oraz walory Puszczy Noteckiej w zakresie drobnej przedsiębiorczości i turystyki. W jego ramach wyznaczono następujące zadania: (1) Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; (2) Wzmacnianie środowiska gospodarczego dla zwiększenia ilości miejsc pracy; (3) Poprawienie zdolności organizacyjnych społeczności lokalnych. Projekt zmierza do stworzenia Lokalnej Grupy Działania i wypracowania Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wspólne działania mają doprowadzić do zahamowania procesu ubożenia wsi, wykorzystania potencjału Puszczy Noteckiej oraz skutecznego wprowadzania nowych rozwiązań.

ROLNICY, działanie 2.7 Pilotażowy Program Leader+; wartość projektu 147 800 zł; wartość dofinansowania 118 240 zł (80%)

Osoby biorące udział w badaniu, zapytane wprost, nie odniosły się do kwestii wpływu funduszy unijnych na wzmocnienie współpracy między sąsiednimi regionami w obrębie kraju. Nie wskazały również projektów, które mogły mieć pośredni wpływ w tym zakresie. Można na tej podstawie wnioskować, że rzeczywiste oddziaływanie w tym obszarze jest mało znaczące.

Uczestnicy badania wskazywali również, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej rozszerzyła się możliwość nawiązywania kontaktów z krajami europejskimi. Współpraca tego rodzaju była realizowana poprzez tworzenie sieci tzw. miast partnerskich. Głównym efektem współpracy, poza wymianą doświadczeń na poziomie przedstawicieli władz, jest intensyfikacja kontaktów mieszkańców. Badani wskazywali również na wpływ projektów z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej na poprawę warunków komunikacji z sąsiednimi podregionami. Podkreślano również wpływ sąsiednich podregionów na motywację do absorpcji środków dzięki obserwacji efektów projektów, które zostały w nich wdrożone.

W okresie 2004 – 2006 brakowało skutecznych mechanizmów stymulujących współpracę pomiędzy sąsiednimi regionami w obrębie kraju. Skutkiem tego jest marginalny udział projektów ukierunkowanych, jak również mających pośredni wpływ na wzmocnienie wymiarów tej współpracy. Podobnej sytuacji można spodziewać się w przyszłym okresie. Trudno oczekiwać, że regiony dysponujące ograniczoną ilością środków będą nawiązywały do tego rodzaju działań w RPO. Takie nawiązania powinny istnieć na poziomie programów operacyjnych realizowanych na szczeblu centralnym. Instytucje zarządzające programami operacyjnymi powinny poddać szczegółowej analizie model programowania i wdrażania wypracowany w ramach programu Leader+. Jak wskazują podane przykłady, program ten generuje bardzo ciekawe inicjatywy.

Podsumowanie: Na podstawie analizy realizowanych projektów oraz wyników badań społecznych trudno wskazać wyraźny wpływ funduszy unijnych na wzmocnienie współpracy między sąsiednimi regionami. Spośród projektów kilkanaście realizowanych było na terenie więcej niż jednego podregionu, jednak tylko cztery odnosiły się do wzmocnienia współpracy między sąsiednimi regionami i dotyczyły inicjowania działań ukierunkowanych na wypracowanie wspólnej strategii oraz tworzenia partnerstw w zakresie promocji terenów o wysokich walorach turystycznych, wzmocnienia potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego oraz rozwoju społeczności wiejskich na obszarze pogranicza podregionów.

6.4. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA WZMOCNIENIE WSPÓŁPRACY ORAZ PARTNERSTWA MIĘDZY OŚRODKAMI MIEJSKIMI, STREFAMI OKOŁOMIEJSKIMI I OBSZARAMI WIEJSKIMI

KLUCZOWE PROGRAMY

W dokumentach programowych dotyczących kierunków wsparcia i pomocy finansowej dla Polski z funduszy strukturalnych na lata 2004–2006 oraz ogólnych założeniach dotyczących kierunków rozwoju kraju zapisanych w NPR oraz PWW uwidacznia się kierunek zmierzający do wyrównywania szans w rozwoju między regionami i obszarami lepiej rozwiniętymi – centrami rozwoju a obszarami słabo rozwiniętymi. W przypadku naszego kraju kierunek ten nawiązuje wprost do wyrównania szans na linii miasto (obszar centralny – lepiej rozwinięty) – wieś (obszar peryferyjny – o niższym stopniu rozwoju). Stąd duży nacisk na wyrównanie szans rozwojowych między obszarami miejskimi a wiejskimi, widoczny także w zakresie wspierania umacniania partnerstwa między ośrodkami miejskimi, strefami okołomiejskimi i obszarami wiejskimi.

Założenia te są widoczne także w analizie wyznaczonych celów wsparcia wspólnoty ukazanych w dokumentach programowych. Ich dogłębna analiza w zakresie celów poszczególnych programów, priorytetów i działań wskazuje na to, iż odniesienie do wspomnianego partnerstwa widoczne jest zarówno w przypadku programów wspierających działania inwestycyjne, jak i tych wspierających projekty typowo „miękkie”. W tym zakresie należy wskazać na 5 Programów w ramach działań, których w założonych celach odniesiono się wprost do wsparcia partnerstwa między ośrodkami miejskimi, strefami okołomiejskimi i obszarami wiejskimi: SPO Rozwój Zasobów Ludzkich - priorytet 2: Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy; SPO Transport – priorytet 1: Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu – działanie 1.1: Modernizacja linii kolejowych w relacjach między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach; SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich – priorytet 2: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich – działanie 2.7: Pilotażowy Program Leader+; Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – priorytet 1: rozbudowie i modernizacji infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów – działanie 1.5: Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego; Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego - priorytet 1: rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów – Działanie 1.3.

WPŁYW REALIZOWANYCH PROJEKTÓW

W związku z powyższym, dokonano pogłębionej analizy projektów realizowanych z wymienionych programów i działań oraz analizy ich wpływu na umacnianie partnerstwa między ośrodkami miejskimi, strefami okołomiejskimi i obszarami wiejskimi. W tym zakresie należy stwierdzić, iż do tego założenia przyczyniają się w podregionie przede wszystkim projekty zrealizowane z Pilotażowego Programu Leader+. Głównym celem tego działania jest stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – tworzenie Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), budowanie Lokalnych Grup Działania (LGD) oraz podejmowanie przez nie działań na rzecz rozwoju i promocji regionu.

Z uwagi na fakt, iż projekty z tego Programu mogą być realizowane na obszarach wiejskich oraz małych miast, dlatego też jak wykazuje doświadczenie z ich funkcjonowania mają one duży wpływ na umacnianie partnerstwa na linii miasto – wieś.

W podregionie zrealizowano 7 projektów w ramach Programu „Leader +”:

1. Doświadczenia i tradycje dla przyszłości - Międzygminny Związek Turystyczny "Wielkopolska Gościnną" – gminy: Jutrosin, Kobylin, Kościan, Krobica, Krzywiń, Miejska Górka, Pakosław, Pępowo, Piaski;
2. Inicjatywa KOLD – gminy: Kuślin, Duszniki, Lwówek, Opalenica;

3. Region Kozła inny niż wszystkie - Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Region Kozła, gminy: Babimost, Kargowa, Miedzichowo, Siedlec, Trzciel, Zbąszynek, Zbąszyń;
4. RZEKA WARTA ODKRYCIA - partnerstwo na rzecz rozwoju Ziemi Nadwarciańskiej, gminy: Zagórz, Strzałkowo, Słupca, Powidz, Łądek;
5. Inicjatywa Partnerska „Puszcza Notecka” – wsparcie dla społeczności wiejskich Puszczy Noteckiej, gminy: Obrzycko, Wronki, Chrząpsko Wielkie, Kwilcz, Międzychód, Sieraków;
6. Partnerstwo na rzecz aktywizacji obszarów wiejskich południowej części powiatu wrzesińskiego, gminy: Miłosław, Pyzdzy i Kołaczkowo;
7. Kolebka Piastów- Kolebką Partnerstwa - Stowarzyszenie "Światowid", gminy: Witkowo, Trzemeszno, Niechanowo, Mieleszyn, Łubowo, Kłeco, Kiszkowo, Gniezno, Czarniejewo.

Projekty te dotyczą ogółem 43 gmin, z czego 20 gmin wiejskich, 3 gmin miejskich i 20 gmin wiejsko – miejskich, stąd widoczna jest współpraca na linii miasto – wieś, a biorąc pod uwagę założenia programu Leader należy stwierdzić, że projekty stymulują współpracę, wymianę doświadczeń oraz budowę partnerstw pomiędzy ośrodkami miejskimi, strefami okołomiejskimi i obszarami wiejskimi.

RZEKA WARTA ODKRYCIA - partnerstwo na rzecz rozwoju Ziemi Nadwarciańskiej

Projekt obejmuje obszar wiejski zamieszkiwany przez 42 863 osób. W głównej mierze dotyczy pradoliny rzeki Warty, na odcinku przebiegającym przez gminy Łądek, Zagórz i Pyzdzy, ale również obejmuje pozostałe gminy wchodzące w skład Ziemi Słupskiej, których dziedzictwo historyczne jest ściśle związane z Łądem jako jednym z ośrodków formowania się państwa polskiego oraz bytnością w Łądzie od XII wieku zakonu cystersów.

Projekt ma przyczynić się do zachowania dziedzictwa dawnych mieszkańców ziemi nadwarciańskiej i jego wykorzystania dla uruchomienia małej przedsiębiorczości w dziedzinie turystyki. Wyjątkowe walory Łądu nad Wartą stanowiąc mogą bazę do prowadzenia działalności edukacyjnej (Centrum Edukacji Ekologicznej w Łądzie, ekspozycja muzealna, Łądzki Park Kulturowy). Planuje się w dalszej perspektywie odtworzenie na podstawie wykopalisk archeologicznych fragmentu grodu średniowiecznego w Łądzie).

Celem projektu jest poprawa wykorzystania potencjału rozwojowego obszarów wiejskich poprzez szereg działań stymulujących lokalne inicjatywy na rzecz rozwoju Ziemi Słupskiej. Efektem tych działań było utworzenie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich objętych projektem, zbudowanie partnerstwa publiczno - prywatnego (Lokalnej Grupy Działania - LGD) pod nazwą "UNIA NADWARCIAŃSKA - Dziedzictwo dla Przyszłości". W dalszej perspektywie LGD zakłada podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju i promocji regionu.

ROLNICY 2.7 Pilotażowy Program Leader+; wartość projektu 138 062 zł; wartość dofinansowania 110 450 zł (80%)

Pogłębiona analiza projektów realizowanych w podregionie z funduszy strukturalnych wskazuje także na wpływ we współpracy na linii miasto – obszar podmiejski projektów z zakresu transportu. Specyfika podregionu poznańskiego z ogromnym wielkościowo, gospodarczo i społecznie potencjałem miasta Poznań, wywołuje silne powiązania zwłaszcza pomiędzy Poznaniem a jego bezpośrednim zapleczem. Stąd w umacnianiu tych powiązań widoczne są projekty np. z zakresu miejskiego transportu publicznego w Poznaniu, który obsługuje także strefę podmiejską. W tym zakresie zrealizowano w sumie 4 projekty, z czego 2 nawiązują wprost do ich miejskiego charakteru obejmującego także obszary podmiejskie. Do projektów tych należą: Budowa zintegrowanego dworca autobusowego na os. Jana III Sobieskiego w Poznaniu; Elektroniczne tablice informacyjne w poznańskich węzłach przesiadkowych o znaczeniu aglomeracyjnym. Ważnym przykładem tego typu działań jest także projekt dotyczący rozbudowy infrastruktury kolejowej w podregionie pn. „Modernizacja poznańskiego węzła kolejowego” który usprawnia sieć powiązań komunikacyjnych z miastem Poznaniem.

Należy więc zaznaczyć, iż tego typu projekty wpływają na umocnienie powiązań funkcjonalno – przestrzennych Poznania – jako głównej aglomeracji podregionu przede wszystkim z przyległymi do niego obszarami podmiejskimi.

Z punktu widzenia analizowanej współpracy na linii miasto – wieś szczególne znaczenie mają także zrealizowane w podregionie projekty nieskupiające się na żadnym obszarze, które z założenia obejmowały obszar kilku gmin a tym samym stymulowały współpracę regionalną na linii miasta - strefy około miejskie - obszary wiejskie. Poniższa tabela przedstawia charakter tych projektów z punktu widzenia wielkości otrzymanego wsparcia i struktury rodzajowej realizowanych projektów.

W podregionie poznańskim zrealizowano w sumie 154 projekty, które nie koncentrowały się na konkretnym obszarze. Z całkowitej liczby tych projektów zdecydowaną większość stanowiły projekty „miękkie” z dziedziny przeciwdziałania bezrobociu oraz poprawy perspektyw dla młodzieży – w sumie w podregionie zrealizowano 109 tego typu projektów, co stanowiło 70,8% wszystkich projektów. Należy przy tym zaznaczyć relatywnie niewielki udział projektów z dziedziny infrastruktury – 14 projektów – ponad 9% wszystkich zrealizowanych.

Tabela 6.4. Projekty nie koncentrujące się na jednym obszarze, według rodzajów

Rodzaj projektu	Ilość projektów	Ilość projektów (%)	Wielkość wsparcia (zł)	Wielkość wsparcia (%)
Infrastruktura	14	9,1	115 425 399	53,1
Perspektywy dla młodzieży	81	52,6	26 374 281	12,1
Przeciwdziałanie bezrobociu	28	18,2	11 427 811	5,2
Instytucje otoczenia biznesu, promocja przedsiębiorczości	7	4,5	21 217 922	9,8
Osoby niepełnosprawne - integracja	4	2,6	555 006	0,3
Przedsiębiorstwa	15	9,7	9 020 520	4,2
Rolnictwo i rybactwo	3	1,9	29 101 090	13,4
Inne	2	1,3	4 346 459	2,0
Suma	154	100,0	217 468 490	100,0

W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia z uwagi na ich wysoki koszt dominowały jednak projekty infrastrukturalne, na które pozyskano w sumie ponad 53% całości wsparcia w podregionie. Natomiast najbardziej liczne projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i poprawą perspektyw dla młodzieży pozyskały w sumie tylko 17,4% środków.

Dodatkowe wnioski w tym zakresie można wysnuć na podstawie wyników badań indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych wśród przedstawicieli instytucji publicznych zaangażowanych we wdrażanie funduszy

strukturalnych w podregionie oraz przedstawicieli samorządów gminnych zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych.

W wywiadach indywidualnych respondenci ze wszystkich grup objętych badaniem, wskazywali, że jednym z celów oddziaływania projektów było wzmocnienie relacji pomiędzy ośrodkami miejskimi i peryferiami, a także terenami wiejskimi. Nie dysponowano w tej kwestii szerszymi danymi, które mogłyby zobrazować charakter tych oddziaływań. Jednocześnie wpływ funduszy na budowę relacji współpracy pomiędzy ośrodkami miejskimi, strefami około miejskimi i obszarami wiejskimi jest, zdaniem respondentów, jednym z elementów oddziaływania projektów unijnych. Problematyka absorpcji środków z funduszy europejskich stała się przyczynkiem do integracji wewnętrznej gmin czy powiatów.

W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród przedstawicieli samorządów gmin 11 z 18 (61%) respondentów potwierdziło, że projekty finansowane ze środków unijnych stymulują współpracę, wymianę doświadczeń oraz budowę partnerstwa pomiędzy ośrodkami miejskimi, strefami około miejskimi i

obszarami wiejskimi. Mechanizm tego oddziaływania w większości przypadków wyjaśniali odwołując się do współpracy gminy z innymi podmiotami (zwłaszcza z innymi gminami) przy okazji przygotowywania i realizacji projektów.

Podsumowanie: Analiza dokumentów dotyczących programów operacyjnych określających zasady wdrażania funduszy strukturalnych wskazuje, że pojawiają się w nich odniesienia do współpracy na linii miasto – obszary podmiejskie – wieś. Jednakże odniesienie wprost do tej współpracy występuje w niewielkiej liczbie działań. W związku z tym należy stwierdzić, iż dokumenty programowe w bardzo niewielkim stopniu poruszają problematykę tej współpracy. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku analizy dokumentów strategicznych w podregionie, gdzie poza ogólnymi zapisami o współpracy wewnątrz regionu brak jest szczegółowych, sprecyzowanych kierunków i celów takiej współpracy.

W zakresie analizy realizowanych projektów przy wsparciu funduszy strukturalnych należy zauważyć, iż niewiele jest projektów polegających wprost na współpracy Poznania z jego bezpośrednim zapleczem i oddalonymi obszarami wiejskimi. Projekty realizowane w ramach Programu Leader + rozwijają w tym zakresie jedynie współpracę między obszarami wiejskimi a małymi miastami. Duże znaczenie mają w tym przypadku projekty związane z rozbudową systemu komunikacyjnego, które jak opisano w pkt. 6.1 realizowane były w układzie lokalnym lub krajowym, a nie regionalnym.

Pocieszającym faktem są natomiast wyniki badań społecznych i opinie respondentów, wśród których przeważają osoby dostrzegające pozytywny wpływ funduszy w tym zakresie i które jednocześnie podkreślają potrzebę tworzenia i umacniania tego typu partnerstw.

6.5. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA ZWIĘKSZENIE ROLI MAŁYCH I ŚREDNICH MIAST ORAZ WZMOCNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZO-PRZESTRZENNEJ PODREGIONÓW

MAŁE I ŚREDNIE MIASTA W PODREGIONIE – STAN W ROKU 2003

W podregionie poznańskim znajduje się 48 miast, z czego 39 stanowią miasta małe liczące poniżej 20 tys. ludności, 8 – miasta średnie (20 – 500 tys. mieszkańców) oraz 1 miasto duże – Poznań. Największymi miastami w podregionie są: Poznań (567,8 tys. mieszkańców) oraz Gniezno (70,1 tys.), natomiast najmniejszym miasto Dolsk – 1,5 tys. mieszkańców. Tym samym najwięcej mieszkańców podregionu poznańskiego zamieszkuje właśnie na terenach miejskich – ponad 66,7%. Z miast najwięcej mieszkańców zamieszkuje w największym mieście podregionu Poznaniu – 33,3% całkowitej liczby ludności podregionu, następnie w miastach średnich – 17,3% oraz małych – 16,0% mieszkańców podregionu.

WPŁYW REALIZOWANYCH PROJEKTÓW NA WZMOCNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZO-PRZESTRZENNEJ PODREGIONÓW

Ogółem na obszarach miejskich podregionu poznańskiego z funduszy strukturalnych zrealizowano w sumie 337 projektów, co stanowiło 13,5% ogółu przedsięwzięć. Na projekty te pozyskano w sumie 879 049 467 zł wsparcia, co stanowiło 59,5% całej otrzymanej pomocy z funduszy strukturalnych. Biorąc jednak pod uwagę także projekty obejmujące swoim zasięgiem tereny wiejskie i miejskie zaliczone do kategorii „projekt nie skupia się na jednym obszarze” ich udział sięga 6,8% ilości wszystkich projektów oraz 16,6% całości pozyskanego wsparcia. Stąd udział projektów, które obejmują swoim zasięgiem także obszar miast podregionu sięga w sumie 20,3% ilości projektów oraz 76,1% pozyskanych środków.

Ogólna struktura wielkościowa miast w podregionie poznańskim – jedynym z czterech badanych podregionów, w którym występuje miasto dużej wielkości (Poznań) wskazuje, że zdecydowana większość projektów zarówno w wymiarze ilościowym, jak i przede wszystkim wartości otrzymanego wsparcia przypadała na obszar miasta Poznania. Natomiast na terenie małych i średnich miast podregionu zrealizowano w sumie 48,1% wszystkich projektów

zrealizowanych na terenach miejskich (6,5% wszystkich projektów ogółem) i pozyskano 32,5% wszystkich środków, jakie napłynęły na tereny miejskie (19,3% wszystkich pozyskanych środków w podregionie).

W zakresie ilości realizowanych projektów zdecydowanie dominowały projekty zrealizowane przez przedsiębiorców – 142 projekty (87,7% wszystkich zrealizowanych na obszarze małych i średnich miast). Na kolejnych miejscach, ze znacznie mniejszym udziałem, znalazły się projekty infrastrukturalne z zakresu infrastruktury drogowej, społecznej i komunalnej. Charakterystyczną cechą jest natomiast to, że w tej wielkości miastach podregionu nie zrealizowano żadnego projektu z zakresu edukacji oraz tylko 1 projekt z zakresu walki z bezrobociem.

W przypadku wielkości otrzymanego wsparcia w podregionie dominowały natomiast projekty infrastrukturalne z zakresu infrastruktury drogowej i komunalnej, które w sumie uzyskały 80,4% wsparcia. Dominujące pod względem ilościowym projekty realizowane przez przedsiębiorców znalazły się w tym zakresie na 3 miejscu z udziałem wsparcia na poziomie 13,9% całego wsparcia uzyskanego przez małe i średnie miasta podregionu.

Spośród projektów realizowanych w podregionie poznańskim o potencjalnie największy wpływ na wzmocnienie roli małych i średnich miast jako regionalnych centrów rozwoju oraz aktywności społecznej miały projekty dotyczące rozwoju infrastruktury społecznej (omówione szczegółowo w rozdziale 5.5.1). Budowa infrastruktury kulturowej, sportowo-rekreacyjnej oraz ochrony zdrowia w kilku miastach podregionu wzmacnia ich funkcje w zakresie pełnienia usług społecznych.

Wśród realizowanych projektów, mimo możliwości w tym zakresie, które otworzyły fundusze unijne, zabrakło projektów dotyczących rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich. W innych podregionach przedsięwzięcia tego rodzaju związane są często z restrukturyzacją i aktywizacją gospodarczą terenów przemysłowych, dzięki czemu następuje wzmocnienie roli małych i średnich miast jako centrów rozwoju gospodarczego.

W tym przypadku w zakresie ilości zrealizowanych projektów większy udział małych i średnich miast widoczny jest przede wszystkim w przypadku przedsiębiorców oraz infrastruktury komunalnej. W zakresie wielkości otrzymanego wsparcia projekty realizowane na terenach małych i średnich miast zaznaczają swój większy udział w przypadku projektów realizowanych przez przedsiębiorców oraz projektów z zakresu infrastruktury drogowej. Na tej podstawie można stwierdzić, iż realizowane projekty z funduszy strukturalnych mimo słabego odniesienia się w dokumentach programowych do kwestii wsparcia roli miast w sieci osadniczej podregionu – wpływają poprzez ilość i charakter realizowanych projektów na wzrost roli miast w sieci osadniczej a tym samym wzmacniają spójność społeczno – gospodarczo – przestrzenną podregionu. Dotyczyło to przede wszystkim rozwoju sektora przedsiębiorstw, m.in. tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy stanu infrastruktury społecznej i drogowej.

Potwierdzeniem tego faktu są wyniki badań społecznych - IDI przeprowadzonych wśród podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie funduszy w podregionie oraz PAPI – przeprowadzonych wśród przedstawicieli samorządów terytorialnych korzystających z funduszy strukturalnych.

W zakresie badań IDI zwrócono uwagę przede wszystkim na fakt niebagatelnego wpływu projektów realizowanych ze środków unijnych na rozwój małych i średnich miast, przez co w dłuższej perspektywie czasu wpłynie to na zwiększenie atrakcyjności i dostępności tych obszarów w podregionie. Wpływ ten według badanych jest widoczny przede wszystkim poprzez poprawę dostępności małych i średnich miast poprzez budowę lub renowację dróg wojewódzkich i powiatowych, budowę obwodnic, realizację projektów ze środków unijnych wspierających sferę rynku pracy.

W przypadku wyników badań PAPI wskazują one, że dwie trzecie (12 z 18, czyli 67%) respondentów potwierdziło fakt większego wpływu projektów na zwiększenie roli małych i średnich miast. Z uzasadnień tych opinii można wyciągnąć wniosek, że niektóre projekty finansowane z funduszy unijnych zwiększały atrakcyjność inwestycyjną małych i średnich miast lub podnosiły ich atrakcyjność turystyczną (choćby poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego). Brak natomiast sygnałów świadczących o wzroście dostępności przestrzennej małych i średnich miast.

Podsumowanie: Mimo relatywnie słabego odniesienia w dokumentach programowych do kwestii podniesienia roli małych i średnich miast, ilość i struktura rodzajowa realizowanych projektów wskazują, iż fundusze unijne mają znaczący wpływ na rozwój małych i średnich miast podregionu głównie w zakresie wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i budowy infrastruktury, a jednocześnie wpływają na wzmocnienie spójności społeczno – gospodarczo – przestrzennej podregionów. Należy jednak podkreślić, że specyfika podregionu poznańskiego, gdzie zdecydowanie dominuje miasto Poznań jako centrum podregionu wpływa i determinuje kierunki rozwoju całego podregionu (pozostałych miast), które niejako stanowią uzupełnienie i dopełnienie funkcji, a także oddziaływania głównej metropolii, jaką jest miasto Poznań.

7. WPŁYW FUNDUSZY UNIJNYCH NA REALIZACJĘ STRATEGII I PLANÓW ROZWOJU

7.1. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE POSTAWIONE W NARODOWYM PLANIE ROZWOJU/PODSTAWACH WSPARCIA WSPÓLNOTY NA LATA 2004-2006

Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.

Realizacja celu strategicznego odbywa się poprzez osiąganie celów cząstkowych, zdefiniowanych w odpowiedzi na wyzwania konkurencji globalnej, przed jakimi stoi Polska wraz z innymi krajami UE oraz z wniosków wynikających z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, a także szans i zagrożeń przed nią stojących w pierwszych latach członkostwa w UE. W świetle tych założeń przyjęto pięć podstawowych celów cząstkowych NPR na lata 2004–2006:

- (1) Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB;
- (2) Zwiększanie poziomu zatrudnienia i wykształcenia;
- (3) Włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej;
- (4) Intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej, rozwój technologii społeczeństwa informacyjnego;
- (5) Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Celem strategicznym Podstaw Wsparcia Wspólnoty jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej.

Metoda osiągnięcia celu strategicznego opiera się na dwóch filarach: (1) Wysoki i zrównoważony rozwój; (2) Zwiększenie zatrudnienia.

Kluczowa dla osiągnięcia tych celów jest przede wszystkim krajowa polityka gospodarcza. Osiągnięcie równowagi makroekonomicznej, włączając bardziej zrównoważoną politykę, pozwoli na szybki i harmonijny rozwój ekonomiczny, który z kolei pomoże sprostać takim wyzwaniom jak bezrobocie, niewykorzystane zasoby ludzkie oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Celem uzyskania maksymalnego efektu, polityki krajowe powinny wspierać wzrost gospodarczy generujący zatrudnienie. Niezbędnym warunkiem jest także kontynuowanie kluczowych reform strukturalnych.

Poza osiągnięciem stabilności makroekonomicznej i wprowadzeniem reform strukturalnych, Fundusze Strukturalne przyczyniają się także do osiągnięcia znaczącego postępu w realizacji strategicznego celu Podstaw Wsparcia Wspólnoty. Bieżąca sytuacja społeczno-gospodarcza, ograniczony okres programowania oraz niewielkie zasoby finansowe wymagają skoncentrowanej interwencji FS na ograniczonej liczbie wybranych priorytetów i działań, tworzących i wspierających inwestycje dające maksymalne korzyści społeczno-ekonomiczne. Dwa filary strategii, wyższy wzrost gospodarczy oraz wyższe zatrudnienie stanowią główne kryteria wyboru priorytetów i działań. Osie rozwoju wyznaczone dla Funduszy Strukturalnych są ze sobą powiązane i wzajemnie się wspomagają. Głównymi osiami są: rozwój sektora przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, rozwój zasobów ludzkich, zwiększenie poziomu inwestycji infrastrukturalnych związanych ze wzrostem gospodarczym i jakością życia, poprawa warunków dla rozwoju regionalnego, w tym rozwoju obszarów wiejskich. Celem PWW jest umożliwienie postępu w ramach osi rozwojowych poprzez uruchomienie komplementarnych działań. Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie ilości i wartości projektów pogrupowane według kategorii tematycznych.

Tabela 7.1. Projekty według kategorii tematycznych

KATEGORIA WSPARCIA	ILOŚĆ PROJEKTÓW	WARTOŚĆ WSPARCIA (zł)
infrastruktura drogowa i kolejowa	34	625 175 178
infrastruktura środowiskowa	29	130 702 271
społeczeństwo informacyjne	2	8 835 730
zasoby ludzkie	134	51 608 498
infrastruktura społeczna	27	116 195 791
bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw	356	154 493 071
sektor rolny i rybacki	1872	150 566 867
inne	49	241 103 263
RAZEM	2503	1 478 680 669

Analizując dane zawarte w powyższych tabelach w odniesieniu do założonych celów NPR na lata 2004–2006 można stwierdzić, iż niemal każdy cel cząstkowy ma swoje odzwierciedlenie w projektach realizowanych w podregionie poznańskim.

Należy jednak zwrócić uwagę, że na podstawie ogólnych informacji z bazy danych bardzo trudno jednoznacznie przyporządkować projekty do każdego z celów NPR, gdyż realizowane projekty nie były w żaden sposób kategoryzowane wg w/w celów. W tym wypadku jako podstawę wykorzystano kategorie interwencji, co przedstawia tabela 7.1.

Większość projektów dotyczyła rolnictwa, jednak zdecydowanie najczęściej wsparcia uzyskały projekty związane z infrastrukturą transportową. Najmniej zrealizowano projektów w zakresie

społeczeństwa informacyjnego. Jednak należy pamiętać, że zaprezentowany podział jest w pewnym sensie uproszczony, gdyż na przykład większość projektów dotyczących wsparcia dla przedsiębiorstw zawiera w sobie elementy, które stanowią o dodatkowym efekcie w postaci poprawy społeczeństwa informacyjnego jak również elementy związane z ograniczeniem bezrobocia.

W odniesieniu do konkretnych celów cząstkowych NPR celem pierwszym jest wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie czasu wysokiego wzrostu PKB (realizacja w ramach wszystkich działań zmierzających do wypracowania wartości dodanej). W tym zakresie zrealizowano 63 projekty infrastrukturalne o wartości wsparcia 756 mln zł. Wpływ na to mają również projekty związane z rozwojem zasobów ludzkich, zmierzające do zwiększenia wiedzy, a także inwestycje w przedsiębiorstwach. W sumie projekty, które przyczyniają się do realizacji celu pierwszego uzyskały ponad 970 mln. zł wsparcia, co należy uznać za wynik bardzo wysoki, który z pewnością ma duży wpływ na wzrost PKB w podregionie.

Natomiast zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia znajduje wyraz w realizacji projektów związanych bezpośrednio z zasobami ludzkimi, ale również w sposób pośredni w innych wyszczególnionych kategoriach, np. poprzez realizację projektów w ramach SPO WKP, jak i SPO ROL oraz ZPORR. W sumie w ramach tego celu zrealizowano 134 projekty związane z rozwojem zasobów ludzkich, 266 związanych z rozwojem przedsiębiorczości o łącznej wartości 745 mln zł, i które uzyskały wsparcie z funduszy strukturalnych w wysokości prawie 173 mln zł. Należy jednak podkreślić, że zdecydowana

większość (ponad 96%) projektów dotyczyła walki z bezrobociem, kształcenie było zdecydowanie marginalizowane. Z kolei w zakresie kształcenia zrealizowano kilka projektów infrastrukturalnych – łącznie 8 projektów o wartości prawie 45 mln, na które pozyskano ponad 31 mln zł., które w przyszłości powinny pomóc w uzyskaniu wiedzy przez szerokie grono absolwentów.

Cel włączenia Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem transportu również jest spójny z konkretnymi działaniami inwestycyjnymi podjętymi na terenie podregionu- zostało rozpoczętych i zrealizowanych wiele projektów w ramach Działania 2.2. SPO Transport oraz Działania 1.1. w ramach ZPORR. W sumie było 36 projektów związanych z tym celem w tym 34 związane z transportem i 2 związane z ICT o łącznej wartości 952 mln zł , na które pozyskano 634 mln zł wsparcia z funduszy unijnych.

Poprzez wymagania zawarte w wytycznych do SPO, na podstawie, których Komisje Oceniające dokonywały wyboru wniosków, promowano pewne zachowania zmierzające do podnoszenia zatrudnienia, zwiększania wartości dodanej jak również rozwoju technologii i społeczeństwa informacyjnego. Takim programem było z pewnością Działanie 2.1. i 2.3. w ramach SPO WKP, Działanie 3.4. w ramach ZPORR, Działanie 1.5. w ramach SPO ROL. W ramach tych działań podejmowane są projekty na terenie podregionu, w związku z tym cel cząstkowy nr 4 został również zrealizowany.

Ostatni cel to „wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce”. O uzyskaniu tego celu świadczą same liczby: na terenie podregionu poznańskiego złożono 2.503 wniosków aplikacyjnych, które uzyskały wsparcie o łącznej wysokości 1 478 680 669 zł.

7.2. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A CELE STRATEGII LIZBOŃSKIEJ

CELE STRATEGII LIZBOŃSKIEJ

Głównym celem Strategii Lizbońskiej jest stworzenie na terytorium Europy, do roku 2010, najbardziej konkurencyjnej gospodarki na świecie, zdolnej do systematycznego wzrostu gospodarczego, zapewniającej większą liczbę lepszych miejsc pracy w warunkach większej spójności społecznej. Sama strategia skupia się na czterech kwestiach: (1) Innowacyjności (gospodarka oparta o wiedzę); (2) Liberalizacji (rynków telekomunikacji, energii, transportu oraz rynków finansowych); (3) Przedsiębiorczości (ułatwienia w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej); (4) Spójności społecznej (kształtowanie nowego aktywnego państwa socjalnego).

Zgodnie z postanowieniami Rady Europejskiej w Lizbonie przyjęcie strategii powinno m.in. przywrócić warunki potrzebne do osiągnięcia pełnego zatrudnienia. Z tego względu koncentruje się ona na dwóch zasadniczych problemach: (1) Reformie instrumentów kreujących podaż na rynku pracy; (2) Poprawieniu konkurencyjności europejskiej siły roboczej (w kontekście rozwoju technologii informatycznych) oraz modernizacji systemu zabezpieczeń społecznych.

W ramach tak sformułowanych celów można wyróżnić następujące priorytety:

- Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju firm innowacyjnych, szczególnie w grupie MSP oraz stymulowanie przedsiębiorczości;
- Rozwój aktywnej polityki zatrudnienia;
- Poprawa jakości pracy;

- Mobilność pracowników – otwarcie europejskich rynków pracy;
- Inwestowanie w zasoby ludzkie;
- Zabezpieczenia społeczne i promowanie integracji społecznej.

Głównym celem Strategii Lizbońskiej, w kontekście liberalizacji zasad rządzących rynkami finansowymi jest przyspieszenie działań zmierzających do pełnej integracji europejskich rynków finansowych w ramach Unii Europejskiej. W obszarze telekomunikacji wyznaczone zostały dwa podstawowe cele: harmonizacja i liberalizacja, stymulujące działania w kierunku osiągnięcia zbieżności technologicznej w Europie (*technological convergence*).

W zakresie polityki transportowej Strategia Lizbońska skupiła się na dwóch obszarach: transporcie kolejowym oraz transporcie lotniczym. Rada Europejska uznała je za kluczowe w prowadzeniu działalności gospodarczej i wymagające podjęcia dodatkowych działań liberalizacyjnych.

REALIZOWANE PROJEKTY A CELE STRATEGII LIZBOŃSKIEJ

Na potrzeby niniejszego opracowania badacze postanowili dokonać zestawienia w oparciu o wiedzę ekspercką próbując wskazać te projekty, które uwzględniały cele Strategii Lizbońskiej. Przedstawiona w załączeniu tabela zestawia projekty w grupy według szacowanego poziomu uwzględniania celów Strategii Lizbońskiej. Zawiera zestawienie nazw projektów, nazwę programu, z którego są dotowane oraz przypisane wagi pod kątem zbieżności efektów projektu z celami Strategii Lizbońskiej. Ponieważ cele Strategii Lizbońskiej są znane od 2000 r., a później doprecyzowane w 2002 r. to polscy projektodawcy nie powinni się uchylać od możliwości uwzględniania celów Strategii Lizbońskiej w swych dążeniach. Pozostaje istotną kwestią czy realizowane projekty wpisujące się w Strategię Lizbońską zostały pod tym kątem zaprogramowane, czy też jest to przypadkowa zbieżność. W przeanalizowanych strategiach dla podregionu poznańskiego badacze nie znaleźli bezpośrednich odwołań wprost do celów Strategii Lizbońskiej. Są natomiast zapisy w strategii wojewódzkiej wskazujące na uwzględnianie koncepcji wynikających ze Strategii Lizbońskiej.

Podobnie jak w przypadku innych podregionów respondenci stwierdzali, że wybór przyjętych do realizacji projektów jest zasadny z punktu widzenia celów Strategii Lizbońskiej, ponieważ są one zgodne ze strategią wojewódzką. Projekty przechodząc proces weryfikacji były oceniane także pod kątem zgodności z dokumentami przyjętymi na poziomie województwa. Jeżeli strategia wojewódzka uwzględnia cele Strategii Lizbońskiej oznacza to, że projekty też są z nią zgodne. Podobnie zbliżone osądy badanych uzyskiwano przy pytaniu: w jakim stopniu system oceny wpływa na wybór projektów zgodnych z celami Strategii Lizbońskiej? Uzyskiwane odpowiedzi można sprowadzić do stwierdzenia, że wybór i przyjęcie do realizacji projektów zgodnych ze strategią regionalną gwarantuje w opinii rozmówców realizację Strategii Lizbońskiej na poziomie regionalnym. Ponadto odpowiedzialnością za zgodność tych działań z perspektywą Unii Europejskiej, w ocenie respondentów, obciążone są nadrzędne instytucje. Podkreślano tutaj rolę Urzędów Wojewódzkich, a ostatecznie na poziomie rządowym - Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Na 2503 projektów, które zrealizowano w podregionie poznańskim – 604 projekty uwzględniały cele Strategii Lizbońskiej. Spośród nich 395 w sposób bezpośredni przyczyniało się do realizacji postawionych w niej celów, a 209 pośrednio oddziaływało na zamierzenia opisane w Strategii Lizbońskiej. Po uwzględnieniu projektów, zrealizowanych przez rolników indywidualnych, 60% projektów uwzględnia zapisy Strategii Lizbońskiej, natomiast 32% bezpośrednio przyczynia się do jej realizacji. Oznacza to, że w porównaniu do innych podregionów, podregion poznański prezentuje się najslabiej w kontekście oceny bezpośredniego oddziaływania projektów na cele wyznaczone przez Strategię Lizbońską. W załączeniu do raportu lista przykładowych projektów i ocena ich wpływu na zapisy Strategii Lizbońskiej.

7.3. PRZYJĘTE DO REALIZACJI PROJEKTY A POTRZEBY ROZWOJOWE PODREGIONU

NAJWAŻNIEJSZE POTRZEBY ROZWOJOWE PODREGIONU

W celu identyfikacji głównych potrzeb rozwojowych podregionu dokonano pogłębionej analizy dokumentów strategicznych oraz przeprowadzono podsumowanie badań społecznych. Analiza dokumentów strategicznych zarówno na poziomie województwa jak i powiatów wchodzących w skład podregionu poznańskiego wskazuje, iż do głównych potrzeb rozwojowych podregionu należy zaliczyć przede wszystkim:

1. Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów;
2. Zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższania poziomu życia;
3. Zwiększanie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy;
4. Poprawa ilościowa i jakościowa infrastruktury komunikacyjnej, wykorzystanie szlaków transportowych jako czynnika rozwoju;
5. Poprawa stanu infrastruktury komunalnej;
6. Zwiększanie różnorodności funkcji poszczególnych obszarów.

Drugim źródłem identyfikacji potrzeb podregionu były wyniki badań społecznych przeprowadzone wśród instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie funduszy strukturalnych w podregionie. Na ich podstawie należy stwierdzić, iż najistotniejsze potrzeby rozwojowe podregionu poznańskiego w sferze społecznej ogniskują się wokół problemów związanych z bezrobociem, z rozbudzaniem poczucia przedsiębiorczości. W sferze infrastrukturalnej odnoszą się przede wszystkim do poprawy stanu sieci drogowej. Kolejnym problemem, który wymieniano przy okazji tego zagadnienia był niski poziom przedsiębiorczości, szczególnie znaczący w regionach gdzie występowało nasycenie przemysłem ciężkim i dużymi zakładami sfery budżetowej. Osobnym problemem jest zagadnienie zatrudnienia absolwentów szkół. Duże znaczenie ma także wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w podregionie. Tym samym podsumowując należy stwierdzić, że do głównych obszarów problemowych wymagających wsparcia w podregionie należą: Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów; Poprawa warunków życia mieszkańców; Zwiększanie konkurencyjności gospodarki poprzez rozwój przedsiębiorczości; Poprawa ilościowa i jakościowa infrastruktury komunikacyjnej, wykorzystanie szlaków transportowych jako czynnika rozwoju; Poprawa stanu infrastruktury komunalnej; Walka z bezrobociem.

ZGODNOŚĆ REALIZOWANYCH PROJEKTÓW ZE ZIDENTYFIKOWANYMI POTRZEBAMI

W zakresie liczby projektów zrealizowanych w ramach poszczególnych kategorii tematycznych dominują zdecydowanie 3 kategorie tematyczne:

1. Projekty zrealizowane przez sektor rolny i rybactki, które stanowią 74,8% całkowitej liczby zrealizowanych projektów w podregionie (tak duży udział wynika przede wszystkim z dużej liczby projektów realizowanych w ramach SPO ROL – działanie 1.1: Inwestycje w gospodarstwach rolnych oraz działanie 1.2: Ułatwienie startu młodym rolnikom);
2. Następnie projekty w ramach kategorii „bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw” – 14,2% oraz „zasoby ludzkie” – 5,4% liczby zrealizowanych projektów;
3. Najniższym udziałem ilościowym cechują się natomiast projekty realizowane w ramach kategorii „społeczeństwo informacyjne” – 0,1% (2 zrealizowane projekty) oraz infrastruktura społeczna – 1,1 % liczby projektów.

Tabela 7.3. Rodzaje projektów realizowanych w podregionie z funduszy strukturalnych

Podregion poznański	Ilość projektów		Wielkość wsparcia	
	(Szt.)	(%)	(zł)	(%)
	Infrastruktura drogowa i kolejowa	34	1,4	625 175 178
Infrastruktura środowiskowa	29	1,2	130 702 270	8,8
Społeczeństwo informacyjne	2	0,1	8 835 730	0,6
Zasoby ludzkie	134	5,3	51 608 498	3,5
Infrastruktura społeczna	27	1,1	116 195 791	7,9
Bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw	356	14,2	154 493 071	10,4
Sektor rolny i rybacki	1872	74,8	150 566 867	10,2
Inne	49	1,9	241 103 261	16,3
Suma	2503	100,0	1 478 680 669	100,0

cechują się projekty z zakresu: społeczeństwa informacyjnego (0,6%) oraz zasobów ludzkich (3,5%).

W tym zakresie należy stwierdzić, iż w ogólnych założeniach zrealizowane projekty przy wsparciu funduszy strukturalnych odzwierciedlały główne potrzeby rozwoju podregionu. Przewaga w zakresie wielkości otrzymanego wsparcia dla projektów z zakresu infrastruktury nawiązuje wprost do zidentyfikowanych potrzeb w zakresie rozbudowy infrastruktury komunalnej i transportowej. Potrzeba zidentyfikowana jako zwiększanie konkurencyjności gospodarki poprzez rozwój przedsiębiorczości jest widoczna w realizowanych projektach w postaci bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw. Z kolei do poprawy warunków życia nawiązują projekty z zakresu infrastruktury społecznej i zasobów ludzkich.

Fakt ten potwierdzają wyniki badań społecznych, gdzie w większości wypowiedzi badanych (dotyczy to wszystkich grup uwzględnionych w badaniu), przeważał pogląd o dopasowaniu projektów do zdiagnozowanych potrzeb w podregionie. Uwagi te dotyczyły potrzeb na rynku pracy związanych głównie z: aktywizacją zawodową kobiet, silniejszym wsparciem dla osób długotrwale zagrożonych bezrobociem, działaniami wspierającymi przedsiębiorczość, inwestycji infrastrukturalnych.

Podsumowanie: Przeprowadzona analiza potrzeb rozwojowych podregionu oraz struktura zrealizowanych projektów wskazują, że kierunki wsparcia funduszy strukturalnych były w dużej mierze zgodne z istniejącymi potrzebami i barierami rozwoju. Ich realizacja nie nasyciła potrzeb, ani nie zlikwidowała w całości istniejących barier, ale przyczyniła się i była kolejnym krokiem do ich zaspokojenia i przewyciężenia. Analiza wszystkich badanych 4 podregionów wskazuje jednak na fakt, iż brakuje dokumentów spinających całość oraz pokazujących wielowymiarowo cele do osiągnięcia, co umożliwiłoby właściwą ocenę zakładanych rezultatów. Jednocześnie konstrukcja tych dokumentów i przeprowadzone w nich wnioskowanie prowadzą do bardzo podobnych wniosków. Potrzeby, tj.: poprawa stanu dróg infrastruktury komunalnej, przeciwdziałanie bezrobociu czy rozwój przedsiębiorczości widoczne są we wszystkich podregionach. Dlatego też z uwagi na uniwersalność niektórych tematów i duże potrzeby rozwojowe podregionów dotyczące w zasadzie wszystkich sfer życia trudno jest stwierdzić, że jakiś rodzaj projektów nie był komplementarny do potrzeb podregionu w tym zakresie. Jednakże wyniki badań społecznych wskazują, że beneficjenci projektów przy ich wyborze kierowali się istniejącymi potrzebami i mieli na uwadze przede wszystkim zaspokojenie głównych potrzeb rozwojowych. Faktem jest jednak, że konstrukcja i sposób wnioskowania niektórych dokumentów strategicznych, zwłaszcza na poziomie lokalnym, niekiedy słabo nawiązuje do rzeczywistych zidentyfikowanych potrzeb a jednocześnie w niektórych przypadkach trudno wykazać jego komplementarność z dokumentami określającymi kierunki rozwoju w całym podregionie.

7.4. WPŁYW CZYNNIKÓW SYSTEMOWYCH ORAZ INNYCH CZYNNIKÓW NA RODZAJ PROJEKTÓW PRZYJMOWANYCH DO REALIZACJI

Pytania dotyczące czynników decydujących o rodzaju projektów przyjmowanych do realizacji skierowane zostały do wszystkich osób biorących udział w badaniach społecznych. Wśród kluczowych czynników mających znaczenie dla projektów przyjmowanych do realizacji wskazywano potrzeby rozwojowe gminy, potrzeby mieszkańców oraz założenia zawarte w dokumentach strategicznych opracowanych na poziomie gminy. Pewne znaczenie miały również czynniki formalno-prawne oraz niewystarczające środki finansowe, które stanowiły barierę dla realizacji projektów priorytetowych z punktu widzenia potrzeb rozwojowych gminy.

Tabela 7.4.1. Odpowiedzi przedstawicieli gmin dotyczące wpływu dokumentów strategicznych na rodzaj projektów przyjmowanych do realizacji

Wpływ dokumentów strategicznych na decyzje w sprawie realizacji projektów	Dokumenty strategiczne				
	Lokalne (gminne)	Powiatowe	Wojewódzkie	Krajowe	Unijne
Duży	17	4	2	2	5
Umiarkowany	0	8	5	4	4
Mały	0	2	5	6	4
Brak wpływu	0	3	5	5	4
Suma	17	17	17	17	17

Przedstawiciele gmin poproszeni o ocenę wpływu na decyzje o realizacji projektów dotyczących poszczególnych kategorii dokumentów strategicznych (lokalnych, powiatowych, wojewódzkich, krajowych, unijnych i innych) wskazywali najczęściej na duże znaczenie lokalnych dokumentów strategicznych, takich jak Strategia Rozwoju Gminy, czy Plan Rozwoju Lokalnego. Wszyscy respondenci uznali, że odgrywały one dużą rolę przy podejmowaniu decyzji.

W porównaniu z innymi kategoriami dokumentów wynika, że dokumenty krajowe były równie ważne, jak wojewódzkie czy unijne, natomiast zdecydowanie mniej ważne niż lokalne (gminne). Wydaje się, że ich wpływ na wybór projektów nie był duży. Szczegółowe wyniki zostały przedstawione w tabeli 6.4.1.

Wpływ zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych gminy

Respondenci pytani o kluczowe czynniki, które miały wpływ na wybór projektów w gminie, najczęściej mówili o potrzebach rozwojowych gminy (np. brak kanalizacji) lub wyznaczonych celach, które określały kierunki rozwoju gminy (np. poprawa stanu środowiska). Tego rodzaju czynniki wskazało 10 z 17 respondentów, w tym 7 przyznało im rangę najważniejszego kryterium.

Wpływ oczekiwań mieszkańców

Jedynie w 2 przypadkach odwołano się do potrzeb mieszkańców, uznając je za drugie pod względem ważności kryterium.

Wpływ uwarunkowań formalno-prawnych

W świetle wyników badań społecznych procedury i przepisy prawne miały pośredni wpływ na wybór projektów przez gminę. Większość respondentów potwierdziło, że w momencie aplikowania lub realizacji projektów napotkało na problemy lub ograniczenia wynikające z niedoskonałości przepisów prawnych. Powtarzającym się w wywiadach problemem była kwestia prawa o zamówieniach publicznych, które stanowi poważne utrudnienie dla sprawnej realizacji projektów. Badani podkreślali, że zmiany wprowadzone w 2006 roku nie rozwiązały większości problemów. Większość badanych skarżyła się na zbytnią biurokrację, jak również częste zmiany wzorów wniosków lub wymogów, co do dokumentów i informacji, które ma dostarczyć beneficjent. Badani wskazywali również na niejasność zasad i wytycznych, zbyt dużą ilość wymaganych dokumentów, nadmierne scentralizowanie, długotrwałe

procedury, które były istotnym ograniczeniem w pozyskiwaniu funduszy europejskich. W jednej gminie przyczynami niezrealizowania projektów było zbyt późne dowiedzenie się o możliwości otrzymania dotacji, co wskazuje na bariery w przepływie informacji nt. dostępnych środków finansowych.

Wpływ założeń wynikających z dokumentów strategicznych

3 spośród 17 przedstawicieli urzędów gmin zapytanych o kryteria wyboru projektów w gminie, spontanicznie wymieniło zgodność z dokumentami o charakterze strategicznym, w dwóch przypadkach określając je jako kryterium najważniejsze, a w jednym jako drugie pod względem ważności. We wszystkich przypadkach respondenci mieli na myśli dokumenty o zasięgu lokalnym (strategie rozwoju gminy i plany inwestycyjne).

Ograniczenia finansowe oraz brak doświadczeń w przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć

W 12 gminach z 13 powodem niezrealizowania projektów było odrzucenie wniosku o dofinansowanie z funduszy unijnych. Jeden respondent poinformował, że projekt nie kwalifikował się do dofinansowania ze względu na ograniczony zakres pomocy w ramach określonych programów.

Ograniczenia finansowe oraz brak doświadczeń w realizacji projektów w dużo mniejszym stopniu warunkowały realizację projektów. W większości (13 z 18) gmin badani informowali o istnieniu projektów kluczowych dla rozwoju gminy, które planowano realizować przy wsparciu funduszy unijnych w okresie 2004-2006, lecz nie doszło do ich realizacji. W głównej mierze były to projekty z zakresu infrastruktury komunalnej oraz transportowej. W większości przypadków gminy składały wnioski, lecz środki na ich realizację nie zostały przyznane. Respondenci nie wymieniali przyczyn odrzucenia wniosków. Dwóch respondentów wskazało na konieczność realizacji projektów ze względu na zbyt wysokie koszty projektów, które zamierzała realizować gmina.

Wpływ czynników politycznych i społecznych

Większość badanych nie zauważyła wpływu czynników politycznych i społecznych, bądź wykluczała ich istnienie. Tylko w jednym przypadku przedstawiciel gminy wskazał na zablokowanie realizacji projektu przez ministerstwo. W jednej gminie przyczynami niezrealizowania projektów był brak porozumienia we władzach gminy. Na poziomie powiatów w większości przypadków nie zauważano takich wpływów, bądź wykluczano ich istnienie. Zdaniem badanych, wobec tak dużej skali potrzeb w regionie, każda inwestycja jest działaniem prorozwojowym i nie nosi cech decyzji politycznej. Wpływy polityczne na decyzje o doborze projektów identyfikowali bardziej respondenci na szczeblu województwa. W ich opinii, w mniejszym stopniu ważne jest występowanie tych wpływów, istotne są rezultaty tych decyzji oparte o racjonalne przesłanki. Wskazywano, że uwarunkowania polityczne mogą ograniczać możliwości realizacji pewnych typów projektów. Brak tzw. woli politycznej wymieniano tu jako kluczową barierę w nawiązywaniu partnerstw publiczno-prywatnych potrzebnych do realizacji projektów.

Pojedyncze osoby w gminach wskazywały także na takie czynniki społeczne jak wysoki poziom bezrobocia w gminie. Do wpływu czynników społecznych nawiązywali dość szeroko przedstawiciele wojewódzkiego i powiatowego urzędu pracy. Zdaniem badanych podstawą sukcesu realizowanych projektów było odpowiednie rozpoznanie i zdiagnozowanie potrzeb w regionie. Ważna była faza przygotowania projektu, w której szczegółowo analizowano zróżnicowanie warunków społecznych i rzeczywiste potrzeby osób bezrobotnych.

8. WNIOSKI DO NOWEGO OKRESU PROGRAMOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOŚWIADCZEŃ WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W LATACH 2004-2006

Fundusze strukturalne odgrywają znaczącą rolę w rozwoju regionu i to praktycznie we wszystkich obszarach. Należy jednoznacznie stwierdzić, że bez dodatkowego wsparcia, które te fundusze stworzyły wiele projektów nie zostałyby zrealizowanych. Jednocześnie widać wyraźnie, że w wielu obszarach nastąpił rozwój i pozytywne zmiany, pomimo że efekt wsparcia ze strony funduszy pomocowych nie wystąpił. W przypadku podregionu poznańskiego doskonałym przykładem jest rozwój zasobów ludzkich i szkolnictwo, gdzie ilość i wielkość projektów minimalnie wpłynęła na rozwój, a jednak zarówno ilość szkół oraz studentów znacznie wzrosła. Wydaje się, że same działania związane z planowaniem rozwoju pobudziły wiele dodatkowych sił rozwojowych, które pozytywnie wpłynęły na cały obszar rozwojowy. Jednocześnie należy stwierdzić, że wykorzystanie funduszy budzi wiele zastrzeżeń i wymaga korekty.

(5.1.1) W zakresie rozwoju regionalnej infrastruktury medycznej część środków w nowym okresie programowania powinna zostać przeznaczona na wzmocnienie opieki geriatrycznej. W podregionie, w szczególności w aglomeracji poznańskiej, obserwuje się postępujący proces „starzenia się” społeczeństwa. Powstaje problem lepszego przystosowania infrastruktury służby zdrowia i opieki społecznej do potrzeb osób starszych. Z wypowiedzi osób biorących udział w badaniu, jak i z dokumentów strategicznych wynika zróżnicowany dostęp do infrastruktury, usług społecznych, opieki socjalnej i medycznej. Regionalny program operacyjny powinien w większym stopniu nawiązywać do wymienionych potrzeb.

W zakresie rozwoju infrastruktury społecznej wskazane jest zarezerwowanie w RPO środków na rozwój turystyki, a w szczególności na rozbudowę infrastruktury turystycznej, jak również promocję turystyki i walorów podregionu. Podregion poznański jest bardzo atrakcyjny turystycznie. Znajdują się w nim rozległe obszary leśne z terenami chronionymi, liczne jeziora, znaczna ich część wykorzystywana jest w celach turystycznych. Dla rozwoju turystyki istotnym walorem są duże, czyste akweny jeziorne i duże rzeki, a także liczne obiekty kulturowe (muzea, zabytki architektury). Jednak można stwierdzić, że promocja turystyki w podregionie jest niewystarczająca, w związku z tym występuje konieczność rozbudowy infrastruktury turystycznej,

Adresat: Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorządy gmin i powiatów z podregionu

(5.1.2, 6.1) Regionalny program operacyjny powinien przykładać dużą wagę do rozwoju lokalnych połączeń drogowych, jak również wspierać dalszy rozwój transportu publicznego. W okresie 2004 – 2006 dzięki realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych uległy poprawie warunki ruchu pomiędzy ośrodkami miejskimi. Jednocześnie zrealizowano stosunkowo niewiele projektów dotyczących rozwoju dróg lokalnych. Brak odpowiedniej jakości dróg był najczęściej wymienianą barierą w rozwoju społeczno-gospodarczym badanych gmin. Podkreślano przede wszystkim konieczność modernizacji i remontu dróg. Wskazywano także na komiczność rozwoju transportu publicznego. W aglomeracji poznańskiej, w sytuacji nasilającego się ruchu samochodów osobowych, działania związane z modernizacją i udrożnieniem dróg mogą okazać się niewystarczające. Szansą jest rozwój alternatywnych form transportu.

Adresat: Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorządy gmin i powiatów z podregionu

(5.1.3) W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej wskazane jest zarezerwowanie w RPO środków na rozwój kanalizacji, głównie na terenach wiejskich. Wskazane jest również ścisłe powiązanie finansowania rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Podregion poznański należy do najlepiej wyposażonych w infrastrukturę komunalną w kraju. Dotyczy to zarówno sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, jak i oczyszczalni ścieków. Największe potrzeby występują w stosunku do rozwoju kanalizacji na obszarach wiejskich, gdzie zwiększyło się zużycie wody zarówno w gospodarstwach domowych, jak i w gospodarce

rolnej, natomiast nie towarzyszy temu wystarczający rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. Ścieki wiejskie odprowadzane są często nielegalnie do cieków lub gruntu, zanieczyszczając wody powierzchniowe oraz płytsze warstwy wód podziemnych. Aż 53% przebadanych wód gruntowych wykazuje niską jakość (III klasa). W podregionie poznańskim wsparcie w zakresie infrastruktury komunalnej powinno być ukierunkowane głównie na obszary wiejskie. Współfinansowania indywidualnych projektów dotyczących zaopatrzenia w wodę powinno zostać znacznie ograniczone.

Adresat: *Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorzady gmin i powiatów z podregionu*

(5.1.3) Regionalny program operacyjny powinien uwzględniać przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami. W podregionie zrealizowano jeden projekt dotyczący gospodarki odpadami. Przedsięwzięcie dotyczące kompleksowego uregulowania gospodarki odpadami w Lesznie można traktować jako „dobrą praktykę” jednak zasięg oddziaływania ma charakter punktowy. Szybki rozwój gospodarczy podregionu będzie powodował zwiększenie ilości powstających odpadów, dlatego realizacja tego rodzaju projektów powinna być jednym z priorytetów. Szczególny nacisk powinien zostać położony na rozwój selektywnej zbiórki odpadów. Brak sprawnego systemu selektywnej zbiórki i zagospodarowania odpadów powoduje nie tylko zagrożenia dla środowiska, ale również generować będzie w przyszłości dodatkowe obciążenia dla budżetów gmin związane z utrzymaniem i rekultywacją składowisk odpadów.

Adresat: *Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorzady gmin i powiatów z podregionu*

(5.2) Rozwój sektora B+R w podregionie poznańskim może być jednym z najistotniejszych czynników stymulujących rozwój gospodarczy. Regionalny Program Operacyjny powinien uwzględniać działania komplementarne do PO Innowacyjna Gospodarka i tym samym dążyć do jeszcze bardziej dynamicznego rozwoju tego sektora. Obecność silnego zaplecza naukowego w aglomeracji poznańskiej oraz dobrze rozwinięty sektor przedsiębiorstw jest potencjalnie siłą stymulanta rozwoju sfery B+R w podregionie. Poziom intelektualny kadry naukowo-badawczej jest porównywalny z poziomem innych krajów UE. Natomiast zdecydowanie gorszy jest poziom specjalistycznej infrastruktury badawczo-naukowej, która w dużej części wymaga uzupełnienia i unowocześnienia. Pełna aktywizacja sektora wymaga również wzmocnienia. Konieczne jest podejmowanie kolejnych działań, głównie w zakresie stymulowania popytu na wyniki prac sfery B+R oraz nawiązywania współpracy przedsiębiorców z jednostkami badawczo-rozwojowymi w zakresie tworzenia rozwiązań innowacyjnych. Z opinii przekazanych przez osoby biorące udział w badaniu wynika, że utrzymanie trwałych efektów realizowanych projektów jest uzależnione od zaangażowania przedsiębiorców w proces tworzenia innowacji, fundusze unijne powinny w większym stopniu stymulować tego rodzaju działania.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego*

(5.3) Należy prowadzić konsekwentną intensyfikację działań w ramach środków będących w gestii PUP i WUP w celu promowania przedsiębiorczości. Realizacja programów, które dokapitalizują mikroprzedsiębiorców na starcie jednocześnie edukując w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej jest warunkiem niezbędnym dla kontynuowania pozytywnych zmian, które mają miejsce w podregionie w odniesieniu do poziomu zatrudnienia. W ramach nowego budżetu unijnego ważne będzie zaplanowanie działań zmierzających do pomocy w podnoszeniu kwalifikacji grup najbardziej zagrożonych bezrobociem o charakterze strukturalnym- wiekowo najbardziej zagrożoną grupą w podregionie są osoby młode w wieku poniżej 24 lat.

Adresat: *Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego; osoby zatrudnione w WUP i PUP odpowiedzialne za kreowanie polityki programowej tych jednostek; Ministerstwo Finansów*

(5.4) W dziedzinie edukacji w podregionie poznańskim zauważono szczególne poparcie dla infrastruktury edukacyjnej skupionej w m. Poznań. Problem ze skierowaniem strumienia środków pomocowych w kierunku aglomeracji i usuwaniem w cień terenów wokół miasta może przyczyniać się do powstawania dysproporcji. Należałoby rozważyć wprowadzenie przypisania pewnej puli dla miasta i pozostałej części podregionu w taki sposób, aby uniknąć dysproporcji

w rozwoju. Według przeprowadzonej analizy ponad połowa obiektów edukacyjnych wymaga jeszcze sporych nakładów, m. in. brak sal gimnastycznych. Ponadto można rozważyć usztywnienie wytycznych do programów i przypisać do pewnych działań z góry ustaloną pulę środków: na działania miękkie, oddzielną pulę na stypendia, odrębną na infrastrukturę. W ten sposób uda się zabezpieczyć przed nadmiernym wspieraniem konkretnych odcinków, a pomijaniem innych w sferze edukacyjnej.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski*

(5.5) Środki przeznaczone dla przedsiębiorców w ramach SPO WKP były zbyt małe, aby odegrać znaczącą rolę w rozwoju sektora (zwrócono na to uwagę również w badaniach społecznych). Należy też w sposób istotny udoskonalić procedury towarzyszące procesowi pozyskiwania środków unijnych- wytyczne do poszczególnych programów. Zapisy wytycznych dotyczące programów przeznaczonych stricte dla sektora MSP były nieczytelne i niespójne, a ich merytoryczny poziom skomplikowania był nie do przyjęcia, przez co powodował znaczne ograniczenia na samym starcie. Jednym z przykładów może być sytuacja kiedy to na początku funkcjonowania ZPORR Działanie 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa w ramach biznes planu stanowiącego obligatoryjny załącznik do wniosku o dofinansowanie należało sporządzić poza bilansem i rachunkiem zysków i strat, również rachunek przepływu środków pieniężnych- są to trudne, specjalistyczne wyliczenia wymagające ścisłej wiedzy z zakresu finansów i księgowości, którą nie mogą pochwalić się nawet wszyscy księgowi a co dopiero początkujący przedsiębiorca (zdaniem ekspertów nie wolno popełniać ponownie tym podobnych błędów). Ważne jest również, aby dokumenty, które opisują sposób pozyskiwania funduszy były niezmiennie przez cały czas funkcjonowania budżetu w celu uniknięcia konieczności śledzenia zmian w programach przez przeciętnego przedsiębiorcę oraz aby nie był on narażony na popełnianie błędów np. o charakterze formalnym.

Lepsza dostępność do funduszy powinna być realizowana przez skoordynowanie działań władz samorządowych nastawionych na wspieranie przedsiębiorców, o ile będzie to zgodne ze strategią rozwoju podregionu. Władze samorządowe muszą mieć jasną wizję, której obecnie nie widać, jakie gałęzie gospodarki mają być traktowane priorytetowo. Być może należy postawić na promowanie rozwoju przedsiębiorstw produkujących dobra wysoko przetworzone i zaawansowane technologicznie oraz rozwój sektora badawczo- rozwojowego w odniesieniu do sektora MSP jako ważnego czynnika endogenicznego podregionu.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego*

(5.6) W dotychczasowej wersji wytycznych dla okresu programowania 2004-2006 istniał obowiązek liczenia amortyzacji wg z góry narzuconych okresów np. 20 i 30 lat. Są to okresy zbyt krótkie i znacznie podnoszą koszty utrzymania projektu. Należy rozważyć czy nie jest zasadne swobodne kształtowanie okresu amortyzacji, co pozwoli uzyskać niższe roczne koszty amortyzacji (byłoby to zgodne z ustawą o finansach samorządów, która daje możliwość określenia dowolnej stawki). Jednocześnie w ramach oceny wniosków można wprowadzić mechanizm oceny wpływu kosztów utrzymania powstałej infrastruktury na budżety gmin.

Byłoby też bardzo pożądane przeorganizowanie zakładów budżetowych na spółki prawa handlowego, co pozwoli jednoznacznie określić skutki finansowe zarówno związane z inwestycjami, jak i eksploatacją dla gmin. Spółka rozlicza amortyzację w księgach handlowych i tym samym prowadzi się racjonalną ekonomicznie gospodarę zasobami. Jeśli gmina robi inwestycję, a potem zarządza nią zakład budżetowy – nie ma obowiązku przekazania inwestycji na stan środków trwałych, więc amortyzacja nie jest nigdzie uwzględniana. Taki projekt jest na papierze tańszy w eksploatacji, co w rzeczywistości jest fikcją. Nieuporządkowanie tej kwestii powoduje brak porównywalności projektów danego typu między sobą. Tym samym ocena projektu na etapie ubiegania się o wsparcie odbywa się według nieracjonalnych ekonomicznie założeń.

Adresat: *MRR, MF, samorządy gmin i powiatów w podregionie*

(5.7) Uzyskanie w przyszłym okresie lepszych efektów w zakresie komplementarności oraz synergii finansowanych działań wymaga przede wszystkim zmian w sposobie podejścia do planowania strategicznego, zarówno na szczeblu lokalnym, regionalnym, jak i centralnym. Jednoznacznie na komplementarność (a raczej jej brak) oddziałuje brak jasnej koncepcji realizacji działań w ramach wspólnych strategii regionalnych (wojewódzkich, powiatowych, czy międzygminnych). Skutkuje to tym, że instytucje realizujące strategie rozwoju regionalnego w zasadzie nie współpracują. Wydaje się, że każda z jednostek wykonuje tylko swoje zadania i nie bardzo interesuje się pozostałymi kwestiami. Taką postawę można znaleźć również w dokumentach strategicznych, gdzie praktycznie każdy z obszarów (bezrobocie, ochrona zdrowia, ochrona środowiska, przedsiębiorczość, itp.) ma odrębne cele, a powiązania pomiędzy celami i zakres współpracy w różnych obszarach społeczno-gospodarczych są bardzo ogólnikowo formowane. Za taką postawę odpowiedzialne są w szczególności jednostki sporządzające plany rozwoju (na szczeblu województw, powiatów i gmin, a także wszelkie inne jednostki odpowiedzialne za plany sektorowe), które powinny być zobowiązane do jasnego wykazania powiązań pomiędzy projektami i określenie spodziewanych efektów skumulowanych (efektu synergii), zarówno w granicach planu własnego, jak i pozostałych planów funkcjonujących w danym regionie.

W obecnej postaci, w wielu przypadkach brak jest spójności celów i zadań pomiędzy dokumentami strategicznymi na różnych szczeblach i obszarach. Dla jasności zadań i kompetencji, MRR powinno określić rangę i hierarchię ważności dla dokumentów strategicznych opracowywanych w regionach, bez czego nie będzie możliwości oceny komplementarności działań zawartych w różnych planach.

Adresat: *MRR, urzędy marszałkowskie, samorządy gmin i powiatów z podregionów*

(5.8) Istnieje konieczność jednoznacznego zdefiniowania pojęcia „wartości dodanej” i „efektywności” dla poszczególnych typów projektów będących przedmiotem finansowania.

Obecnie, założenie przy ocenie wniosków zakłada wsparcie projektów efektywnych, które generują wysoką wartość dodaną. W tym duchu działają komitety sterujące i zwykle projekt, który nie generuje wysokiej wartości dodanej, nie uzyskuje wsparcia. Z przedstawionych analiz wynika, że w praktyce te założenia realizowane są tylko w części. W badanych podregionach pewną część stanowiły projekty prokonsumpcyjne i mało efektywne. Przyczyną tego może być niejednoznaczna interpretacja tych podstawowych założeń. Ocena komplementarności (synergii), jak i ocena projektów prokonsumpcyjnych budzi wiele wątpliwości na poziomie pojęć. Bez jednoznacznego przyporządkowania projektu na etapie jego oceny, praktycznie nie ma możliwości zweryfikowania jego charakteru (ocena ekspercka nie daje jednoznacznego obrazu).

Warto zwrócić jednak uwagę na fakt, że pojęcie efektywności czy wartości dodanej, jest bardzo różnie interpretowane przez decydentów na różnych szczeblach. Począwszy od tych, którzy układają i zatwierdzają dokumenty programowe (głównie uzupełnienia do SPO i tzw. wytyczne) skończywszy na osobach dokonujących weryfikacji i oceny składanych wniosków. Jak wykazuje bezpośrednie doświadczenie ekspertów (uczestniczących w procesie przygotowywania wniosków o dofinansowanie) był to jeden z najczęściej stosowanych argumentów dla odrzucenia wniosku. Można powiedzieć, że było to bardzo wygodne narzędzie dla odrzucania wniosków bez podawania przyczyn, np. takie podejście prezentowano w stosunku do projektów związanych z turystyką, które klasyfikowane były często jako nie tworzące wartości dodanej i nieefektywne. Podobny los dotyczył wielu projektów związanych z inwestycjami w budynki i budowlę (np. przetwórstwo odpadów, które wymagają głównie wielkich hal), jak również działalnością usługową. Za nieefektywne uznawane były np. szkolenia związane z wprowadzeniem systemów ISO, jak i doradztwo w zakresie uruchomienia nowych technologii informatycznych. Ciekawym tematem ewaluacji mógłby być przegląd projektów, które nie dostały wsparcia finansowego z powodu zakwalifikowania ich jako nieefektywne lub nieskuteczne.

Adresat: *MRR, PARP, Ministerstwo Gospodarki, urzędy marszałkowskie, samorządy gmin i powiatów z podregionów*

(5.9) W procesie planowania wskazane jest szersze stosowanie analiz czynników endogenicznych oraz analiz przedstawiających scenariusze rozwoju oparte o planowanie wymiernych efektów (szacowanie wyników w odniesieniu do możliwości generowanych przez określony czynnik). Wskazana jest szeroka popularyzacja tego rodzaju działań.

Fundusze strukturalne bardzo mocno wsparły działania JST i ich znaczenie dla rozwoju podregionu było bardzo duże. Jednakże, wiele działań było dość przypadkowych, gdzie częściej kierowano się bieżącymi potrzebami niż określonymi celami rozwoju opartymi o potencjał endogeniczny. Wydaje się, że główną przyczyną są złe mechanizmy planowania, które są daleko niewystarczające dla potrzeb realizacji dużych programów. Na dzień dzisiejszy nie można jednoznacznie wskazać, co w podregionach należy zrobić, aby wykorzystać endogeniczny potencjał rozwojowy, gdyż takowy nie jest wykazany w żadnych dokumentach planistycznych.

W odniesieniu do czynników określonych jako endogeniczny potencjał rozwojowy w niniejszym badaniu, należy zwrócić uwagę na większe wsparcie dla przedsiębiorczości. Konieczne jest dużo większe zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych na rzecz wszelkich form wspierania sektora MSP. Prowadząc działania w innych obszarach (bezrobocie, turystyka, infrastruktura komunalna i społeczna, itp.) koniecznie należy uwzględniać interes przedsiębiorczości. W innym przypadku należy liczyć się z tym, że inwestycje będą miały charakter czysto społeczny i prokonsumpcyjny, a ich wpływ na rozwój potencjału endogenicznego będzie niewielki lub żaden.

Wytypowanie „właściwych” czynników wzrostu wymaga dysponowania „dobrymi” narzędziami planistycznymi. Aby to zmienić konieczne jest dobre planowanie w zakresie analiz przedstawiających scenariusze rozwoju i w oparciu o planowanie wymiernych efektów (szacowanie wyników w odniesieniu do możliwości generowanych przez określony czynnik). Jest to zarówno zalecenie dla planistów przygotowujących plany rozwoju, jak i decydentów przydzielających wsparcie finansowe. Tym niemniej należy też wskazać, że bez porównywalnych danych statystycznych (dobrych narzędzi planistycznych) nie jest to możliwe. Na dzień dzisiejszy należy stwierdzić, że informacje GUS znacznie odbiegają od potrzeb w zakresie planowania gospodarczego. Przynajmniej system GUS nie gromadzi danych w układach dających się szybko porównać z danymi o projektach, nie funkcjonują tam dane ani w układach zaplanowanych przez NPR, ani w obszarach interwencji stosowanych w UE. Przeprowadzanie wszelkich analiz w tym układzie jest problematyczne, a często może prowadzić do bardzo rozbieżnych lub błędnych konkluzji. Konieczne jest zatem ujednoczenie systemu zbierania danych gospodarczych oraz danych o realizowanych projektach w odniesieniu do wymagań NPR (obecnie NSRO). Zadanie to powinno być powierzone GUS i wcielone w życie wraz z programami operacyjnymi na wszystkich poziomach.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski, samorządy gmin i powiatów z podregionów*

(6.1, 5.5.3) Kryteria wyboru projektów formułowane na poziomie podregionu powinny w większym stopniu stymulować tworzenie partnerstw oraz nawiązywanie współpracy pomiędzy beneficjentami realizującymi projekty liniowe oraz przedsięwzięcia związane z ochroną lub poprawą stanu środowiska. Regionalny program operacyjny powinien być ściśle powiązany z dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju dróg, które zostały lub są opracowywane w podregionie. Na szczeblu powiatów koniecznie jest również opracowanie strategii w zakresie inwestycji drogowych. W przypadku niektórych typów projektów (przynajmniej inwestycji drogowych), kluczem do skutecznego usuwania barier rozwojowych jest koncentracja realizowanych projektów wokół ściśle sprecyzowanych zadań, np. modernizacja wybranych odcinków dróg wojewódzkich i powiatowych oraz koordynacja działań podmiotów leżących w ich zasięgu. Uczestnicy badania podkreślali duże znaczenie przygotowanej na poziomie województwa strategii w zakresie rozwiązania problemów infrastruktury drogowej (wieloletni plan inwestycyjny). Na podstawie analizy projektów można dostrzec jej pozytywne oddziaływanie. Pomiędzy większością projektów realizowanych na drogach krajowych i wojewódzkich widoczne jest powiązanie przestrzenne realizowanych inwestycji. Na poziomie powiatów

podkreślano jednak brak długofalowej strategii rozwoju w tej dziedzinie i realizację inwestycji w oparciu o bieżącą analizę na podstawie priorytetu potrzeb. Dość istotne wydaje się opracowanie tego rodzaju strategii. Proces ten powinien odbywać się w ścisłej współpracy z innymi powiatami.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za planowanie strategiczne oraz tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego*

(6.2) W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego istnieje potrzeba wypracowania mechanizmów ukierunkowanych na niwelowanie różnic rozwojowych. Ich skuteczne stosowanie wymaga poprawy jakości dokumentów strategicznych opracowywanych w głównej mierze na szczeblu lokalnym. Podregion poznański należy do obszarów, na których występuje dość dobre nasycenie infrastrukturą komunalną i transportową. Istnieją jednak gminy, które w tym zakresie odbiegają znacznie od średniej dla podregionu. Dobrym przykładem są tu inwestycje na rozwój sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. W okresie 2004 – 2006 część środków trafiła do gmin słabiej rozwiniętych pod względem stopnia skanalizowania, jednak w ujęciu wartościowym przeważały projekty w gminach stosunkowo dobrze wyposażonych w kanalizację. Zdaniem respondentów, w programach operacyjnych nie występowały skuteczne mechanizmy ukierunkowane na niwelowanie różnic rozwojowych. Osoby biorące udział w badaniu mówiły również o konieczności tworzenia oraz wdrażania strategii rozwoju, które identyfikują indywidualną specyfikę obszarów i rozwijają ich „mocne strony”. Zdaniem respondentów tego rodzaju strategii brakuje w podregionie.

Adresat: *Urząd Marszałkowski, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (szczebel powiatu i gminy) – osoby odpowiedzialne za planowanie strategiczne*

(6.3) Należy zwrócić większą uwagę w zapisach programów operacyjnych realizowanych na poziomie centralnym na potrzebę umacniania współpracy międzyregionalnej. W okresie 2004 – 2006 brakowało skutecznych mechanizmów stymulujących tego rodzaju współpracę. Skutkiem tego jest brak projektów ukierunkowanych na umacnianie współpracy międzyregionalnej. Trudno oczekiwać, że regiony dysponujące ograniczoną ilością środków będą nawiązywały do tego rodzaju działań w RPO. Takie nawiązania powinny istnieć na poziomie programów operacyjnych realizowanych na poziomie centralnym.

Adresat: *MRR.*

(6.4) Analiza dotychczasowej sytuacji wskazuje na potrzebę zwrócenia większej i bezpośredniej uwagi w dokumentach związanych z zasadami wdrażania funduszy UE w Polsce do potrzeb umacniania współpracy na linii miasto–obszary przyległe. Dotyczy to zarówno poziomu celów poszczególnych działań, jak i stworzenia programów wspierających zarówno projekty inwestycyjne oraz „miękkie”, które będą wprost preferowały tego typu współpracę. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że tego typu działania mają jednak długofalowy sens tylko wtedy, gdy będą połączone z działaniami oddolnymi na poziomie województwa, powiatów, gmin pozwalającymi na stworzenie w dokumentach strategicznych wspólnej wizji i kierunków tej współpracy.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorządy gmin i powiatów – osoby odpowiedzialne za planowanie strategiczne*

(6.5) W dokumentach programowych należy zwrócić większą uwagę (SPO) na wsparcie ukierunkowane na poprawę i umocnienie spójności społeczno – gospodarczo – przestrzennej podregionu poprzez wzmocnienie znaczenia małych i średnich miast jako jednostek decydujących o kierunkach i tempie rozwoju całego podregionu.

Obecnie, mimo relatywnie słabego odniesienia w dokumentach programowych do kwestii podniesienia roli małych i średnich miast, ilość i struktura rodzajowa realizowanych projektów wskazują, iż fundusze unijne mają znaczący wpływ na rozwój małych i średnich miast podregionu głównie w zakresie wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i budowy infrastruktury, a jednocześnie powodują wzmocnienie spójności społeczno – gospodarczo – przestrzennej podregionów. Racjonalne inwestowanie w omawianym obszarze powinno koncentrować się na zwiększaniu atrakcyjności oraz roli małych i średnich miast jako regionalnych centrów rozwoju gospodarczego oraz społeczno-kulturalnego. Respondenci zwrócili szczególną uwagę na potrzebę realizacji przedsięwzięć

ukierunkowanych na poprawę estetyki miast, rozwój infrastruktury komunalnej na obszarach miejskich, jak również wsparcie sfery rynku pracy. Warto rozważyć mocniejsze uwzględnienie tego rodzaju działań w Regionalnym Programie Operacyjnym.

Adresat: *Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski*

(7.2) Brak elementarnej wiedzy na temat Strategii Lizbońskiej powoduje, że efekty oddziaływania funduszy pomocowych UE mogą być mało odczuwalne w obszarach, na których szczególnie rozwój stawia Strategia Lizbońska. Należałoby wprowadzić pozycje do wniosku aplikacyjnego z wyspecyfikowaniem kilku głównych celów/obszarów i nakazać wskazanie wnioskodawcy, do którego obszaru ukierunkowanego przez Strategię Lizbońską należy jego projekt i dlaczego.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski*

(7.3) Biorąc pod uwagę fakt, że w najbliższym okresie programowania na lata 2007-2013 kierunki wsparcia z funduszy strukturalnych w dużej mierze (samorządy, przedsiębiorstwa) będą leżały po stronie samorządów województwa, które dopasowują kształt Regionalnych Programów Operacyjnych do swoich zidentyfikowanych potrzeb, a jednocześnie są odpowiedzialne za tworzenie regionalnych dokumentów strategicznych, pożądanym jest bliższe niż do tej pory dopasowanie tych dwóch obszarów. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na potrzebę dopasowania zapisów dokumentów strategicznych stworzonych na poziomie gmin i powiatów do ogólnych koncepcji rozwojowych województwa czy podregionów.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego, samorządy gmin, powiatów – osoby opowiedziane za planowanie strategiczne*

(7.4) Występuje konieczność modyfikacji modelu wdrażania programów w kierunku zwiększenia stabilności wymogów formalno-prawnych stawianym beneficjentom. Istnieje również potrzeba dalszej modyfikacji i doprecyzowania aktów prawnych, które w największym stopniu warunkują realizację przedsięwzięć oraz opracowania ich jednoznacznej wykładni. Większość respondentów potwierdziło, że w momencie aplikowania lub realizacji projektów napotkało na problemy lub ograniczenia wynikające z niedoskonałości przepisów prawnych. Powtarzającym się w wywiadach problemem była kwestia prawa o zamówieniach publicznych, które stanowi poważne utrudnienie dla sprawnej realizacji projektów. Badani podkreślali, że zmiany wprowadzone w 2006 roku nie rozwiązały większości problemów.

Adresat: *MRR, Urząd Marszałkowski – osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego*

9. ZAŁĄCZNIKI

- 1. Streszczenie raportu*
- 2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej*
- 3. Zestawienia ilościowe dotyczące projektów przyjętych do realizacji*
- 4. Wykaz dokumentów strategicznych poddanych analizie*
- 5. Metodologia badania*